

ΕΡΡΙΚΟΥ Α. ΣΚΑΣΣΗ
ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ, ΑΘΗΝΩΝ

LHOMOND
DE VIRIS ILLUSTRIBUS
URBIS ROMAЕ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1948

ΕΡΡΙΚΟΥ Α. ΣΚΑΣΣΗ
ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ ΑΘΗΝΩΝ

42292

LHOMOND
DE VIRIS ILLUSTRIBUS
URBIS ROMAЕ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1948

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ ἐκλογή τῶν διηγημάτων ἔγινεν ἀπὸ τοῦ βιβλίου τοῦ γάλλου κληρικοῦ καὶ παιδαγωγοῦ Καρόλου·Φραγκίσκου Lhomond. Συμμορφούμενοι πρὸς τὴν προκίρουξιν τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας οὐ μόνον περιοκόψαμεν, ἀλλὰ καὶ ἐτροποποιήσαμεν, ὡς καὶ ἄλλοι ἐκδότηαι μέχρι σήμερον ἔχουσι πράξει, τὸ ἀρχικὸν κείμενον τοῦ συγγραφέως ἐκεῖ ἔνθα ἐκρίναμεν τοῦτο σκόπιμον χάριν τῶν ἀρχαίων μαθητῶν πρὸς ἀπλουστέραν διατύπωσιν τῶν νοημάτων ἢ πρὸς ἐπίτευξιν δοκιμωτέρας συντάξεως.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μεταβολῶν ἐφιστῶμεν τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῶν ἑξῆς :

α) Ἐσημειώθησαν δι' ἄλλων τυπογραφικῶν στοιχείων λέξεις λίαν στενωῶς πρὸς ἀλλήλας συσχετιζόμεναι.

β) Παρενεβλήθησαν μεταξὺ δύο γραμμῶν ὀριζοντίων λέξεις ἢ φράσεις παρεμπόδιον ἢ ἐπεξηγητικαί, αἱ ὁποῖαι διακόπτουσι τὴν πρότασιν ἢ γίνονται ἐμπόδιον εἰς τὴν στενὴν σχέσιν δύο προτάσεων.

Ἐποσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὰς ἐρμηνευτικὰς σημειώσεις, ἀκολουθήσαντες τὸ παράδειγμα ἄλλων, παρεθέσαμεν εἰς τὸ τέλος τῶν πλείστων τεμαχίων φράσεις τινάς, εἰλημμένας ἐκ τοῦ κειμένου, ἐν μεταφράσει ἐλευθέρᾳ πως, ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σημειώσεων, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς πλουτισμὸν τοῦ λεξιλογικοῦ θησαυροῦ τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς περαιτέρω μίμησιν δι' ἀποδόσεως ὁμοίως καὶ ἄλλων χωρίων.

E. A. Σ.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ LHOMOND

Ὁ Lhomond ἐγεννήθη ἐν Chaulnes (Somme) τῷ 1727. Φοιτήσας εἰς τὸ Κολλέγιον Inville, ἐν Παρισίοις, ἠκολούθησεν ἐκκλησιαστικὸν στάδιον καὶ ἔγινε διδάσκαλος ἐν τῷ αὐτῷ σχολείῳ. Μετὰ τὴν κατάργησιν τούτου ὁ Lhomond ἐδίδαξεν ἐπὶ εἰκοσαεῖταν καὶ πλέον εἰς τὸ περιλαμπρὸν Κολλέγιον τὸ ἰδρυθὲν τὸν ΙΔ' αἰῶνα ὑπὸ τοῦ Καρδινάλιου Lemoine, περιορισθεὶς εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθημάτων τῆς μικροτέρας τάξεως, ἐξ ἀγάπης πρὸς τοὺς μικροὺς μαθητάς, χάριν τῶν ὁποίων ἀφιέρωσε τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεώς του συγγράψας διάφορα βιβλία.

Ἐκτὸς ἄλλων βιβλίων θερησκευτικοῦ περιεχομένου συνέταξε δι' ἀρχαίους ἀναγνωστικὸν *de viris illustribus urbis Romae* τῷ 1778 καὶ Λατινικὴν γραμματικὴν τῷ 1779. Ἐν τῷ ἀναγνωστικῷ βιβλίῳ παρουσιάζει, ὡς λέγει, ὁ Lhomond, τοὺς βίους ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τῆς Ρώμης ἀπὸ τοῦ Ρωμύλου μέχρι τοῦ Αὐγούστου (753 π.Χ. — 14 μ.Χ.) μεταχειρισθεὶς ὡς πηγὰς τοὺς λατίνους ἱστορικοὺς (Κορνήλιον Νέπωτα, Τίτον Λίβιον, Βαλέριον Μάξιμον, Φλώρον, Σουητόνιον, Ἰουστίνον) ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ νὰ κινήσῃ τὴν περιεργίαν τῶν νεαρῶν μαθητῶν καὶ νὰ μορφώσῃ τὰ ἦθη αὐτῶν διὰ παραδειγμάτων ἀρετῆς, ἐπιεικειᾶς, ἀφιλοκερδίας, μεγαλοψυχίας, εὐεργεσίας καὶ φιλοπατρίας.

Ἄρνηθεὶς νὰ δώσῃ ὄρκον εἰς τὰς ἐπὶ τῆς θερησκείας πολιτικὰς ἀξιώσεις τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἐφυλακίσθη τὸν Αὐγούστον τοῦ 1792 μετ' ἄλλων κληρικῶν ἐν τῇ εἰς φυλακὴν μετατραπείσῃ ἐκκλησίᾳ τοῦ Saint-Firmin, ἀλλ' ἠλευθερώθη μετ' ὀλίγας ἡμέρας τῇ ἐπεμβάσει τοῦ Tallien, παλαιοῦ μαθητοῦ του. Ἀπέθανεν ὀλίγον ἔπειτα ἐν Παρισίοις τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου τοῦ 1794 εἰς ἡλικίαν 67 ἐτῶν.

Οἱ Γάλλοι ἐτίμησαν τὸν Lhomond στήσαντες (τῷ 1860) ἀνδριάντας αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει Amiens καὶ Chaulnes. Καὶ σήμερον ὁδὸς τις τῶν Παρισίων φέρει τὸ ὄνομα τοῦ σεμνοῦ ἱερέως καὶ διδασκάλου.

LHOMOND

DE VIRIS ILLUSTRIBUS URBIS ROMAE

I. ROMANI IMPERII EXORDIUM

1

Proca, rex Albanorum, duos filios, Numitorem et Amulium, habuit. Numitori — qui natu maior erat — regnum reliquit, sed Amulius — pulso fratre — regnavit et — ut eum subole privaret — Rheam Silviam, eius filiam, Vestae sacerdotem fecit. Haec tamen, quam deus Mars amavit, geminos pueros, Romulum et Remum, edidit. Amulius vero ipsam in vincula coniecit, parvulos — alveo impositos — abiecit in Tiberim, qui tunc forte super ripas erat effusus, sed — relabente flumine — liberos aqua in sicco reliquit. Vestae tum in iis locis solitudines erant. Lupa — ut fama est — ad vagitum puerorum accurrit, infantes lingua lambit, ubera eorum ori admovit matremque se gessit.

2

Cum lupa saepius ad parvulos — veluti ad catulos — reverteretur, Faustulus — pastor regius — rem animadvertit, pueros austulit et Accae Laurentiae coniugi dedit educandos. Sic Romulus et Remus inter pastores primo ludicris certaminibus vires auxerunt, deinde venantes saltus peragrarare latronesque a rapina pecorum arcere coeperunt. Quare iis insidiati sunt latrones, a quibus Remus captus est; Romulus autem vi se defendit. Tum Faustulus — necessitate compulsus — indicavit Romulo, quis avus eorum, quae mater esset, Romulus statim — armatis pastoribus — Albam properavit.

3

Interea Remum latrones ad Amulium regem perduxerunt, dicentes eum Numitoris agros infestare. Ita que Remus Numitori a

rege ad supplicium traditus est ; at Numitor — considerato adulescentis vultu — nepotem agnovit. Nam Remus oris lineamentis erat matri simillimus aetasque eius tempori expositionis congruebat. Dum ea res animum Numitoris anxium tenet, repente Romulus — genere cognito — supervenit, fratrem liberavit, et — Amulio interfecto — avum Numitorem in regnum restituit.

4

Deinde Romulus et Remus urbem in iisdem locis — ubi expositi educatique erant — condiderunt ; sed orta est de imperio inter eos contentio, uter nomen novae urbi daret eamque regeret : adhibuerunt auspicia. Remus sex vultures, Romulus duodecim vidit. Sic Romulus, augurio victor, urbem e suo nomine Romam vocavit, et — ut eam *prius* legibus *quam* moenibus muniret — edixit, ne quis vallum transiliret. Quod Remus — invidia adductus — transiluit irridens. Eum iratus Romulus interfecit, his increpans verbis : « Sic deinceps pereat quicumque transiliet moenia mea ». Ita solus potitus est imperio Romulus.

5

Romulus imaginem urbis *magis quam* urbem fecerat ; deerant incolae. Erat in proximo lucus ; hunc asylum fecit. Eo statim multitudo latronum pastorumque confugit. Cum vero uxores ipse populusque non haberent, legatos circa vicinas gentes misit, qui societatem conubiumque novo populo peterent. Sed nusquam benigne audita est legatio ; ludibrium etiam additum : « Cur non feminis quoque asylum aperuistis ; Id enim compar foret conubium ». Romulus — aegritudinem animi dissimulans — ludos parat : indici deinde finitimis spectaculum iubet. Multi conveniunt maximeque Sabini cum liberis et coniugibus. *Ubi* spectaculi tempus venit eoque conversi omnium oculi mentesque erant, *tum* — signo dato — iuvenes Romani discurrunt, et filias Sabinorum rapiunt.

6

Haec fuit statim causa belli. Sabini enim ob virgines raptas bellum adversus Romanos moverunt, et — cum Romae appropin-

quarent — Tarpeiam virginem nacti sunt, quae — aquam sacrorum extra moenia petitem — descenderat. Huius pater Romanae praeerat arci. Titus Tatius, Sabinorum dux, Tarpeiae dixit: «Optionem muneris tibi dabo, si exercitum meum in Capitolium perduxeris». Illa petiit, quod Sabini in sinistris manibus gerebant, videlicet anulos et armillas. Tatius dolose promisit; sed postquam virgo Sabinos in arcem perduxit, eam scutis obrui iussit; nam et scuta in laevis habuerant. Sic impia proditio celeri poena vindicata est.

7

Romulus adversus Tatium ad certamen processit, et in eo loco — ubi nunc Romanum forum est — pugnam conseruit. Primo impetu vir inter Romanos insignis — nomine Hostilius — fortissime dimicans cecidit; cuius interitu consternati Romani fugere coeperunt. Iam Sabini clamitabant: «Vicimus perfidos hospites, imbelles hostes. Nunc sciunt longe *aliud* esse virgines rapere, *aliud* pugnare cum viris».

Tunc Romulus — arma ad caelum tollens — Iovi aedem vovit, et exercitus — *seu forte seu divinitus* — restitit. Itaque proelium redintegratur; aed raptae mulieres — crinibus passis — ausae sunt se inter tela volantia inferre et *hinc* patres *hinc* viros orantes pacem conciliaverunt.

8

II. TULLUS HOSTILIUS ROMANORUM REX TERTIUS.

Mortuo Numa, Tullus Hostilius rex creatus est. Hic non solum proximo regi dissimilis, sed etiam Romulo ferocior fuit. Eo regnante, bellum inter Albanos et Romanos exortum est. Ducibus Hostilio et Fufetio placuit paucorum manibus fata utriusque populi committi. Erant apud Romanos trigemini Horatii, trigemini quoque apud Albanos Curiatii. Cum iis agunt reges, ut pro sua quisque patria dimicent ferro. Foedus ictum est *ea* lege, *ut unde* victoria *ibi* quoque imperium esset. Itaque trigemini arma capiunt, et in medium inter duas acies procedunt. Consecderant utrimque duo exercitus. Datur signum infestisque armis

terni iuvenes—magnorum exercituum animos gerentes—concurrunt.

Ut primo concursu increpauerunt arma micantesque fulserunt gladii, horror ingens spectantes perstrinxit. Consertis deinde manibus, statim duo Romani, *alter* super *alterum* exspirantes, ceciderunt; tres Albani vulnerati sunt. Ad casum Romanorum conclamavit gaudio exercitus Albanus. Romanos iam spes tota deserebat. Unum Horatium tres Curiatii circumsteterant. Tum unus, qui forte integer fuit, Romanus — quia tribus impar erat — fugam simulavit; singulos, per intervalla insequentes, separatim aggressus necavit. Sic unius viri manu parva victoria Romanis est. Deinde Fufetius exercitum Albanum domum abduxit.

9

Romani ovantes ac gratulantes Horatium accipiunt, et domum deducunt. Princeps ibat Horatius trium fratrum spolia prae se gerens. Cui obvia fuit soror virgo, quae uni ex Curiatiiis desponsa fuerat. Haec — viso super humeros fratris paludamento sponsi, quod ipsa confecerat — flere et crines solvere coepit. Movit ferocis iuvenis animum comploratio sororis in tanto gaudio publico; itaque—stricto gladio—transfigit puellam, simul eam verbis increpans: «Abi hinc cum immaturo amore ad sponsum, oblita fratrum, oblita patriae. Sic pereat quaecumque Romana lugebit hostem».

10

III. IUNIUS BRUTUS, ROMANORUM CONSUL PRIMUS.

Expulsis regibus duo consules creati sunt, L. Iunius Brutus et L. Tarquinius Collatinus, Lucretiae maritus. Annum iis imperium tributum est, ne per diuturnitatem potestatis insolentiores fierent. Sed Collatino paulo post dignitas sublata est, quod invisum erat populo Tarquiniorum nomen. In eius locum P. Valerius Publicola consul creatus est. Sed erant in iuventute Romana adulescentes aliquot, sodales Tarquiniorum, qui novum imperium aegre ferebant. Hi cum legatis—quos rex ad bona sua repetenda Romam miserat—de restituendis regibus colloquuntur, ipsos Bruti consulis filios in societatem consilii adsumunt. Ser-

monem eorum ex servis unus exceptit, et rem ad consules detulit. Coniurati omnes, in quibus erant liberi Bruti consulis, in vincula coniecti sunt, deinde damnati. Missi lictores eos nudatos virgis caedunt securisque feriunt. Supplicii *non* spectator *modo, sed et* exactor erat Brutus, qui tunc patrem exiit, ut consulem ageret.

11

IV. HORATIUS COCLES

Porsenna, rex Etruscorum, ad restituendos in regnum Tarquinios cum infesto exercitu Romam venit. Primo impetu Ianiculum cepit. Non unquam alias ante tantus terror Romanos invasit: adeo valida res tum Clusina erat magnumque Porsennae nomen. Ex agris in urbem demigrant; urbem ipsam saepiunt praesidiis. Alia urbis pars muris, alia Tiberi obiecto tuta videbatur. Pons Sublicius iter paene hostibus dedit, nisi unus vir fuisset Horatius Cocles, illo cognomine appellatus, quod in alio proelio alterum oculum amiserat. Is — extrema pontis parte occupata — aciem hostium solus sustinuit, donec pons a tergo interrumperetur. Audacia sua obstupescit hostes; ponte rescisso, armatus in Tiberim desiluit, et incolumis ad suos tranavit. Grata erga tantam virtutem civitas fuit. Statua Horatii in comitio posita est; agri *tantum* ei publice datum est *quantum* uno die circumaravit.

12

V. MUCIUS SCAEVOLA

Cum Porsenna Romam obsideret, C. Mucius, vir Romanae constantiae, senatum adiit, et veniam transfugiendi ad hostes petiit necem regis repromittens. Accepta potestate in castra hostium venit. Ibi in confertissima turba prope regium tribunal constitit. Stipendium tunc forte militibus dabatur, et scriba ad latus regis pari fere ornatu sedebat. Mucius, similitudine deceptus, scribam pro rege sica necavit. Quo facto comprehensus dextram in conspectu regis imposuit in foculum ad sacrificium accensum, velut manum puniens, quod in caede peccasset. Attoni-

tus miraculo rex iuvenem amoveri ab altaribus iussit. Tum Mucius, quasi beneficium remunerans, aperte dixit trecentos, sui similes, adversus eum coniurasse. Qua re Porsenna exterritus pacem cum Romanis fecit. Mucio prata trans Tiberim dono cives dederunt, quae M u c i a p r a t a appellata sunt, et Scaevola dictus est, quod sinistra tantum manu utebatur eique statua honoris gratia constituta est.

VI. MENENIUS AGRIPPA

Menenius Agrippa concordiam inter patres plebemque restituit. Nam plebs cum contra patricos infensa ad montem sacrum secessisset, quod a senatu atque consulibus tributo ac militia premeretur, patres Agrippam, virum facundum et popularem, ad plebem miserunt, qui eam senatui reconciliaret. Is, ubi in conspectum plebis venit, nihil aliud quam hoc narrasse fertur: «Olim—inquit—humani artus, cum ventrem otiosum cernerent, ab eo discordarunt conspiraruntque, ne manus ad os cibum ferrent, neve os acciperet datum aut dentes conficerent. At, dum ventrem domare volunt, ipsi quoque defecerunt totumque corpus ad extremam tabem venit. Tum demum intellexerunt ventris haud segne ministerium esse eumque acceptos cibos concoquere et per omnia membra distribuere; itaque cum eo in gratiam redierunt. Sic—inquit—senatus et populus, quasi unum corpus, discordia pereunt, valent concordia».

Hac fabula Menenius hominum mentes flexit; plebs in urbem regressa est. Creavit tamen tribunos, qui libertatem suam adversus nobilitatis superbiam defenderent. Paulo post mortuus est Menenius, vir omni vita *pariter* patribus ac plebi carus. **Is** tamen in *tanta* paupertate decessit, *ut* eum populus—collatis quadrantibus—sepeliverit, et locum sepulcro senatus publice dedit. Potest consolari pauperes Menenius, sed multo magis docere locupletes, quam non sit necessaria solidam laudem cupienti nimis anxia divitiarum comparatio.

VII. LUCIUS QUINCTIUS CINCINNATUS

Aequi Minucium consulem atque exercitum eius circumsessos tenebant. Id ubi Romam nuntiatum est, *tantus* pavor, *tanta* trepidatio fuit, *quanta* si urbem ipsam non castra hostes obsiderent. Cum autem in altero consule parum esse praesidii videretur, dictatorem dici placuit, ut is rem afflictam restitueret L. Quinctius Cincinnatus omnium consensu dictator dictus est.

Ille, spes unica imperii romani, trans Tiberim tunc quattuor iugerum agrum manibus suis colebat. Ad quem missi legati nudum eum arantem offenderunt. Salute data redditaque Quinctius togam prope e tugurio proferre uxorem iussit, ut senatus mandata togatus audiret.

Postquam — absterso pulvere ac sudore — toga indutus processit Quinctius, dictatorem eum legati gratulantes consalutant; quantus terror in exercitu sit, exponunt. Quinctius igitur Cincinnatus Romam venit, et — antecedentibus lictoribus — domum deductus est. Paulo post — caesis hostibus — exercitum Romanum liberavit urbemque triumphans ingressus est. Quinctius sexto decimo die dictatura — quam in sex menses acceperat — se abdicavit, et ad aratrum rediit.

VIII. MARCUS FURIUS CAMILLUS

Cum Marcus Furius Camillus urbem Falerios obsideret, ludus magister plurimos et nobilissimos inde pueros velut ambulandi gratia eductos in castra Romanorum perduxit. Quibus Camillo traditis, non erat dubium quin Falisci — deposito bello — sese Romanis dedituri essent. Sed Camillus perfidiam proditoris detestatus: «Non ad similem tui — inquit — venisti: sunt belli sicut et pacis iura: arma habemus non adversus eam aetatem — cui etiam in captis urbibus parcimus — sed adversus armatos, qui castra Romana apud

Veios oppugnaverunt». Denudari deinde ludi magistrum iussit, eum — manibus post tergum alligatis — in urbem reducendum pueris tradidit. Statim Falisci, beneficio magis quam armis victi, portas Romanis aperuerunt.

17

Sed Camillus post multa in patriam merita exsilio mulctatus, quod praedam inique divisisset, Ardeam concessit. Urbe egrediens, a diis precatus est, ut, si innoxio sibi ea iniuria fieret, desiderium sui facerent ingratae civitati quamprimum. Neque multo postea res evenit. Galli, post pugnam Alliensem, victores ante solis occasum ad urbem Romam perveniunt. Postquam hostes adesse nuntiatum est, Manlius, cum urbem omnem defendere non posset, cum iuventute Romana in arcem Capitolium fugit; seniores vero domos regressi sunt, sed senatores quidam ornati honorum insignibus, aetate confecti in foro manserunt. Galli senatorum gravitatem admirati sunt, donec Gallus quidam barbam longam M. Papirii tangere ausus est. Statim Papius scipione eburneo caput Galli percussit. Ab ea re initium caedis ortum est: ceteri senes sedibus eburneis insidentes trucidati sunt. Galli deinde impetum facere in arcem statuunt. Noctu Capitolium taciti ascenderunt; iamque in summum saxum evaserant, cum anseres sacri clangore alarumque strepitu Manlium, virum bello egregium, exciverunt. Hic ceteros ad arma vocat, et Gallos ascendentes deiecit.

18

Tunc consensu omnium placuit ab exsilio Camillum acciri. Missi igitur ad eum legati, et ipse dictator absens dictus est. Interim Galli obsidione fatigati et fame oppressi constituerunt, ut obsidionem haud magna mercede relinquerent. Pactum est pretium mille pondo auri.

Nondum omni auro appenso Camillus dictator, qui Romani exercitus reliquias collegerat, intervenit; auferri aurum de medio iubet hostesque ex improvise aggressus maximo proelio devicit. Ne nuntius quidem cladis relictus est. Dictator — recuperata ex hostibus patria — urbem ingressus est triumphans, et a militibus «parens patriae conditorque alter urbis» appellatus est.

IX. TITUS MANLIUS TORQUATUS

Cum postea Galli ad tertium lapidem trans Anienem fluvium castra posuissent, exercitus Romanus ab urbe profectus est, et in citeriore ripa fluvii constitit. Pons in medio erat; tunc Gallus quidam eximia corporis magnitudine in vacuum pontem processit, et, quam maxima voce potuit: «*Quem nunc*—inquit—Roma fortissimum habet, *is* procedat agedum ad pugnam, ut eventus certaminis nostri ostendat, utra gens bello sit melior». Diu inter milites Romanos silentium fuit. Tum Titus Manlius, adulescens nobilis, ex statione ad imperatorem pergit: «Iniussu tuo—inquit—, imperator, extra ordinem nunquam pugnaverim, etiamsi certam victoriam videam; si tu permittis, volo illi belluae ostendere me ex illo ortum esse, qui Gallorum agmen ex rupe Tarpeia deturbavit». Cui imperator: «Macte virtute—inquit—, T. Manli, esto: perge, et nomen Romanum invictum praesta». Ubi constiterunt inter duas acies, Gallus enses cum ingenti sonitu in arma Manlii deiecit. Manlius vero inter corpus et arma Galli sese insinuans uno et altero ictu ventrem gladio transfodit; deinde ei iacenti torquem, quo ornatus erat, detraxit, quem cruore respersum collo circumdedit suo. Hinc *et ipse et* posterius eius Torquati cognomen acceperunt.

Idem Manlius, postea consul factus bello Latino, ut disciplinam militarem restitueret, edixit, ne quis extra ordinem in hostes pugnaret. Forte T. Manlius, consulis filius, prope stationem hostium accesserat. Ubi is, qui Latino equitatus praerat, consulis filium agnovit: «Visne—inquit—congradi mecum, ut singularis proelii eventu cernatur quanto eques Latinus Romano praestet?». Movit ferocem iuvenis animum *seu* ira, *seu* detrectandi certaminis pudor. Itaque, oblitus imperii paterni, in certamen ruit, et Latinum ex equo excussum transfixit spoliisque lectis in castra ad patrem venit. Extemplo filium aversatus consul milites classico advocat. Qui postquam frequentes convenerunt: «Quando quidem—in

quit — tu, fili, contra imperium consulis pugnavisti, oportet et disciplinam poena tua restituas. Triste quidem exemplum sed in posterum salubre iuventuti eris. I, lictor, adliga ad palum». Metu omnes obstupuerunt; sed, postquam—cervice caesa—fusus est cruor, in questus et lamenta eruperunt. Manlio Romam redeunti seniores tantum obviam exierunt: iuventus *et* tunc eum, *et* omni deinde vita execrata est.

21

X. PUBLIUS DECIUS

P. Decius, Valerio Maximo Cornelio Cosso consulibus, tribunus militum fuit. Exercitu Romano in angustiis clauso, Decius editum collem conspexit imminentem hostium castris. Accepto praesidio verticem occupavit, hostes terruit, consuli spatium dedit ad subducendum agmen in aequiorem locum. Ipse—colle, quem insederat, undique armatis circumdato—intempesta nocte, per medias hostium custodias somno oppressas incolumis evasit. Quare ab exercitu donatus est corona obsidionali, quae dabatur *ei*, qui obsidione cives liberasset. Consul fuit bello Latino cum Manlio Torquato. Tunc cum utriusque consuli somnio obvenisset, *eum* populum victorem fore, *cuius* dux in proelio cecidisset, convenit inter eos, ut is, cuius cornu in acie laboraret, diis se Manibus devoveret. Armatus in equum insiluit ac se in medios hostes immisit. Concidit obrutus telis, et victoriam suis reliquit.

22

XI. CAIUS FABRICIUS

Caius Fabricius unus fuit ex legatis, qui ad Pyrrhum de captivis redimendis venerant. Cuius postquam audivit Pyrrhus magnum esse apud Romanos nomen—ut viri boni et bello egregii, sed admodum pauperis—eum prae ceteris honorifice ac liberaliter accepit eique munera atque aurum obtulit. Omnia Fabricius repudiavit.

Postero die, cum illum Pyrrhus vellet exterrere conspectu su-

bito elephanti, imperavit suis, ut Fabricio, secum colloquenti, bellua post aulaeae admoveretur. Quod ubi factum est—signo dato remotisque aulaeis repente — bellua stridorem horrendum emisit, et manum super Fabricii caput suspendit. Sed ille placide subridens : «Neque—inquit—*heri* me aurum tuum pellexit, neque *hodie* commovet bellua tua».

Fabricii virtutem admiratus Pyrrhus illum secreto invitavit, ut patriam desereret secumque vellet vivere, quarta etiam regni sui parte oblata. Cui Fabricius ita respondit : «Si me virum bonum iudicas, cur me vis corrumpere ? sin vero malum, cur me ambis ?».

23

Anno interiecto—omni spe pacis inter Pyrrhum et Romanos conciliandae ablata—Fabricius, consul factus, contra eum missus est. Cumque vicina castra ipse et rex haberent, medicus regis nocte ad Fabricium venit, et : «Si tu mihi—inquit—praemium dederis, ego regem veneno necabo» Hunc Fabricius vinctum reduci iussit ad Pyrrhum et ei dici, quae contra caput eius medicus spondisset. Tunc rex admiratus eum dixisse fertur : «Ille est Fabricius, qui difficilius ab honestate quam sol a suo cursu posset averti».

Fabricius omnem vitam in gloriosa paupertate exegit *adeo*que inops decessit, *ut* filiabus nullam dotem reliquerit. At senatus patris sibi partes desumpsit, et — datis ex communi aerario dotibus — eas collocavit.

24

XII. MARCUS ATILIUS REGULUS

Marcus Regulus Poenos magna clade affecit. Deinde in Africam primus Romanorum ducum traiecit. Clupeam urbem et trecenta castella expugnavit ; *neque* cum hominibus *tantum sed etiam* cum monstris dimicavit. Regulo, ob res bene gestas, imperium in annum proximum prorogatum est. Quod ubi ille cognovit, senatui scripsit villicum suum in agello — quem septem iugerum habebat — mortuum esse et servum, occasionem nactum, aufu-

gisse, ablato instrumento rusticò ; ideoque petere se, ut sibi successor in Africam mitteretur, ne—deserto agro—omnia ad vivendum necessaria uxori et liberis deessent. Senatus—acceptis litteris—res, quas Regulus amiserat, publica pecunia redimi iussit; agellum colendum locavit, alimenta coniugi ac liberis praebeuit. Regulus deinde multis proeliis Carthaginiensium opes contudit eosque pacem petere coëgit. Quam cum Regulus nollet nisi durissimis conditionibus dare, illi a Lacedaemoniis auxilium petierunt.

25

Carthaginienses — duce Xanthippo Lacedaemonio, viro belli peritissimo—bellum renovarunt ac Regulum ultima pernicie vicerunt; nam duo tantum milia hominum ex omni Romano exercitu superfuerunt, et Regulus ipse captus, et in carcerem coniectus est.

Deinde Regulus Romam de captivis commutandis—dato *iureiurando*—missus est ut, si non impetravisset, rediret ipse Carthaginem. Qui cum Romam venisset, in senatum introductus mandata exposuit: sententiam ne diceret recusavit; quamdiu iureiurando hostium teneretur, se non esse senatorem. Iussus tamen sententiam dicere, negavit esse utile captivos Poenos reddi, quod illi adulescentes et boni duces essent, ipse vero iam senectute confectus. Cuius cum valisset auctoritas, captivi retenti sunt.

Regulus deinde *cum* retineretur a propinquis et amicis, *tamen* Carthaginem rediit; neque vero tunc ignorabat se ad crudelissimum hostem et ad exquisita supplicia proficisci, sed iusurandum conservandum putavit. Reversum Carthaginienses omni cruciatu necaverunt. Palpebris enim resectis aliquandiu in loco tenebricoso tenuerunt; deinde—cum sol esset ardentissimus—repente eductum intueri caelum coëgerunt. Postremo in arcam ligneam, in qua undique clavi praeacuti eminebant, incluserunt. Ita dum fessum corpus stimulis ferreis confoditur, vigiliis et dolore continuo extinctus est. Hic fuit Atilii Reguli exitus, ipsa quoque vita—*etsi* per maximam gloriam diu *acta*—clarior et illustrior.

XIII. QUINTUS FABIVS MAXIVS

Quintus Fabius iam senex filio suo consuli legatus fuit; cumque in eius castra veniret, filius obviam patri progressus est; duodecim lictores pro more anteibant. Equo vehebatur senex nec—appropinquante consule—descendit. Iam ex lictoribus undecim verecundia paternae maiestatis taciti praeterierant. Quod cum consul animadvertisset, proximum lictorem iussit inclamare Fabio patri, ut ex equo descenderet. Pater tum desiliens: «Non ego, fili,—inquit—tuum imperium contempsi, sed experiri volui, an scires consulem te agere».

Ad summam senectutem vixit Fabius Maximus, dignus tanto cognomine. Cautior quam promptior habitus est, sed insita eius ingenio prudentia *bello, quod* tum gerebatur, aptissima erat. Nemini dubium est, quin rem Romanam cunctando restituerit. Nam *ut* Scipio celeritate sua Carthaginem oppressit, *sic* Fabius cunctatione id egit, ne Roma opprimi posset.

XIV. LUCIVS AEMILIVS PAVLVS ET GAVS
TERENTIVS VARRO

Hannibal in Apuliam pervenerat. Adversus eum Roma profecti sunt duo consules, L. Aemilius Paulus et C. Terentius Varro. Paulo sollers Fabii cunctatio magis placebat; Varro autem ferox et temerarius acriora consilia sequebatur. Ambo consules ad vicum, qui Cannae appellabatur, castra posuerunt. Ibi insitam Varroni temeritatem fortuna aliquo levium proeliorum successu aluerat; itaque—invito collega—aciem instruxit, et signum pugnae dedit. Victus caesusque est Romanus exercitus; nusquam graviore vulnere afflicta est respublica. Aemilius Paulus telis obrutus cecidit; quem cum media in pugna oppletum cruore conspexisset quidam tribunus militum: «Cape—inquit—hunc equum, et fuge, Aemili». «Quin tu potius—respondit Paulus—abi, nun-

tia patribus, ut urbem muniant ac, priusquam hostis victor adveniat, praesidiis firment: tu me patere in hac militum meorum strage exspirare». Alter consul cum paucis equitibus Venusiam per fugit.

28

Hannibali victori cum ceteri gratularentur suaderentque, ut quietem *et* ipse sumeret *et* fessis militibus daret, unus ex eius praefectis, Maharbal, minime cessandum ratus, Hannibalem hortabatur, ut statim Romam pergeret, die quinto victor in Capitolio epulaturus. Cumque Hannibal illud non probaret, Maharbal: «Vincere scis, Hannibal,—inquit—victoria uti nescis». Mora eius diei satis creditur saluti fuisse urbi et imperio. Dein Hannibal—relicta Roma—in Campaniam devertit, cuius deliciis mox exercitus ardor elanguit.

29

XV. MARCUS CLAUDIUS MARCELLUS

Postea cum Sicilia a Romanis ad Poenos defecisset, Marcellus consul creatus Syracusas—urbem Siciliae nobilissimam—oppugnavit. Diuturna fuit obsidio, neque urbem, nisi post tres annos, cepit Marcellus. Rem confecisset celerius, nisi unus vir ea tempestate Syracusis fuisset. Is erat Archimedes, vir admirabili ingenio praeditus, qui—multis machinis inventis—opera Romanorum brevi disturbabat. Captis Syracusis, Marcellus—eximia viri prudentia delectatus—ut capiti illius parceretur edixit. Archimedes—dum in pulvere quasdam formas describit attentius—patriam suam captam esse non senserat. Miles praedandi causa in domum eius irrupit, et minantis voce quisnam esset eum interrogavit. Archimedes, propter cupiditatem *illud* investigandi, *quod* requirebat, nomen suum non indicavit, sed: «Noli—inquit—, obsecro, circulos meos turbare». Quapropter a milite obruncatus est. Eius mortem agre tulit Marcellus sepulturaeque curam habuit.

XVI. PUBLIUS CORNELIUS SCIPIO AFRICANUS

Profectus igitur in Hispaniam Scipio Carthaginem novam, quo die venit, expugnavit. Eo congestae erant omnes paene Africae et Hispaniae opes, quibus omnibus potitus est Scipio. Inter captivos ad eum adducta est eximiae formae adulta virgo. Sed ubi comperit eam illustri loco inter Celtiberos natam principique eius gentis adulescenti, Allucio nomine, desponsam esse—arcessitis parentibus et sponso—eam reddidit. Parentes virginis, qui ad eam redimendam magnum auri pondus attulerant, Scipionem orabant, ut id a se donum reciperet. Scipio aurum ante pedes poni iussit, vocatoque sponso: «Super dotem—inquit—quam accepturus a socero es, haec tibi a me dotalia dona accedant». Allucius domum reversus grato animo Celtiberos Romanis conciliavit.

Deinde Scipio Hasdrubalem victum ex Hispania expulit. Castris hostium potitus, omnem praedam militibus concessit; captivos Hispanos sine pretio domum dimisit; Afros vero vendi iussit. Erat inter eos puer adultus, regii generis, forma insigni. Quem percontatus est Scipio quis et cuius esset, et cur id aetatis in castris fuisset. «Numida sum—inquit puer—Massivam populares vocant; patre amisso apud avum maternum, Numidiae regem, educatus sum. Cum avunculo Masinissa—qui nuper subsidio Carthaginiensibus venit—in Hispaniam traieci; prohibitus propter aetatem a Masinissa, nunquam ante proelium inii. *Eo die quo pugnatum est cum Romanis—inscio avunculo, clam armis et equo sumpto—in aciem exii; ibi—prolapso equo—captus sum a Romanis.*

Hunc Scipio interrogavit velletne ad avunculum reverti. Id vero se cupere respondit puer, effusus gaudio lacrimis. Tum Scipio anulum aureum equumque ornatum puero donavit datisque equitibus, qui tuto deducerent, dimisit.

Cum P. Cornelius Scipio se erga Hispanos clementer gessisset, circumfusa multitudo eum regem omnium consensu appellavit. At Scipio cum silentium fieri per praeconem iussisset: «Nomen imperatoris—inquit—quo me mei milites appellaverunt, mihi maximum est; regium nomen, *alibi* magnum, *Romae* intolerabile est. *Si id* amplissimum iudicatis, *quod* regale est, vobis licet existimare regalem in me esse animum; sed oro vos, ut a regis appellatione abstinenceis». Senserunt etiam barbari magnitudinem animi, qua Scipio *id* aspernabatur, *quod* ceteri mortales admirantur, et concupiscunt.

Carthaginienses, metu perculsi, oratores triginta seniorum principes ad petendam pacem mittunt. Qui, ubi in castra Romana venerunt, veniam civitati petebant non culpam purgantes, sed initium culpae in Hannibalem transferentes. Inde—condicionibus a Scipione latis omnibus acceptis—legati Canthaginienses Romam profecti sunt, ut, *quae* ab illo pacta essent, *ea* patrum ac populi auctoritate confirmarentur.

Ita pace terra marique parta, Scipio - exercitu in naves imposto—Romam revertit. Ad quem advenientem concursus ingens factus est: effusa *non* ex urbibus *modo sed etiam* ex agris multitudo vias obsidebat. Scipio inter gratulantium plausus triumpho omnium clarissimo urbem est invectus primusque nomine victae a se gentis est nobilitatus Africanusque appellatus.

Hannibal, a Scipione victus suisque invisus, ad Antiochum Syriae regem, confugit eumque hostem Romanis fecit. Missi sunt Roma legati ad Antiochum, in quibus erat Scipio Africanus. Qui, cum Hannibale Ephesi collocutus, ab eo quaesivit, quem fuisse maximum imperatorem crederet. Respondit Hannibal Alexandrum Macedonum regem, maximum sibi videri, quod parva manu innumerabiles exercitus fudisset. Interroganti deinde, quem

secundum poneret: «Pyrrhum—inquit—quod primus castra metari docuit nemoque illo elegantius loca cepit, et praesidia disposuit». Sciscitanti denique, quem tertium duceret, semet ipsum dixit. Tum ridens Scipio: «Quidnam tu diceres—inquit—si me vicisses?». «Me vero—inquit Hannibal—*et* ante Alexandrum *et* ante Pyrrhum *et* ante alios omnes posuissem». Ita—improviso assentationis genere—Scipionem e grege imperatorum, velut inaestimabilem, secernebat.

35

Cum Scipio Africanus in Literna villa se contineret, complures praedonum duces ad eum videndum forte confluerunt. Scipio eos ad vim faciendam venire ratus, praesidium servorum in tecto collocavit aliaque parabat, quae ad eos repellendos erant necessaria. Quod ubi praedones animadverterunt—abiectis armis—ianuae appropinquant nuntiantque se non vitae eius hostes, sed virtutis admiratores venisse, conspectum tanti viri expetentes. Quod postquam audivit Scipio, fores reserari eosque introduci iussit. Illi postes ianuae tamquam religiosissimam aram venerati, cupide Scipionis dextram apprehenderunt ac diu deosculati sunt deinde—positis ante vestibulum donis—laeti domum reverterunt. Paulo post mortuus est Scipio moriensque ab uxore petivit ne corpus suum Romam referretur.

36

XVII. LUCIUS AEMILIUS PAULUS MACEDONICUS.

Postquam Perseum consolatus est Aemilius Paulus sermonem ad Romanos circumstantes convertit: «Videtis—inquit—exemplum insigne mutationis rerum humanarum. Vobis haec praecipue dico, iuvenes. Ideo neminem decet in quemquam superbe agere nec praesenti credere fortunae».

Confecto bello, Aemilius Paulus regia nave ingentis magnitudinis—nam secedecim ordines remorum habuisse dicitur—ad urbem est subvectus. Fuit eius triumphus omnium longe magnificentissimus. Completæ erant omnes Tiberis ripae obviam effusa multitudo. Populus—extractis per forum tabulatis in modum

theatrorum—spectavit in candidis togis. Aperta templa omnia et sertis coronata, ture fumabant. In tres dies distributa est pompa spectaculi. Primus dies vix suffecit transvehendis signis tabulisque; sequenti die translata sunt arma, galeae, scuta, loricae, pharetrae argentumque signatum. Tertio die, multo mane, ducere agmen coeperunt tubicines, non festos sollemnium pompae modos, sed bellicum sonantes, quasi in aciem procedendum esset. Deinde agebantur pinguis cornibus auratis et vittis redimitti boves centum et viginti. Sequebantur Persei liberi—comitante educatorum et magistrorum turba—qui manus ad spectatores cum lacrimis miserabiliter tendebant, et pueros docebant populi Romani misericordiam suppliciter implorare. Post filios incedebat cum uxore Perseus, stupenti et attonito viro similis. Inde quadringentae coronae aureae portabantur ab omnibus fere Graeciae civitatibus dono missae. Postremo ipse in curru Paulus vehebatur auro purpuraque fulgens, qui *cum* dignitate alia corporis *tum* senecta ipsa magnam maiestatem prae se ferebat. Post currum, inter alios illustres viros, filii duo Aemilii; deinde equites turmatim et cohortes peditum. Paulo a senatu et populo Romano concessum est, ut ludis circensibus veste triumphali uteretur eique cognomen Macedonico inditum est.

37

Aemilius Paulus omni Macedonum gaza—quae fuit maxima—potitus *tantam* in aerarium populi Romani pecuniam invexit, *ut* unius imperatoris praeda finem attulerit tributorum. At hic per alios homines cuncta administravit, nec *quidquam* ex thesauris regis in domum suam intulit *praeter* memoriam nominis sempiternam. Mortuus est *adeo* pauper, *ut* dos eius uxori non potuerit exsolvi, nisi vendito fundo, quem unum reliquerat. Exsequiae eius non *tam* auro et ebore *quam* omnium benevolentia et studio fuerant insignes. Macedoniae principes—qui tunc Romae erant legationis nomine—umeros suos funebri lecto sponte sua subiecerunt. *Quem* enim in bello ob virtuten timuerant, *eundem* in pace ob iustitiam diligebant.

XVIII. PUBLIUS CORNELIUS SCIPIO AEMILIANUS.

P. Scipio Aemilianus, Pauli Macedonici filius, adoptione Scipionis Africani nepos, a tenera aetate Graecis litteris a Polybio, praestantis ingenii viro, eruditus est. Ex eius doctrina *tantos* fructus tulit, *ut non modo* aequales suos, *sed etiam* maiores natu omni virtutum genere superaret. Temperantiae et continentiae laudem ante omnia comparare studuit; quod quidem difficile tunc erat: miro enim impetu ad libidines et epulas iuvenes Romani eo tempore ferebantur. At Scipio contrarium vitae institutum secutus publicam modestiae et continentiae famam est adeptus. Polybium semper domi militiaeque secum habuit; semper inter arma ac studia versatus *aut* corpus periculis *aut* animum disciplinis exercuit.

Cum duo consules, quorum *alter* inops, *alter* avarus erat, in senatu contenderent, uter in Hispaniam ad bellum gerendum mitteretur ac magna inter patres esset dissensio, rogatus sententiam Scipio Aemilianus: «Neutrum—inquit—mihi mitti placet, quia *alter* nihil habet, *alteri* nihil est satis».

Iudicabat enim *et* inopiam *et* avaritiam debere abesse pariter ad rem bene gerendam. Alioquin maxime verendum est, ne publicum munus quaestui habeatur, et praeda communis in privatum imperatoris lucrum convertatur. Ab hac culpa longe alienus fuit Scipio: nam post duos inclitos consulatus et totidem triumphos, officio legationis fungens, septem tantum servos secum duxit. E Carthaginis et Numantiae spoliis comparare plures certe potuerat, sed—Carthagine eversa—nihilominus locupletior quam ante. Itaque, cum per populi Romani socios et exterarum nationum iter faceret, non mancipia eius, sed victoriae numerabantur, nec *quantum* auri et argenti, sed *quantum* dignitatis atque gloriae secum ferret, aestimabatur.

Paulo post Scipio repente in lectulo exanimis est inventus

De tanti viri morte nulla habita est quaestio eiusque corpus velato capite est elatum, ne livor in ore appareret. Metellus Macedonicus, etsi Scipionis inimicus, audita nece, in forum advolvit ibique maesto vultu clamavit: «Concurrite, cives, moenia urbis nostrae eversa sunt: Scipioni vis illata est». Idem Metellus filios suos iussit funebri eius lecto umeros subicere dicens: «Nunquam a vobis id officium maiori viro praestari poterit».

Scipionis patrimonium *tam* exiguum fuit, *ut* triginta duas libras argenti, duas et selibram auri tantum reliquerit.

41

XIX. TIBERIUS ET GAIUS GRACCHI.

Tib. Gracchus et C. Gracchus Scipionis Africani ex filia nepotes erant. Horum adulescentia bonis artibus et magna omnium spe floruit: ad egregiam enim indolem accedebat optima educatio. Exstant Corneliae matris epistolae, quibus apparet eos *non solum* in gremio matris educatos esse, *sed etiam* ab ea sermonis elegantiam hausisse. Maximum matronis ornamentum esse liberos, bene institutos, merito putabat sapientissima illa mulier. Cum Campana matrona, apud illam hospita, ornamenta sua—quae erant illa aetate pretiosissima—ostentaret ei muliebriter, Cornelia sermonem produxit usque eo dum a schola redirent liberi. Quos reversos hospitae exhibens: «En haec—inquit—mea ornamenta». Nihil quidem istis adulescentibus *neque* a natura *neque* a doctrina defuit; sed ambo rem publicam, quam tueri poterant, impie perturbare maluerunt.

42

Tib. Gracchus, tribunus plebis creatus, a senatu descivit; populi favorem profusis largitionibus sibi conciliavit; agros plebi dividebat, civitatem omnibus Italicis dabat; provincias novis coloniis replebat; quibus rebus viam sibi ad regnum parare videbatur. Quare cum convocati patres deliberarent, quidnam faciendum esset, statim Tiberius Capitolium petit, manum ad caput referens; quo signo salutem suam populo commendabat. Hoc nobilitas *ita* accepit, *quasi* diadema posceret. Tum Scipio Nasica, cum

esset consobrinus Tib. Gracchi, patriam cognationi praeferens, sublata dextra, proclamavit: «Qui rem publicam salvam esse volunt, me sequantur». Dein Gracchum fugientem persecutus, in eum irruit suaque manu interfecit. Mortui Tiberii corpus in Tiberim proiectum est.

43

C. Gracchum *idem* furor, qui fratrem Tiberium, invasit; seu vindicandae fraternae necis, seu comparandae regiae potentiae causa, *vix* tribunatum adeptus est, *cum* pessima coepit inire consilia: maximas largitiones fecit; aerarium effudit; legem de frumento plebi dividendo tulit. His perniciosis Gracchi consiliis, quanta poterant contentione, obsistebant omnes boni, in quibus maxime Piso, vir consularis. Is, cum multa contra legem frumentariam dixisset, lege tamen lata, ad frumentum cum ceteris accipiendum venit. Gracchus ubi animadvertit in coetu Pisonem stantem, eum sic compellavit, audiente populo Romano: «Qui tibi constas, Piso, cum *ea* lege frumentum petas, *quam* dissuasisti?». Cui Piso: «Nolim quidem, Gracche,—inquit—mea bona tibi viritum dividere liceat, sed, si facies, partem petam». Quo responso aperte declaravit vir gravis et sapiens lege, quam tulerat Gracchus, patrimonium publicum dissipari.

44

Decretum a senatu latum est, *ut* videret consul Opimius, ne quid detrimenti res publica caperet; quod, nisi in maximo discrimine, decerni non solebat C. Gracchus—armata familia—Aventinum occupaverat. Quam ob rem consul—vocado ad arma populo—Gaium aggressus est; qui pulsus, dum a templo Dianae desilit, talum intorsit, et, cum iam a satellitibus Opimii comprehenderetur, iugulum servo praebuit; qui dominum et mox semetipsum super domini corpus interemit. Consul promiserat se pro capite Gracchi aurum repensurum esse. Quare Septimuleius quidam lancea praefixum Gaii caput attulit eique aequale auri pondus persolutum est. Sunt qui tradunt, cerebro exempto illum, infuso plumbo, caput, quo gravior efficeretur, explesse.

XX. PUBLIUS RUTILIUS RUFUS.

P. Rutilius Rufus vitae innocentia enituit, et, cum nemo esset in civitate illo integrior nemo sanctior, omni honore dignus est habitus, et consul factus. Cum eum amicus quidam rem iniustam aliquando rogaret, et Rutilius constanter negaret, indignatus amicus: «Quid ergo—inquit—mihi opus est amicitia tua, si quod rogo non facis?». «Immo—respondit Rutilius—quid mihi tua, si tua gratia aliquid inhoneste facturum sim?». Sciebat, quippe vir sanctus, *tam* contra officium esse amico tribuere, quod aequum non sit, *quam* non tribuere id, quod recte possimus; atque si forte amici a nobis postularent, quae honesta non sunt, religionem et fidem esse amicitiae anteponendam.

XXI. GAIUS MARIUS.

C. Marius humili loco natus, militiae tirocinium in Hispania, duce Scipione, posuit. Erat imprimis Scipioni carus ob singularem virtutem et impigram ad pericula et labores alacritatem. Quodam die cum forte post cenam Scipio cum amicis colloqueretur, dixit aliquis: «Si quid tibi, Scipio, acciderit eritne rei publicae alter tui similis imperator?». Tum Scipio, percusso leniter Marii umero: «Fortasse hic», inquit. Quo dicto excitatus Marius dignos rebus, quas postea gessit, spiritus sumpsit.

Tunc Romae primum civile bellum ortum est. Cum enim Sulla consul contra Mithridatem, regem Ponti, mitteretur, ei Marius lege—quam Sulpicius tribunus plebis ad populum tulerat—illud imperium eripuit. Qua re commotus Sulla cum exercitu Romanam venit, eam armis occupavit, Sulpicium interfecit Marium fugavit. Marius hostes persequentes fugiens aliquamdiu in palude delituit. Sed paulo post repertus, et, ut erat nudo corpore caenaeque oblitus, iniecto in collum loro Minturnas raptus est, et in carcerem coniectus. Missus etiam est ad eum occidendum servus

publicus, natione Cimber; quem Marius vultus maiestate deterruit. Cum enim hominem ad se, stricto gladio, venientem vidisset: «Tunc—inquit—Mariū audebis occidere?». Ille attonitus ac tremens, abiecto ferro, fugit. Marius postea, ab *ipsis*, qui prius eum occidere voluerant, e carcere emissus est.

48

Marius, accepta navicula, in Africam traiecit, et in agrum Carthaginiensem pervenit. Ibi cum in locis solitariis sederet, venit ad eum lictor Sextilii praetoris, qui hanc provinciam administrabat. Marius ab eo—quem nunquam laeserat—aliquid humanitatis officium exspectabat; at lictor decedere eum provincia iussit, nisi vellet in se animadverti. Torvis oculis eum intuens, Marius nullum dabat responsum. Lictori interroganti iterum eum, ecquid praetori vellet renuntiari: «Abi—inquit—nuntia te vidisse C. Mariū in Carthaginiis magnae ruinis sedentem».

Duobus clarissimis exemplis de inconstantia rerum humanarum eum admonebat, cum *et* urbis maximae excidium *et* viri clarissimi casum ob oculos poneret.

49

Erat Mario ingenuarum artium et liberalium studiorum contemptor animus. Cum aedem Honoris se de manubiis hostium facturum vovisset, spreta peregrinorum marmorum nobilitate artificumque Graecorum peritia, eam vulgari lapide per artificem Romanum faciendam curavit. Graecas etiam litteras aspernabatur, quod suis doctoribus parum ad virtutem prodessent. At idem fortis et validus et adversus dolorem confirmatus. Cum ei varices in crure secarentur, vetuit se alligari. Acrem tamen fuisse doloris morsum ipse ostendit: nam medico, alterum crus postulanti, noluit praebere, quod *maior* esset remedii *quam* morbi dolor.

50

XXII. LUCIUS CORNELIUS SULLA.

Sulla propter motus urbanos cum victore exercitu Romam properavit; eos, qui Mario favebant, omnes superavit. Nihil illa

victoria fuit crudelius. Sulla, dictator creatus, vel in *eos, qui* se sua sponte dediderant, iussit animadverti. Quattuor milia deditorum inermium civium in circo interfici iussit. Quis autem *illos* potest computare, *quos* in urbe passim, quisquis voluit, occidit, donec admoneret Fufidius quidam, vivere aliquos debere, ut essent, quibus imperaret?. Novo et inaudito exemplo tabulam proscriptionis proposuit, qua nomina *eorum, qui* occidendi essent, continebantur; cumque omnium orta esset indignatio postridie plura etiam adiecit nomina. Ingens caesorum fuit multitudo. Saevitiae causam etiam avaritia praebuit, multoque *plures* propter divitias *quam* propter odium victoris necati sunt. Civis quidam innoxius—cui fundus in agro Albano erat—legens proscriptionum nomina, se quoque adscriptum vidit: «Vae—inquit—mi sero mihi; me fundus Albanus persequitur». Neque longe progressus, a *quodam, qui* eum agnoverat, percussus est.

51

Sulla deinde, in villam profectus, rusticari et venando vitam ducere coepit. Ibi morbo pediculari correptus interiit, vir ingentis animi, cupidus voluptatum, sed gloriae cupidior. Litteris Graecis et Latinis eruditus et virorum litteratorum *adeo* amans, *ut* sedulitatem etiam mali cuiusdam poetae aliquo praemio dignam duxerit; nam, cum ille epigramma ipsi obtulisset, praemium Sulla iussit ei statim dari, *ea* tamen lege, *ne* quid postea scribe ret. Ante victoriam laudandus; in *iis* vero, *quae* secuta sunt, nunquam satis vituperandus; urbem enim et Italiam civilis sanguinis fluminibus inundavit. *Non solum* in vivos saeviit *sed ne* mortuis *quidem* pepercit: nam C. Marii—cuius, *etsi* postea inimicus, aliquando *tamen* quaestor fuerat—erutos cineres in Tiberim proiecit. Qua crudelitate rerum praeclare gestarum gloriam corrumpit.

52

XXIII. LUCIUS LICINIUS LUCULLUS.

Habebat Lucullus villam prospectu et ambulatione pulcherrimam. Quo cum venisset Pompeius, *id* unum reprehendit, *quod* ea habitatio esset quidem aestate peramoena, sed hieme minus

commoda videretur; cui Lucullus: «Putasne—inquit—me minus sapere quam hirundines, quae, adveniente hieme, sedem commutant?». Villarum magnificentiae respondebat epularum sumptus. Cum aliquando modica ei—utpote soli—cena esset apposita, coquam graviter obiurgavit; eique excusanti ac dicenti se non debuisse lautum parare convivium, quod nemo esset ad cenam invitatus: «Quid ais?»—inquit iratus Lucullus—«an nesciebas Lucullum hodie cenaturum esse apud Lucullum?».

53

XXIV. QUINTUS SERTORIUS.

Cum aliquando Sertorii milites pugnam inconsulte flagitarent nec iam eorum impetus posset cohiberi, Sertorius duos in eorum conspectu equos constituit, praevalidum *alterum*, *alterum vero* infirmissimum; deinde equi infirmi caudam a robusto iuvene totam simul abrumpi iussit, validi autem equi singulos pilos ab imbecillo sene paulatim avelli. Irritus adolescentis labor risum omnibus movit: senex autem, quamvis tremula manu, *id* perfecit, *quod* imperatum ei erat. Cumque milites non satis intellegerent, quorsum ea res spectaret, Sertorius ad eos conversus: «Equi caudae—inquit—similis est hostium exercitus: qui partem aggreditur, facile potest opprimere; contra nihil proficiet, qui universum conabitur prosternere. Sic Sertorius vafro consilio eos ad suam sententiam perduxit.

54

XXV. GNAEUS POMPEIUS MAGNUS.

Transgressus inde in Africam Pompeius Iarbam, Numidiae regem, qui Marii partibus favebat, bello persecutus est. Intra dies quadraginta hostem oppressit, et Africam subegit adolescens quattuor et viginti annorum. Tum ei litterae a Sulla redditae sunt, quibus iubebatur exercitum dimittere et cum una legione successorem exspectare. Pompeius quamquam aegre id tulit tamen paruit, et Romam reversus est. Revertenti incredibilis multitudo obviam ivit; Sulla quoque eum laetus excepit et Magni cognomine

consalutavit Nihilominus Pompeio triumphum petenti restitit. Neque vero ea re a proposito deterritus est Pompeius aususque dicere plures solem orientem adorare quam occidentem; quo dicto significabat Sullae potentiam minui, suam vero crescere. Ea voce audita Sulla, iuvenis constantiam admiratus, exclamavit: «Triumphet! triumphet!».

55

Viris doctis magnum honorem habebat Pompeius. Ex Syria decedens—confecto bello Mithridatico—cum Rhodum venisset, nobilissimum philosophum Posidonium cupiit audire. Sed cum audisset eum tunc graviter aegrotare, quod vehementer ex podagra laborabat, voluit saltem Pompeius eum visere. Mos erat, ut, —quando consul aedes aliquas ingressurus erat—lictor fores virga percuteret, admonens consulem adesse; at Pompeius vetuit percuti honoris causa fores Posidonii. Quem ut vidit, et salutavit, moleste dixit se ferre, quod eum non posset audire. At ille: «Tu vero—inquit—potes, nec committam, ut dolor corporis efficiat, ut frustra tantus vir ad me veniat». Itaque cubans graviter et copiose disseruit de hoc ipso: *nihil* esse bonum nisi *quod* honestum esset, et *nihil* malum dici posse, *quod* turpe non esset. Cum vero dolores interdum acriter eum pungerent, saepe: «Nihil agis»—inquit—«dolor! quamvis sis molestus, nunquam te esse malum confitebor».

56

XXVI. GAIUS IULIUS CAESAR.

Bellis civilibus confectis, Caesar, dictator in perpetuum creatus, insoletius agere coepit; nam senatum ad se venientem sedens excepit, et quendam ut assurgeret monentem irato vultu respexit. Cum autem M. Antonius, Caesaris in omnibus bellis comes et tunc in consulatu collega, ei, in sella aurea sedenti pro rostris, diadema—insigne regium—imponeret, id *ita* ab eo est repulsum, *ut* non offensus videretur. Quare coniuratum est in eum a sexaginta et amplius viris, Cassio et Bruto ducibus conspirationis. Cum igitur Caesar idibus Martiis in senatum venisset,

eum assidentem coniurati specie officii circumsteterunt illicoque unus ex eis—quasi aliquid rogaturus—propius accessit eique renuenti togam ab utroque umero apprehendit. Deinde Caesarem clamantem: «Ista quidem vis est». P. Casca, unus e praecipuis coniuratis, primus vulnerat paulo infra iugulum. Caesar Cascae brachium arreptum graphio traiecit conatusque prosilire alio vulnere tardatus est. Cum M. Brutum—quem filii loco—habebat in se irruentem vidisset, dixisse fertur: «Tu quoque, fili mi!». Dein, ubi animadvertit undique se strictis pugionibus peti, toga caput obvolvitur atque ita tribus et viginti plagis confossus est.

57

Erat Caesar excelsa statura, nigris vegetisque oculis, capite calvo: quam calvitii deformitatem aegre ferebat, quod obtrectatorum iocis obnoxia esset. Ideo ex omnibus honoribus, sibi a senatu populoque decretis, non *aliud* recepit aut usurpavit libentius *quam* ius laureae perpetuo gestandae. Vini parcissimum eum fuisse *ne* inimici *quidem* negaverunt. Itaque Cato dicere solebat unum ex omnibus Caesarem ad evertendam rem publicam sobrium accessisse. Armorum et equitandi peritissimus erat; laboris ultra fidem patiens, in agmine *nonnumquam* equo *saepius* pedibus anteibat, capite detecto, *sive* sol *sive* imber erat. Longissimas vias incredibili celeritate confecit, *ita ut* persaepe nuntios de se praeveniret; neque eum morabantur flumina, quae *vel* nando *vel* innixus inflatis utribus traiciebat.

58

XXVII. MARCUS PORCIO CATO UTICENSIS.

Insignis et imitatione digna fuit Catonis erga fratrem benevolentia. Cum enim interrogatus esset, quem omnium maxime diligeret, respondit: «Fratrem». Iterum interrogatus, quem secundum maxime diligeret, iterum, «Fratrem» respondit. Quaerenti tertio idem responsum dedit, donec ille a percontando desisteret. Crevit cum aetate ille Catonis in fratrem amor: ab eius latere non discedebat; ei omnibus in rebus morem gerebat. Annos natus viginti sine fratre nunquam cenaverat, nunquam iter susceperat,

nunquam in forum prodierat. Cum frater—qui erat tribunus militum—ad bellum profectus esset, ne eum desereret, voluntaria stipendia fecit. Diversum tamen erat utriusque ingenium: in utroque probi mores, sed Catonis indoles severior erat.

59

Cum Caesar consul legem agrariam rei publicae perniciosam tulisset, Cato solus—ceteris exterritis—huic legi obstitit. Iratus Caesar Catonem extrahi curia et in vincula rapi iussit: at ille nihil de libertate linguae remisit, sed in ipsa ad carcerem via de lege disputabat civesque commonebat, ut talia molientibus adversarentur. Catonem sequebantur maesti patres; quorum unus obiurgatus a Caesare, quod—nondum misso senatu—discederet: «Malo—inquit—esse cum Catone in carcere, quam tecum in curia». Expectabat Caesar, dum humilibus precibus Cato uteretur; quod ubi frustra a se sperari intellexit, pudore victus, unum e tribunis misit, qui Catonem e carcere emitteret.

60

XXVIII. MARCUS TULLIO CICERO.

M. Tullius Cicero, equestri genere, Arpini—quod est Volscorum oppidum—natus est. A patre Romam missus, *eas artes, quibus aetas puerilis ad humanitatem solet informari, tanta cum praeceptorum tum discipulorum admiratione didicit, ut aequales e schola redeuntes, medium, tanquam regem, circumstantes domum deducerent.*

M. Tullius Cicero adulescens eloquentiam et libertatem suam adversus Sullanos ostendit. Chrysogonum quendam, Sullae libertum, parricidii accusatum acriter insectatus est, quod, dictatoris potentia fretus, in bona civium invadebat. Qua ex re Sullae invidiam veritus Cicero Athenas petivit, ubi Antiochum philosophum studiose audivit. Inde eloquentiae gratia Rhodum se contulit, ubi Molonem, rhetorem tum disertissimum, magistrum habuit. Qui, cum Ciceronem dicentem audivisset, flevisse dicitur, quod praevideret per hunc Graecos a Romanis ingenii et eloquentiae laude superatum iri. Romam reversus, quaestor in Siciliam

missus est. Nullius vero quaestura *aut* gratior *aut* clarior fuit. Cum in magna annonae difficultate ingentem frumenti vim inde Romam mitteret, Siculos *initio* offendit; *postea* vero, ubi diligentiam, iustitiam et comitatem eius experti sunt, *maiores* quaestori suo honores *quam* ulli unquam praetori detulerunt. Romam e Sicilia reversus causis agendis *illa* floruit, *ut* inter omnes causarum patronos et esset et haberetur princeps.

61

M. Antonius—inita cum Octavio societate—Ciceronem iam diu sibi inimicum proscripsit. Qua re audita Cicero transversis itineribus in villam—quae a mari proxime aberat—fugit indeque navem conscendit in Macedoniam transiturus. Cum vero eum identidem in altum provectum venti adversi rettulissent, regressus ad villam: «Moriar»—inquit—«in patria saepe servata». Mox adventantibus percussoribus, cum servi ad dimicandum fortiter fideliterque parati essent, ipse lecticam—qua vehebatur—deponi iussit, eosque quietos pati, quod sors iniqua cogeret. Prominenti ex lectica et immoſam cervicem praebenti caput praecisum est. Manus quoque abscissae sunt; caput relatum est ad Antonium eiusque iussu inter duas manus in rostris positum est. Fulvia, Antonii uxor, caput manibus sumpsit, in genua imposuit extractamque linguam acu traiecit.

62

XXIX. OCTAVIANUS CAESAR AUGUSTUS.

Octavius Iuliae, Caesaris sororis, nepos matrem quadrimus amisit. A maiore avunculo adoptatus, eum in Hispaniam profectum secutus est. Deinde ab eo Apolloniam missus est, ut liberalibus studiis vacaret. Audita avunculi morte, Romam rediit, nomen Caesaris sumpsit collectoque veteranorum exercitu opem Decimo Bruto tulit, qui ab Antonio Mutinae obsidebatur.

Tandem Octavianus—hostibus victis—solus imperio potitus est. Reversus in Italiam, Romam triumphans ingressus est. Tum, bellis toto orbe compositis—Iani gemini portas—quae bis tantum

antéa clausae fuerant—*primo* sub Numa rege, *iterum* post primum Punicum bellum, sua manu clausit praebuitque se clementem; multis enim ignovit vel *iis*, qui saepe graviter eum offenderant. Tunc omnes praeteritorum malorum oblivio cepit. Octaviano maximi honores a senatu delati sunt. Ipse Augustus cognominatus est ei in eius honorem mensis Sextilis eodem nomine appellatus est, quod illo mense bellis civilibus finis esset impositus. Senatus populusque Romanus universus cognomen patris patriae ei tribuerunt. Augustus, gaudio lacrimans, his verbis respondit: «Compos factus sum votorum meorum; neque *aliud* mihi optandum est *quam* ut hunc consensum vestrum ad ultimum vitae finem videre possim».

63

Habitavit Augustus in aedibus modicis, *neque* laxitate *neque* cultu conspicuis ac per annos amplius quadraginta in eodem cubiculo, hieme et aestate, mansit. Supellex quoque eius vix privatae elegantiae erat. Raro veste *alia* usus est *quam* confecta ab uxore, sorore, filia neptibusque. Altiuscula erant eius calceamenta, quo procerior quam erat videretur. Cibi minimi erat atque vulgaris: secundarium panem et pisciculos minutos et ficus virides maxime appetebat. Idem tamen Romam—quam pro maiestate imperii non satis ornatam invenerat—*adeo* excoluit, *ut* iure gloriaretur marmoream se relinquere, quam latericiam accepisset.

Augustus non amplius septem horas dormiebat, ac *ne* eas *quidem* continuas, sed in illo temporis spatio ter aut quater expergiscebatur. Si interruptum somnum recuperare non poterat, lectores arcessebat, donec eum resumeret. Cum audisset senatorum quendam, aere alieno oppressum, arte et graviter dormire solitum, culcitam eius magno pretio emit. Mirantibus: «Habenda est»—inquit—«ad somnum culcita, in qua homo, qui tantum debebat, dormire potuit».

64

Exercitationes campestris equorum et armorum statim post bella civilia omisit, et ad pilam primo folliculumque transiit; mox

animi laxandi causa, *modo* piscabatur hamo, *modo* talis nubi-
busque ludebat cum pueris minutis. Alea multum delectabatur;
idque ei vitio datum est. Tandem—afflicta valetudine—in Campa-
niam concessit, ubi—remisso ad otium animo—nullo hilaritatis ge-
nere abstinuit. Supremo vitae die—petito speculo—capillum sibi
comi iussit, et amicos circumstantes percontantus est, num vitae
mimum satis commode egisset; adiecit et solitam clausulam:
«Edite strepitum, vosque omnes cum gaudio applaudite». Obiit
Nolae, sextum et septuagesimum annum agens.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

1. Η ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΡΩΜΥΛΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΡΕΜΟΥ

Natu (ἀφαιρ. τοῦ κατά τι). Natu maiior κατά τὴν ἡλικίαν μεγαλύτερος, πρεσβύτερος. Τὸ συγκρ. τίθεται ὅταν πρόκειται περὶ δύο προσώπων, ἢ δύο πραγμάτων. [ἄλλως τίθεται τὸ ὑπερθετικὸν π.χ. natu maximus ὁ πρεσβύτερος ἐκ πολλῶν]. Pulso (ῥ. pello). Pulso fratre ἐνν. suo (ἀφαιρ. ἀπόλ. ἀντιστοιχοῦσα πρὸς γεν. ἀπόλυτον) = ἐκδιωχθέντος τοῦ ἀδελφοῦ (του), ἐκβαλὼν, ἀφοῦ ἐξεδίωξε τὸν ἀδελφόν (του). Ἡ ἀφαιρ. ἀπόλυτος παθητικῆς μετοχῆς ἀντικαθιστᾷ συνηθέστερον τὴν ἑλλείπουσαν μετοχὴν τοῦ ἐνεργητικοῦ παρακειμένου τῆς λατινικῆς γλώσσης. Ut...privaret ἵνα...στερήσῃ. Eum αὐτὸν (δηλ. τὸν Νουμάντωρα). Subole (ἀφαιρ.) ἀπογόνων. Haec=Rhea Silvia. Fecit (ῥ. facio). Edidit (ῥ. edo). Coniecit (ῥ. conicio). Alveo dot. alveo. Impositus (ῥ. impono). Abiecit (ῥ. abicio). Effusus (ῥ. effundo). Relabente (ῥ. relabor). Lupa ὑπὸ τοῦ Ἄρεως (Mars) σταλεῖσα. Παράστασις χαλκῆ τῆς λυκαίνης, Ἐτρουσκικῆς τέχνης τοῦ δού αἰῶνος (Μουσεῖον Ρώμης), κατέστη αὐτὸ τοῦτο τὸ σύμβολον τῆς Ρώμης. Ὁμοία παράδοσις ὑπῆρχε παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς. Accurrit περμ. Lingua (ἐνν. sua) ἀφαιρ. ὄργαν. διὰ τῆς γλώσσης (της). Ubera (ἐνν. sua). Ἡ ὄνομαστ. ἐνικοῦ uber. Eorum ori admovit=ori (δοτ. τοῦ os, oris στόμα) eorum (infantium). Admovit (ῥ. admoveo). Se ἀντικειμ. τοῦ gessit (ῥ. gero),

Ἄξια συγκρίσεως εἶναι ἡ παράδοσις τῆς νηπιακῆς ἡλικίας τοῦ Ρωμύλου πρὸς τὴν τοῦ Μωϋσέως, ἐκτεθέντος εἰς τὸν Νεῖλον, καὶ πρὸς τὴν τοῦ Διὸς, ἐκτραφέντος παρὰ τῆς αἰγὸς Ἀμαλθείας.

Φράσεις. Pulso fratre μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τοῦ ἀδελφοῦ του, Parvulos alveo impositus abiecit τὰ νεογνὰ εἰς σκάφην ἐνέβαλε καὶ ἔρριψε. Qui super ripas erat effusus ὅστις εἶχε παρεμβῆ τὸ ρεῖθρον (εἶχεν ὑπερχεῖλαισει). Relabente flumine ὑποχωροῦντος

(ἐπανερχομένου) τοῦ ποταμοῦ εἰς τὴν κοίτην. Ut fama est κατὰ τὴν παράδοσιν. Matrem se gessit προσηνέχθη ὡς μήτηρ (ἐφέρθη σὰν μητέρα).

2. Ο ΡΩΜΥΛΟΣ ΚΑΙ Ο ΡΕΜΟΣ ΠΑΡΑΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΥΠΟ ΤΟΥ ΠΟΙΜΕΝΟΣ ΦΑΥΣΤΥΛΟΥ

Cum . . . reuertetur ἐπειδὴ ἐπέστρεψε (ῥ. reuertor). Saepius (συγκρ. τοῦ ἐπιρρ. saepe) πολὺ συχνά. Ἐὰν δὲν δηλώνηται β' ὄρος τῆς συγκρίσεως, τότε μεταφράζεται διὰ τοῦ ἀρκοῦντας, *πολύ, ὀλίγον* καὶ τοῦ θετικοῦ.

Regius=regis (ὄνομ. rex). Rem (αἰτ. τοῦ res) τὸ πρᾶγμα, τὸ γεγονός.

Sustulit (ῥ. tollo). Educandos ἔνν. esse: Primo . . . deinde κατ' ἀρχάς . . . ἔπειτα. Certaminibus ἀφαιρ. ὄργαν. Vires αἰτ. πληθ. τοῦ vis. Auxerunt (ῥ. augeo). Venantes (ῥ. venor). Saltus αἰτ. πληθ. A rapina pecorum (ὄνομαστ. pecus, γεν. pecoris. Arcere coeperunt (ῥ. coepi)=ἀπὸ τῆς ἀρπαγῆς τῶν προβάτων νὰ ἐμποδίζουν, νὰ ἀπωθοῦν ἤρχισαν. Iis (δοτ.)=Romulo et Remo. A quibus (δηλ. Iatronibus) ἀφαιρ. ποιητ. αἰτίου=ὑφ' ὧν. Vi ἀφαιρ. ὄργαν. (ὄν. vis). Necessitate ἀφαιρ. τῆς αἰτίας. Compulsus (ῥ. compello).

Quis avus (ἔνν. esset), quae mater esset τίς ὁ πάππος (ἦτο) τίς ἡ μήτηρ ἦτο. Τὸ ο τῆς πλαγίας ἐρωτήσεως (esset) τίθεται πάντοτε καθ' ὑποτακτ.

Armatis pastoribus ἰδ. ἀρ. I: pulso fratre. Albam εἰς τὴν Ἄλβαν.

Φ ρ ᾶ σ ε ι ς. Pueros dedit Accae educandos ἔδωκε τὰ παιδιὰ εἰς τὴν Α. πρὸς ἀνατροφὴν. Vi se defendit ἡμάνθη ἐνόπλιως, προέβαλεν ἀντίστασιν. Necessitate compulsus ἐξοπλίσας ἀναγκασθεὶς, ἐξ ἀνάγκης. Armatis pastoribus ἐξοπλίσας τοὺς ποιμένας. Properavit Albam εἰς τὴν Ἄλβαν (ταχέως) ἔσπευσεν.

3. Ο ΡΩΜΥΛΟΣ ΚΑΙ Ο ΡΕΜΟΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΙ ΥΠΟ ΤΟΥ ΝΟΥΜΙΤΩΡΟΣ

Eum (δηλ. Remum). A rege ποιητ. αἴτιον=ὑπὸ τοῦ βασιλέως.
Ad supplicium πρὸς τιμωρίαν.

Considerato vultu (ἐνν. remi) παρατηρηθείσης τῆς ὄψεως (τοῦ προσώπου), παρατηρήσας τὸ πρόσωπον, τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου (πρβλ. ἀρ. 1 Pulso fratre). Agnovit (ῥ. agnosco). Oris (γεν. τοῦ os oris). Lineamentis ἀφαιρ. τοῦ κατὰ τι=κατὰ τὰ χαρακτηριστικά (τοῦ προσώπου). Matri Rheae Silviae. Simillimus ὑπερθ. τοῦ similis. Dum . . . tenet ἐν ᾧ (χρόνῳ) . . . ἐκράτει. Τὸ τοιοῦτον dum ἀκολουθεῖται πάντοτε ἀπὸ ἐνεστώτα τῆς ὀριστικῆς καὶ ἂν ἀκόμη τὸ κύριον ρῆμα εἶναι χρόνου παρελθόντος ὡς ἐνταῦθα. Ἐν τῇ νέᾳ Ἑλλην. μεταφράζεται ὁ ἐνεστώσ (tenet) διὰ παρατατικού (ἐκράτει). Interfecto (ῥ. interficio) φονευθέντος, φονεύσας. Instituit προκμ.

Φράσεις: Amulio interfecto μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀμουλίου. In regnum restituit πάλιν ἐκάθισεν εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον, ἀποκατέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν.

4. ΙΔΡΥΣΙΣ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΡΕΜΟΥ

(753 π.Χ.)

Iisdem ἀφαιρ. τοῦ idem (ὁ αὐτός). Ubi ὅπου, (ἐν οἷς). Condiderunt (προκμ. τοῦ condo). Ὁ πάππος Νουμίτωρ ἐξ εὐγνωμοσύνης παρεχώρησεν εἰς αὐτοὺς τὸ μέρος τοῦτο τῆς χώρας. Orta est προκμ. τοῦ orior. Uter daret (ρ. do) . . . regeret πότερος (ποῖος ἐκ τῶν δύο) θὰ ἔδιδε . . . θὰ διέφκει, ἐκυβέρνα (πλαγία ἐρώτησις). Adhibuerunt ρ. adhibeo. Auspicia οἱ Ρωμαῖοι πρὸ πάσης σπουδαίας ἐπιχειρήσεως ἀφορώσης τὸ δημόσιον καλόν, πρὸς ἐξιχνίασιν τῆς βουλῆς τοῦ θεοῦ, παρετήρουν πρὸς μεσημβρίαν τὰ οὐράνια σημεῖα, τὴν ἀστραπήν, βροντήν, ἢ τὴν πτήσιν, τὸν κρωγμὸν τῶν πτηνῶν ἢ τὴν ὄρεξιν τῶν ἱερῶν ὀρνίθων. Ἡ παρατήρησις αὕτη ἐκαλεῖτο οἰωνός (auspicium) καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ταύτης οἰωνοσκοπία, οἰωνοσκόπημα (augurium),

οἱ δ' ἐπιφορτισμένοι τὴν ἐξήγησιν τούτων ὀνομάζοντο οἰωνοσκόποι (augures). Vultures ἀντικ. τοῦ vidit (προχμ. τοῦ video). Augurio (ἄφαιρ.). Victor (ἐνν. factus) νικητὴς γενόμενος, τῷ οἰωνισμῷ νικήσας (εὐνοηθεὶς ἐκ τῆς οἰωνοσκοπίας). Romam κατηγορ. εἰς τὸ urbem. Ut . . . muniret ἵνα ὀχυρώσῃ (περιφρουρήσῃ). Legibus (ἄφαιρ.). Moenibus ἀφαιρ. τοῦ moenia. Ne = ut non. Quis ἀπλοῦς τύπος ἀντι aliquis (ὁμοίως τίθεται τὸ quis μετὰ τὸ ne, si, nisi, sive, seu, num καὶ cum). Quod (αἰτ.) = illud autem (vallum) τοῦτο δὲ τὸ χαράκωμα. Invidia (ἄφαιρ. τοῦ αἰτίου). Adductus = ἐκ φθόνου παρακινήθεῖς. Iratus (ῥ. irascor). Verbis ἀφαιρ. Sic pereat (ὑποτακτ. τοῦ pereo) ὡς ἀπόλοιτο, οὕτως εἶθε νὰ ἀπολεσθῇ ἰδ. ἀρ. β. Quicumque (γεν. cuiuscumque) πᾶς ὅστις, ὅστιςδήποτε. Ὁ Ρωμύλος προσηχέθη κακῶς, ἀλλὰ ἐνήργησεν ὡς νομοθέτης, διότι ἡ ἀπειθεῖα εἰς τοὺς νόμους ἐπιφέρει τὴν διάλυσιν τοῦ Κράτους. Transiliet μέλλ. ὀριστ. Imperio (ἄφαιρ.) εἰς τὸ potitus est (ῥ. potior).

Φ ρ ἄ σ ε ι ς. Edixit ne quis vallum transiliret ἀπηγόρευσε νὰ ὑπερπηδήσῃ τις τὸ χαράκωμα. Potitus est imperio ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς, τὴν ἀρχὴν ἔλαβε, κύριος ἐγένετο τῆς ἀρχῆς (ἐξουσίας).

5. ΑΡΠΑΓΗ ΤΩΝ ΣΑΒΙΝΩΝ

Magis quam μᾶλλον ἢ. Deerant προτ. τοῦ desum. In proximo ἐνν. loco = ἐγγύτατα. Lucus. Τὸ ἄλσος τοῦτο εὗρισκετο, ὡς ἔλεγον, μεταξὺ τῶν δύο κορυφῶν τοῦ Καπιτωλίνου. Asylum κατηγορ. εἰς τὸ hunc (lucum). Τὸ ἄσυλον ἦτο χῶρος ἱερός εἰς ὃν ἰκέται κατέφευγον ἐγκληματῖαι, δοῦλοι, δραπεταί, καὶ ἐθνεωροῦντο ἔκει, πλησίον τῶν βωμῶν, ἀσφαλεῖς καὶ ἀπαραβίαστοι. Ὁ Ρωμύλος ἔδωκε τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτου εἰς πάντα ὅστις θὰ κατέφευγεν εἰς τὸ ἄσυλον τοῦτο. Eo (ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ἐρώτησιν quo? Εἰς ποῖον μέρος;) = εἰς τοῦτο τὸ μέρος, εἰς αὐτὸ τὸ ἄσυλον (= in lucum). Confugit προχμ. τοῦ confugio. Cum vero . . . non haberent ἐπειδὴ ὅμως δὲν εἶχον. Ipse (δηλ. Romulus). Populusque. Κυρίως οἱ ποιμένες· καὶ οἱ λησταί. Uxores αἰτ. Circa gentes περὶ τὰ . . . ἔθνη. Legatos misit qui . . . peterent (qui = ut ii) ἵνα οὗτοι ζητήσωσιν. Ἀναφορ. τελικῆ

πρότασις (διὰ τοῦτο ἐτέθη ὑποτακτ.). *Populo* δοτ. *Additum* ἐνν. *est* (παθητ. προκμ. τοῦ *addo*). *Quidni* (ἐνν. *aiebant* ἔλεγον). *Feminis quoque* (δοτ. χαριστική καὶ εἰς τὰς γυναῖκας). *Aperustis* ὄ. *aperio*. *Foret* προτ. ὑποτ. τοῦ *sum* (= *esset*). *Ludos* πρόκειται περὶ ἀγώνων πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ Κόνσου (*Consus*), ὅτις ἦτο τῶν ἀρχαιοτάτων ἀγροτικῶν θεοτήτων τῆς Ῥώμης. *Indici* (τοῦ *indico* γ' συζ.) ἐξαο-
τᾶται ἐκ τοῦ *iubet* = διατάσσει νὰ ἐξαγγελθῇ. *Finitimis* (δοτ. χαρι-
στική). *Liberi* ὄν. *liberi*. *Coniugibus* ὄν. *coniux* θ. *Eoque* = *et eo*
δηλ. *ad hoc* ἢ *in hoc spectaculum*. *Ubi* . . . *venit* (προκμ.) ὅτε
ἦλθεν. *Conversi* . . . *erant* (τοῦ *o. convertor*). *Signo dato* (πρβλ. ἀρ. 1
pulso fratre) δώσας τὸ σημεῖον (ὁ Ρωμύλος). *Discurrunt* ἐκ διαφόρων
μερῶν τρέχουσι.

Φράσεις: *Eo conversi omnium oculi mentesque erant*
πάντων τὰ ὄμματα καὶ ὁ νοῦς ἦσαν ἐστραμμένα εἰς τὸ θέαμα τοῦτο.
Signo dato σημείου δοθέντος, ἀπὸ σημείου.

6. ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΑΒΙΝΩΝ

ΠΡΟΔΟΣΙΑ ΤΗΣ ΤΑΡΡΗΙΑΣ

Haec καθ' ἑλξιν πρὸς τὸ κατηγοροῦμ. *causa* (ἀντι *hoc fuit causa*) = ἀντὶ ὑπῆρξεν ἡ αἰτία (ἀφορμὴ) τοῦ πολέμου (ἀντι *αὐτό* τὸ γεγονός ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ τοῦ πολέμου). *Ob virgines raptas* (μτχ. τοῦ *raptor*) διὰ τὰς ἀρπαγείσας παρθένους = *ob raptum virginum* διὰ τὴν ἀρπαγὴν τῶν παρθένων. *Adversus* προθ. μετ' αἰτ. *Bellum*. Οἱ κάτοικοι τῆς Καϊτήνης (?), τῶν Ἀντεμῶν (?) τῆς Κρουστομερίας ὑπερασπίζοντες τοὺς Σαβίνους ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Ρωμαίων, ἀλλὰ τοὺτους ὁ Ρωμύλος ἀλληλοδιαδόχως ἐνίκησε καὶ μόνον οἱ Κυρῖται ὑπέβαλον τὴν Ῥώμην εἰς κίνδυνον. *Romae* (δοτ.) *cum arripinquarent* ὅτε ἐπλησίαζον εἰς τὴν Ῥώμην (ἀλλ ἐν-
υπάρχει εἰς τὸ *cum* καὶ ἡ αἰτία). *Nacti sunt* προκμ. τοῦ *nanciscor*. *Aquam sacrorum* τὸ ὕδωρ ἐνίων πηγῶν ἦτο καθιερωμένον εἰς θεό-
τητα ὅθεν ἐγένετο χρῆσις τοιοῦτου ὕδατος κατὰ τὴν τέλεσιν τῶν
θυσιαῶν. *Petitum* α' ὑπιτιον *o. peto* πρὸς δῆλωσιν τοῦ σκοποῦ = εἶχε
καταβῆ ἵνα ζητήσῃ ἱερὸν ὕδωρ. *Descenderat* ἐκ τοῦ Καπετωλίου.

Εἶναι ὁ λόφος ἐφ' οὗ εἶχε κτισθῆ τὸ φρουρίον καὶ ὁ ναὸς τοῦ Διὸς Romanae δοτ. praerat ποτ. praesum. Muneris (ὄν. munus) γενικῇ ἀντικειμέν. εἰς τὸ optionem. Petiit ποτ. τοῦ peto. Quod ἀντικειμ. τοῦ gerebant. Anulos et armillas. Δὲν εἶναι βέβαιον ἂν ὅλοι οἱ Σαβῖνοι ἔφερον δακτυλλοὺς καὶ περιβραχιόνια. Πάντως βραδύτερον ἦσαν ταῦτα ἐν Ρώμῃ ἔξωτερικὰ γνωρίσματα ἢ ἀμοιβαί δι' ἀνδρείαν ἐπιδειχθεῖσαν ἐν πολέμῳ. Ὁ γενναῖος Ρωμαῖος Sicinius Dentatus παραδίδουν ὅτι ἔλαβε καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν στρατείαν 160 τὸν ἀριθμὸν. Postquam . . . perduxit ἀφοῦ ὠδήγησε. Scutis ἀφαιρ. ὄργαν. Obrui παθητικὸν ἀπαρμ. τοῦ obruo ἔξαορώμενον ἐκ τοῦ iussit (ῥ. iubeo). Et (ὡς ἐπίρρ) = etiam ὡσαύτως. In laevis ἐνν. manibus = ἐν ταῖς ἀριστεραῖς (εἰς τὰς ἀριστερὰς χεῖρας). Proditio. Ἡ πέτρα, ὁπόθεν κατεκρημνίσθη ἡ Ταρπηία ἐκλήθη Πέτρα Ταρπηία (tarpeium saxum ἢ tarpeia rupes). Celeri roena ἀφαιρ. ὄργαν. δηλοῦσα τρόπον.

Φ ρ ἄ σ ε ι ς. Ob virgines raptas διὰ τὴν ἀρπαγὴν τῶν παρθένων.

7. Η ΝΙΚΗ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΑΒΙΝΩΝ

Processit ποκμ. ῥ. procedo.

In . . . loco. Ἡ μεταξὺ τοῦ Καπετωλίου καὶ τοῦ Παλατινοῦ λόφου κειμένη μικρὰ πεδιάς. Romanum forum κατ' ἀρχὰς χῶρος ὀρθογώνιος, ἔνθα διεξήγοντο πολιτικά, θρησκευτικά καὶ δικαστικά ὑποθέσεις. Forum δὲ ἀπλῶς δηλοῖ τόπον κινήσεως τοῦ ἐμπορίου. Ἐν τοῖς ἔπειτα χρόνοις τὸ Forum Romanum περιστοιχούμενον ἀπὸ ὄρατα οἰκοδομήματα, κατέστη ἐν Ρώμῃ τὸ κέντρον τοῦ δημοσίου βίου.

Conseruit ποκμ. ρ. consero. Primo impetu (ἀφαιρ. τοῦ χρόνου) κατὰ τὴν πρώτην ἔφοδον (ἐρωτ. quando? πότε;). Insignis κατηγορ. Nomine ἀφαιρ. τοῦ κατὰ τι, κατὰ τὸ ὄνομα, ὀνομαζόμενος. Cecidit ποκμ. ῥ. cado. Cuius οὗ (γεν. τῆς ἀναφ. ἀντων. qui) = eius (ὄνομ. is) autem. Interitu ἀφαιρ. τοῦ ἀναγκ. αἰτίου ἔνεκα τῆς ἀπωλείας, τοῦ θανάτου. Coeperunt ῥ. ἔλλειπτ. coepi. Vicinus ποκμ. ρ. vinco. Longe aliud πολύ, ὅλως διόλου ἄλλο (διαφορετικόν). Esse ὑποκειμ. τοῦ esse εἶναι τὸ rapere (τὸ ἀρπάζειν τὰς παρθένους,

ἡ ἀρπαγὴ τῶν παρθένων) καὶ τὸ rugnare, κατηγορούμενον δὲ τὸ aliud. Iovi δοτ. ἡθικὴ (δὴν. Iup(p)iter). Ὁ Ρωμύλος δὲν ἐτήρησε τὴν ὑπόσχεσίν του περιορισθεὶς εἰς τὴν ἕδρυσιν βωμοῦ εἰς τιμὴν τοῦ Iup(p)iter Stator (Ζεὺς Στήσιος, ὁ ἀναχαιτίζων τοὺς φεύγοντας). Ὁ μετέπειτα ναὸς τοῦ Στήσιου Διός, ἐκτίσθη τῷ 294 π.Χ. ἐπὶ τῆς βορείου κλιτύος τοῦ Παλατινοῦ λόφου. Divinitus ἐπιρρ. Restitit προκμ. ρ. resisto. Crinibus passis (μτζ. ρ. pando) ἀφαιρ. ιδιότητος = μελελυμένας τὰς κόμας, λυσίκομοι. Ausae sunt ἐτόλμησαν (ἡμαποθετικὸν ρ. audeo). Se inferre νὰ παρεμβληθοῦν, νὰ ριφθοῦν εἰς τὸ μέσον. Ἡ παρέμβασις αὕτη τῶν Σαβίνων γυναικῶν εἶναι τὸ θέμα πίνακος τοῦ διασήμου ζωγράφου Δαβίδ (1799 ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Λούβρου). Volantia μτζ. τοῦ volo. Hinc . . . hinc ἔνθεν μὲν (ἀφ' ἑνός) . . . ἔνθεν δὲ (ἀφ' ἑτέρου).

8. ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ALBA. ΟΡΑΤΙΟΙ ΚΑΙ ΚΟΥΡΙΑΤΙΟΙ

Mortuo ἀφαιρ. ἀπόλ. (ρ. morior). Non solum . . . sed etiam ὄχι μόνον . . . ἀλλὰ καί. Proximo (δοτ.) τῷ ἐγγυτάτῳ, τῷ τελευταίῳ δηλ. τῷ Νομῶ (ὑπερθ. τοῦ propior). Romulo (ἀφαιρ.) β' ὄρ. συγκρ. εἰς τὸ ferocior (θετ. ἐπίθ. ferox) = quam Romulus. Eo regnante (ἀφαιρ. ἀπόλ.) = αὐτοῦ βασιλεύοντος. Exortum est προκμ. ρ. exorior. Ὁ πόλεμος οὗτος ἔγινεν ἐξ αἰτίας ἀμοιβαίων ἐπιδρομῶν. Ducibus (δοτ.) . . . placuit (ἀπροσ. ρ. placet). Fata = fatum. Utriusque δὴν. uterque ἐκάτερος, καὶ εἷς καὶ ὁ ἄλλος χωριστά. Committi (παθ. ἀπρομ. ὑποκ. τοῦ ἀπροσ. placuit) = τοῖς ἀρχηγοῖς ἐφάνη καλὸν νά . . . Manibus (δοτ. πληθ.). Apud Romanos . . . Albanos παρὰ τοῖς Ρωμαίοις . . . παρὰ τοῖς Ἀλβανοῖς (ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν . . .). Το ἀπὸ πάντοτε μετ' ῥήματα δηλωτικὰ στάσεως = παρὰ δοτ. Cum iis agunt συνεννοοῦνται, διαπραγματεύονται οἱ βασιλεῖς μετ' αὐτῶν (τῶν Ὀρατίων καὶ Κουριατίων). Ut ἵνα, νά. Pro . . . patria sua quisque ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος ἕκαστος. Ferro (ἀφαιρ. ὄργαν.) σιδήρῳ, ὅπλοις, διὰ τῶν ὅπλων (= armis). Ea lege (ἀφαιρ. τροπ.) ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦτον. Ut ὅπως, ἵνα. Ἡ σύνταξις ut imperium quoque esset ibi, unde (ἀπὸ ὅπου) esset (θὰ ἦτο, θὰ ἴστατο) victoria. Imperium

ἡ ἀρχὴ δηλ. τὸ δικαίωμα τοῦ ἐπιτάσσειν. Ἡ Ρώμη, ἀποικία τῆς Alba δὲν ἤθελε νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν κυριαρχίαν τῆς μητροπόλεως. Ἐκ τῆς αἰτίας αὐτῆς ἠγέρθη πόλεμος. Inter acies (αἰτ. πληθ.) μεταξὺ τῶν παρατεταγμένων ἀντιπάλων στρατῶν. Considerant ὕπερσ. τοῦ ρ. considero. Exercitus ὄνομ. πληθ. Infestis armis (ἀφ. τροπ.) σύνδεσον μὲ τὸ concurrunt (συγκρούονται). Terni (ἀριθμ. διανεμητικὸν) ἀνὰ τρεῖς ἑκατέρωθεν (τρεῖς ἀπὸ τὴν μίαν πλευρὰν καὶ τρεῖς ἀπὸ τὴν ἄλλην). Ἐκ τῆς σκηνῆς ταύτης, τοῦ ὄρκου τῶν Ὀρατίων ἐνεπνεύσθη ὁ περιφρημὸς ζωγράφος Λαβιδ (ὁ ὄρκος τῶν Ὀρατίων, 1785, Μουσεῖον Λούβρου). Animos τὸ θάρρος. Ut... (increduerunt — fulserunt) εὐθύς ὡς... Primo concursu ἰδ. ἀρ. 7: Primo impetu. Fulserunt προκμ. ρ. fulgeo. Spectantes (=spectatores) τοὺς (ἐκατέρωθεν) θεωμένους (θεατάς). Perstrinxit ρ. perstringo. Consertis manibus (ἀφαιρ. ἀπόλ. ρ. consero) = ὅτε ἦλθον εἰς χεῖρας. Duo... alter super alterum δύο... ὁ μὲν ἐπὶ τοῦ δέ. Ceciderunt προκμ. ἑρ. cado. Ad casum εἰς τὴν πτώσιν, εἰς τὴν στινμὴν τῆς πτώσεως. Gaudio ἀφαιρ. τοῦ ἀναγκ. αἰτίου: ὑπὸ χαρᾶς, ἐνεκα χαρᾶς. Unum... tres ἕνα... τρεῖς, ἕνα μόνον... , τρεῖς. Circumsteterant (ἰδ. ρ. circumsto καὶ ρ. circumsisito). Tribus (δοτ.) impar τρισὶν (ἐν συγκρίσει πρὸς τρεῖς) ἀνίσος. Singulos... aggressus necavit ἕνα ἑκαστον (ἀνὰ ἕνα τῶν Κουριατίων) προσβαλὼν ἐφόνευσε. Insequentes (αἰτ.) = τοὺς καταδιώκοντας, ἐκείνους οἱ ὅποιοι κατεδίωκον (αὐτόν). Manu τῷ ἀγῶνι (ἐνὸς ἀνδρός), ἐνὶ ἀνδρὶ. Parta est παρεσκευάσθη (ρ. pario). Romanis δοτ. ἠθική. Domum οἶκαδε, εἰς τὴν χώραν του, εἰς τὴν πατρίδα του. Ὁ Φουφήτιος κατὰ τὴν συνθήκην ὑπετάγη εἰς τὸν Τύλλον Ὀστίλιον.

Φράσεις. Mortuo Numa μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νομά. Eo regnante ὑπὸ τὴν βασιλείαν (σκηπτρον) τούτου. Ducibus placuit ὡς ἀρχηγοὶ ἀπεφίσεισαν. Conclamavit gaudio exercitus ὁ στρατὸς ἀνέκραξεν ἐξ ἀγαλλιύσεως.

9. ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΗΣ ΟΡΑΤΙΑΣ

Οvantes. Ἐδῶ πρόκειται μόνον περὶ ἐπευφημιῶν καὶ κραυγῶν χαρᾶς τοῦ ρωμ. στρατοῦ. Ἡ Οvatio (μικρὸς θύραμβος) ἐγένετο εἰσερχομένου περὶ τοῦ στρατηγοῦ εἰς τὴν Ρώμην τῇ συνοδείᾳ αὐτῶν καὶ ἀνερχομένου ἐπισήμως εἰς τὸ Καπετώλιον, ἵνα θυσίασῃ πρόβατον (Ovis, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία Οvatio). Gratulantes (ρ. gratulor, ἀποθ.) ἔνν. εἰ (τῷ Ὁρατίῳ). Domum οὔκαδε, εἰς τὴν πατρίδα. Princeps χάριν ἐμφάσεως προσηγήθη ἢ λέξις αὐτή: πρῶτος. Ibat πρτ. τοῦ ἀνωμ. ρ. eo. Prae se (ἀφαιρ.) gerens προβαλλόμενος, κομίζων ὑπερηφάνως. Cui = ei autem τούτῳ δὲ (fratri). Obvia fuit ἦλθεν εἰς προῦπάντησιν, ἀπήντησεν. Ἡ συνάντησις ἔγινεν ἐκεῖ, ἐνθα βραδύτερον ἐκτίσθη ἡ Porta Capena, πρὸς Ν. τῆς Ρώμης. Soror virgo ἡ νεαρά (ἡ ἀνύπανδρος) ἀδελφή Αὔτη ἔκαλεῖτο Horatia. Uni ex Curiatiis = uni Curiatorum γεν. διαίρ. Desponsa τοῦ ρ. despondeo. Τὰ σκύλα ἐφέροντο ἐπὶ κορμοῦ, στηριζομένου ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ νικητοῦ. Cognito μτχ. ἀπόλ. = ἀναγνωρισθείσης τῆς . . ., ἀναγνωρίσασα τὴν . . . Crines solvere (πρὸβλ. ἀνωτ. ἀρ. 7 crinibus passis). Animun = iram. Stricto gladio ἀφαιρ. ἀπόλυτος (ρ. stringo) ἀνασπάσας τὸ ξίφος. Abi hinc . . . ad sponsum (abi προστ. τοῦ ρ. abeo) = ἀπελθε ἐντεῦθεν (ὑπαγε) νὰ εὔρης τὸν μνηστῆρά σου. Cum immaturo amore μετὰ τοῦ ἀώρου, ἀκαίρου (ἀτόπου) ἔρωτος. oblita (ρ. obliviscor) λησιμονήσασα, ἐπιλήσμων. Sic pereat ὡς ἀπόλοιτο = οὕτως εἶθε νὰ ἀπολεσθῇ (ὑποτακτ. ἐνεστ. τοῦ ρ. pereo) ἰσοδυναμοῦσα πρὸς εὐκτικὴν ἑλληνικὴν. Romana Ρωμαία (γυνή).

Ὁ περίφημος ἀγὼν τῶν Ὁρατίων καὶ ὁ ἐπακολουθήσας φόνος τῆς ἀδελφῆς των παρέσχεν εἰς τὸν Corneille τὴν ὑπόθεσιν τῆς τραγωδίας Horace, ἣτις εἶναι ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ κλασσικοῦ γαλλικοῦ θεάτρου.

Φ ρ ἰ ἄ σ ε ι ς. Movit animun προεκάλεσε τὴν ὀργήν.

10. ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ.

Ο ΒΡΟΥΤΟΣ ΚΑΤΑΔΙΚΑΖΕΙ ΕΙΣ ΘΑΝΑΤΟΝ ΤΟΥΣ ΥΙΟΥΣ ΑΥΤΟΥ

Expulsis regibus (ἀφαιρ. ἀπόλ.) ἐκδιωχθέντων τῶν βασιλέων (ρ. expello) δηλ. τοῦ Ταρκυνίου τοῦ Ὑπερηφάνου μετὰ τῆς οἰκογενείας του τῷ 509 π. Χ. Consules ὕπατοι. Οὗτοι ἔλαβον τὰς βασιλικὰς προνομίας. Κατ' ἀρχὰς ἐκλήθησαν δικασταὶ (iudices), βραδύτερον δέ, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ δωδεκαδέλτου, ὕπατοι. Ne . . . fierent ἵνα μὴ γίνωνται. Insolentiores κατηγορ. Collatino (δοτ.) sublata (ρ. tollō) ἀπὸ τοῦ Κολλατίνου ἤρθη. Paulo post ὀλίγον ἔπειτα, μετ' οὐ πολὺ. Populo δοτ. εἰς τὸ invisum. Ad bona sua repetenda (γερονν. ἔλις) = ad repetendum bona sua πρὸς ἀπαιτήσιν τῶν ἀγαθῶν του (πρὸς τὸ ἀπαιτῆσαι τὰ . . .). Romam εἰς τὴν Ρώμην. De restituendis regibus (γεροννδ. ἔλις) = de restituendo reges περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν βασιλέων. Ipsos . . . filios αὐτὰ τὰ τέκνα In societatem consilii εἰς συμμετοχὴν τοῦ σχεδίου. Unus ex servis = unus servorum τῶν δούλων εἷς. Excepit ἤκουσε (ρ. excipio). Detulit προκμ. ρ. defero. Coniurati = coniuratores. In vincula εἰς τὴν φυλακὴν. Coniecti sunt (ρ. conicio). Damnati ἐνν. sunt. Missi ρ. mitto. Virgis — securi ἀφαιρ. ὄργαν. Liberi ὄν. οὐσ. = τὰ τέκνα. Modo μόνον. Ut consulem ageret ἵνα ὑποκριθῆ τὸν ὕπατον, ἵνα ἐκτελέσῃ τὸ καθήκον του ὡς ὕπατος.

Ὁ Voltaire ἐποίησεν ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης τὴν τραγωδίαν Brutus (1730).

Φ ρ ἄ σ ε ι ς. Expulsis regibus μετὰ τὴν ἔξωσιν τῶν βασιλέων. In societatem consilii assumunt καθιστῶσιν (αὐτοὺς) κοινωνοὺς τοῦ σχεδίου των.

11. ΗΡΩΪΣΜΟΣ ΤΟΥ ΟΡΑΤΙΟΥ ΚΟΚΛΙΤΟΣ

Ad restituendos Tarquinius (γεροννδ. ἔλις) = ad restituendum Tarquinius) πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν Ταρκυνίων. Romam εἰς τὴν Ρώμην. Venit προκμ. Primo impetu ἀφαιρ. χρόν. Non unquam = numquam. Alias ἐπίρρ. Ante ἐπίρρ. Invasit Romanos κατέλαβε

τοὺς Ρωμαίους, ἐπέδραμεν ἐπὶ τοὺς Ρωμαίους (q. inuado). Adeo valida οὕτως ἰσχυρά. Res Clusina ἡ Κλουσίνη πόλις, τὸ Κλουσίον (Clusium), τὰ τοῦ Κλουσίου. In urbem demigrant οἱ Ρωμαῖοι ἠσχο-
λοῦντο κυρίως εἰς πολέμους καὶ εἰς τὴν γεωργίαν. Ἡ αἰφνίδιος εἰσβολὴ τοῦ Ποροσὴννα εὗρεν αὐτοὺς εἰς τοὺς ἀγροὺς ἐκτὸς τῆς πό-
λεως. Praesidiis ἀφαιρ. ὄργαν. Alia... alia ἄλλο μὲν... ἄλλο δὲ
(μέρος). Muris (ἐνν. obiectis) ἀφαιρ. ἀπόλ. δηλοῦσα τὸ αἷτιον =
ἐνεκα τῶν (προβεβλημένων) τειχῶν. Tiberi obiecto (q. obicio)
ἀφαιρ. ἀπόλ. = ἐνεκα τοῦ (ἐμπροσθεν θρόντος) προβεβλημένου
Τιβέρεως. Tuta (ἐνν. ab hostibus) ἀσφαλής, ἀπρόσβλητος. Ἡ μυθ.
τοῦ ἀποθετικοῦ q. tueor ἔχει ἐδῶ παθητ. σημασίαν. Pons sublicius
γέφυρα ἧς τὸ ξύλινον σανίδωμα ἐτοποθετεῖτο ἐπὶ τῶν καταπήγων
(sublica καταπήξ, πάσσαλος) δηλ. ἐπὶ πασσάλων ἐκ κορυμῶν δένδρων
ἐμπεπηγμένων ἐντὸς τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ. Τοιαύτη γέφυρα,
Ξυλίμη λεγομένη, εἶχε κατασκευασθῆ κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπὸ τοῦ
Ἄγκου Μαρκίου καὶ συνέδες τὸν Ἰανικόλον λόφον μὲ τὴν Ρώμην.
Iter paene dedit (= iter dedisset) σχεδὸν ἔδωκε, σχεδὸν παρέσχε δίο-
δον (καὶ revera dedisset=καὶ πράγματι θὰ ἔδιδε τότε). Nisi fuisset
ἂν μὴ ὑπῆρχεν, ἂν μὴ εὐρίσκετο. Cocles γεν. Coclitis=κατὰ λέξιν
μονόφθαλμος. Cognomine ἀφαιρ. τῆς ιδιότητ. Quod διότι. Amiserat
q. amitto. Extrema ἀφαιρ. Τὸ ἔσχατον μέρος τῆς γεφύρας δηλ. τὸ
πρὸς τὸ μέρος τῶν ἐχθρῶν. Donec — interrumperetur (χρον. πρότα-
σις τελικὴ) ἕως ὅτου (τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς γεφύρας) λυθῆ, ἀπο-
ξευχθῆ. A tergo ἐκ τῶν νώτων (τοῦ Ὅρατίου). Audacia sua ἀφαιρ.
ὄργαν. Ponte rescisso ἀφαιρ. ἀπόλ. (q. rescindo), ἀφοῦ ἡ γέφυρα
ἀπεκόπη, (τῆς γεφύρας ἀποκοπίσεως). Obstupescit, desiluit ὑποκ.
Horatius. Armatus ἔνοπλος. Ad suos ἐνν. cives (συμπολίτας). Grata
κατηγ.=εὐγνώμων. Civitas τὸ σύνολον τῶν πολιτῶν, ἡ πόλις. In
Comitio ἐν τῷ Κομιτίῳ (δηλ. ἐκεῖ ὅπου συνήρχετο ἡ παλαιοτάτη
κατὰ φράτρας ἐκκλησία). Virtutem ἀρετὴν (πολεμικὴν), ἀνδρείαν.
Posita est q. pono. Agri γεν. τοῦ ὄλου εἰς τὸ tantum = τοσοῦτον
ἀγροῦ, τοσοῦτος ἀγρός. Publice δημοσίᾳ, δημοσίᾳ ἐγκρίσει, ἐπισή-
μως. Quantum ὅσον. Uno die ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ.

Φ ρ ἄ σ ε ι ς. Muris et Tiberi obiecto tuta ἀπρόσβλητος ἐνεκα
τεχνικῶν καὶ φυσικῶν ὀχυρωμάτων.

12. ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΑ ΤΟΥ ΜΟΥΚΙΟΥ ΣΚΑΙΟΛΑ

Cum . . . obsideret ὅτε ἐπολιόρκει (ο. obsideo). Romanae constantiae γεν. ἰδιότ. εἰς τὸ vir. Senatum adiit (ο. adeo) εἰς τὴν σύγκλητον προσῆλθεν. Veniam transfugiendi ἄδειαν τοῦ αὐτομολῆσαι. Accepta potestate (ἄφαιρ. ἀπόλ.) δεκτῆς γενομένης τῆς ἀδειας, λαβὼν τὴν ἄδειαν (potestas = venia). Ibi = in castris. Prope tribunali πλησίον, ἐγγὺς τοῦ βήματος. Τὸ βῆμα ἦτο μικρὸν ἐκ χώματος καὶ πόας ὕψωμα, ἐφ' οὗ ἐδίκαζεν ἢ ἐδημηγόρει πρὸς τοὺς στρατιώτας. Regium = regis. Constitit ο. consisto. Forte ἐπίρρ. Dabatur ο. do. Militibus δοτ. Ad latus παρὰ τὸ πλευρόν. Pari ornatu (ἄφαιρ. ἰδιότ. ἢ ὄνομ. par ornatus) μετὰ (ἴσης) ὁμοίας στολῆς (ἐνδυμασίας), κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐνδεδυμένος. Similitudine (ἄφαιρ. αἰτίου) ἔνεκα τῆς . . . Deceptus ο. decipio. Pro rege ἀντὶ τοῦ βασιλέως. Sica ἄφαιρ. ὄργαν. Quo facto (ἄφαιρ. ἀπόλ.) οὗ γενομένου, τούτου δὲ γενομένου. Comprehensus ο. comprehendo. In conspectu regis ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. In foculum ἐπὶ πυρᾶς, ἐπὶ ἐσχάρας. Accenso μτχ. ἀναφορ. (ο. accendo). Ad sacrificium πρὸς θυσίαν, χάριν θυσίας. Quod pecasset (= peccavisset) διότι (ὡς ἔλεγεν ὁ Mucius) ἡ χεὶρ αὐτοῦ εἶχε σφαλῆ (εἶχε κάμει λάθος). Attonitus ο. attono. Miraculo (ἄφαιρ. αἰτ.) ἔνεκα τοῦ καταπληκτικοῦ γεγονότος. Ab altaribus ἀπὰ τοῦ βωμοῦ (ὄνομ. πληθ. altaria ὁ βωμός). Quasi . . . remunerans ὡσεὶ ἀνταμείβων (εὐχαριστῶν διὰ . . .). Aperte dixit κηθαρά ἐδήλωσε. Similes ἑαυτοῦ ὁμοίους. Adversus πρὸθ. Coniurasse = coniuravisse. Quare (ἄφαιρ. αἰτ.) ἔξ οὗ (γεγονότος). Prata αἰτ. πληθ. Dono δοτ. τοῦ σκοποῦ, ὡς δῶρον (κατηγορ.). Scaevola κατὰ λέξιν (ἐκ τοῦ scaevus καὶ vola τὸ κοῖλον τῆς χειρός, ἢ χεῖρ) = σκαίόχειρ, ἀριστερόχειρ. Tantum μόνον. Sinistra manu ἀντικείμεν. τοῦ utebatur (ο. utor). Honoris gratia τιμῆς ἔνεκα. Τὸ gratia ὅπως καὶ τὸ causa πάντοτε ἐπιτάσσεται.

13. ΑΠΟΛΟΓΟΣ Ἡ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΤΟΜΑΧΟΥ (494 - 459 π. X.)

Inter patres μεταξὺ τῶν πατρικίων, τῶν εὐγενῶν. Cum seces-

siset (ρ. secedo) ἀφοῦ ἀπεχώρησαν. Quod . . . premeretur διότι, (ὡς ἐφρόνει) ἐπιέζετο. Ἰδ. ἀρ. 12: quod peccasset. A senatu atque consulibus ἀφαιρ. ποιητ. αἰτίου = ὑπὸ τῆς . . . Tributo ac militia (ἀφαιρ. αἰτ.) ἐξ αἰτίας τῆς συνεισφορᾶς (ἐξ αἰτίας τῶν φόρων) καὶ τῆς στρατείας. Plebem = plebeios. Miserunt . . . qui (= ut is ἵνα αὐτός) reconciliaret ἀναφορικῇ τελικῇ πρότασις. Ἡ Ρώμη ἄνευ τῶν πληβείων δὲν ἠδύνατο νὰ ζήσῃ, ἀλλὰ καὶ ὁ γειτνιασμός αὐτῶν θὰ προεκάλει βαρὺν κίνδυνον. Eam = plebem. Ubi σύνδ. χρον. = ὡς. Hoc (= hanc fabulam) τοῦτο (τὸν μῦθον αὐτόν). Καὶ ὁ La Fontaine παρέλαβε τὸν μῦθον τοῦτον les membres et l'estomac. Narasse = naravisse. Fertur = dicitur ὑποκ. Menenius. Inquit = εἶπε (ρ. ἐλλειπτ. inquam). Humani artus (ὄνομ. πληθ.) τὰ ἀνθρώπινα μέλη, τὰ μέλη τοῦ ἀνθρώπου. Cum cernerent ἐπειδὴ ἔβλεπον, βλέποντα (ρ. cerno). Otiosum κατηγορ. Ab eo (= ventre) — discordarunt = discordaverunt. Conspirarunt = conspiraverunt. Ne ἵνα μὴ, νὰ μὴ (= ut non). Ferrent παρέχωσι, δίδωσιν (ὑποκ. manus αἱ χεῖρες). Neve (= et ne) aut (= neve) μηδέ . . . μηδέ. Os (γεν. oris) ὑποκ. τοῦ acciperet. Datum δοθεῖσαν, διδομένην (ἐνν. cibum). Dum . . . volunt ἐνῶ ἠθέλον, θέλοντα. Ipsi (= δηλ. artus αὐτὰ τὰ ἴδια μέλη). Defecerunt ἐξησθένησαν (= debilitati sunt ἐξηντλήθησαν). Venit προκμ. Tum demum τότε τέλος. Haud segne (λιτότης) ὄχι νωθρά, ὄχι ἀργή. Eumque (δηλ. ventrem) . . . distribuere καὶ ὅτι αὐτὴ ἡ κοιλία (στόμαχος) . . . διεμοίραζε. Per ἀνά, εἰς . . . Ἡ πρόθ. δηλοῖ κατανομήν. Acceptos cibos τὰς τροφὰς ἃς ἐλάμβανεν, (ἃς ἐδέχετο). Cum eo = cum ventre. In gratiam εἰς φιλιαν. Redierunt (ρ. redeo). Senatus. Αὕτη παραβάλλεται πρὸς τὸ venter καὶ ὁ populus πρὸς τὸ humani artus. Discordia — concordia ἀφαιρ. τοῦ αἰτίου. Fabula ἀφαιρ. ὄργαν. Flexit ρ. flecto. Regressa est ἀποθ. regredior. Tribunos τοὺς δημάρχους. Οὗτοι ἐκλεγόμενοι ἐκ τῆς τάξεως τῶν πληβείων ἦσαν κατ' ἀρχὰς δύο, βραδύτερον πέντε καὶ τέλος δέκα. Ἐπροστάτεον τὴν πληθύν, ματαιώνοντες μὲ τὸ δικαίωμα τοῦ veto (= ἐνίσταμαι, ἐναντιοῦμαι) τὰς ἀσυμφόρους ἀποφάσεις τῆς συγκλήτου καὶ τῶν ἀνωτέρων ἀρχόντων. Paulo post ὀλίγον ἔπειτα. Τὸ post ἐνταῦθα εἶναι ἐπίρρημα. Mortuus est ρ. morior. Qui = ut ii ἵνα οὔτοι (ἰδ. ἀρ. 13: miserunt qui). Omni vita ἀφαιρ. καθ' ὄλον τὸ βίον. Patribus dot. εἰς τὸ carus. Pariter . . . ac ὁμοίως . . . καί. In tanta . . .

ut ἐν τῷσαύτῃ (τόσον μεγάλη) . . . ὥστε. *Collatis q. confero. Collatis quadrantibus ἀφαιρ. ἀπόλ. συλλεγέντων κοδραντῶν, συλλέξας νομισμάτια (κέρματα χαλκᾶ μικρᾶς ἀξίας) ἐκ συνεισφορᾶς (ὅπως ἐνίοτε γίνεται καὶ σήμερον). Sepeliverit - dederit ἐδῶ τὸ συμπερασμ. ut συνετάχθη μὲ παρακείμε. ὑποτακτ. (ἀντὶ παρατ.), διότι δηλοῦται γεγονός. Ὁ προκμ. μεταφράζεται δι' ἀορίστου τῆς ἑλλην. γλώσσης = ὥστε ἔθαψεν . . . ἔδωκε. *Locum sepulcro ἐνν. eius (δοτ. τοῦ σκοποῦ) τόπον διὰ τὸν τάφον, διὰ τὴν ταφὴν (αὐτοῦ ἔδωκε). Publice δημοσία δαπάνη. Multo (ἀφαιρ.) magis (protest) πολλῶ μᾶλλον, πολὺ περισσότερον (δύναται). Quam non sit necessaria (πλαγία ἐρώτ.) = (νὰ διδάξη) πόσον δὲν εἶναι ἀναγκαῖα (τὸ necessaria εἶναι κατηγορούμενον). Cupienti . . . laudem τῷ ἐπιθυμοῦντι ἔπαινον. Nimis anxia comparatio (ὑποκείμε.) = ὁ περιφροντιστος πορισμός, ἡ ὑπερβολικὴ ἐπιζήτησις πλούτου, ἡ περιφροντις πλουτοθηρία (comparatio κυρίως εἶναι ἡ παρασκευή). *Divitiarum* γεν. ἀντικειμενική.**

Φ ρ ἄ σ ε ι ς : *Nihil aliud quam hoc narasse fertur* λέγεται ὅτι περιωρίσθη εἰς τὸν ἐξῆς μόνον μῦθον.

14. ΠΑΝΙΚΟΣ ΕΝ Τῇ ΡΩΜῃ, ΚΑΙ Ο ΚΙΓΚΙΝΝΑΤΟΣ (458 π.Χ.)

Eius = *Minucii*. *Circumsessos* (περικυκλωθέντας (q. *circumsedeo*). *Ubi* (ὅπου) ὡς. *Nuntiatum est* ὑπὸ πέντε ἱππέων. *Romam* εἰς τὴν Ρώμην. *Pavor... trepidatio fuit*. Ἦτο πρόσφατος ἀκόμη ἡ ἀνάμνησις τῆς καταλήψεως τοῦ Καπιτωλίου ὑπὸ τῶν Σαμνιτῶν (460 π.Χ.). *Quanta* (ἐνν. *fuisse* θὰ ὑπῆρχε). *Obsiderent* (q. *obsideo*). *Cum... videretur* ἐπειδὴ ἐφαίνετο. *In altero* (ἐπιθ.) *consule*. Ὁ ἑτερος ὑπάτος (*Nautius*) ἦτο ἀπασχολημένος ἐναντίον τῶν Σαβίνων. *Praesidii* γεν. διατρ. εἰς τὸ παρὸν = ὀλίγον βοήθειας, μικρὰ ἀσφάλεια. *Dici* ὑποκ. τοῦ ἀπροσ. *placuit*. *Placuit* (ἐνν. *senatui*) ἔδοξε (τῇ Συγκλήτῳ), ἐφάνη καλόν, ἀπεφασίσθη. *Dictatorem*. Ὁ δικτάτωρ ἀνηγορεύετο δι' ἐξ μόνον μῆνας ὑπὸ τῶν ὑπάτων εἰς μίαν κρισίμου καιροῦ μετὰ γνώμην τῆς Συγκλήτου. Ὅταν ἡ κρίσις παρήγογετο, ὁ δικτάτωρ ὄφειλε νὰ καταθέσῃ τὴν ἀρχήν, καὶ ἂν ὁ κίνδυνος ἐξηκολούθει, ἀνεκηρύσσετο ἄλλος. *Ut* συνδ. τελ. *Afflictam q affligor*. *Omnium* γεν. ὑποκείμε. *Omnium consensu* παμψηφεί. *Unica spes* παράθεσις

εἰς τὸ ille. Trans Tiberim ἀπέναντι δηλ. τοῦ Πεδίου τοῦ Ἄρεως, μεταξὺ Τιβέρεως καὶ τοῦ Ἰανικόλου λόφου. Quattuor iugerum γεν. ἰδιότ. εἰς τὸ agrum. Missi q. mittor. Nudum (κατηγ.) γυμνὸν ἦτοι φοροῦντα μόνον χιτῶνα (tunica) χωρὶς τὴν τήβεννον (toga), ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον: ἀνασκουμπωμένον μὲ τὰ μπράτσα ἔξω Salute data reddita ἀφαιρετικαὶ ἀπόλ. Proferre (q. profero) φέρω, κομίζω ἔξω. Ut σύνδ. τελ. Senatus γεν. πτωσ. Togatus (κατηγορ.).

Φράσεις: Salute data redditaque μετ' ἀνταλλαγὴν χαιρετισμοῦ.

15. ΑΠΟ ΤΟΥ ΑΡΟΤΡΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΚΤΑΤΩΡΙΑΝ

Postquam . . . processit ἀφοῦ . . . προσεχώρησε (q. procedo). Absterso (ἀφαιρ. ἀπόλ.) q. abstergeo. Indutus toga (ἀφαιρ. ὄργαν.) ἐνδεδυμένος, περιβεβλημένος τὴν τήβεννον. Dictatorem κατηγ. Gratulantes ἀ τοθ. gratulor. Quantus sit (πλαγία ἐρώτησις ἐξαριτωμένη ἐκ τοῦ exponunt) πόσον μέγας (φόβος) ὑπάρχει. Romam venit (προσμ.) Ἐπέβη λέμβου ἰδιαιτέρας. Antecedentibus lictoribus (ἀφαιρ. ἀπόλ.) προπορευομένων, ἡγουμένων ραβδούχων. Εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην τοῦ Τιβέρεως ὑπεδέχθησαν αὐτὸν οἱ πλείστοι τῶν Συγκλητικῶν καὶ τὰ τρία τέκνα του. Οἱ Lictores οὗτοι ἦσαν δημόσιοι ὑπηρεταὶ τῶν ἀρχόντων (δικτάτωρ, ὑπάτου, στρατηγοῦ) Ὁ στρατηγὸς εἶχεν 6, ὁ ὑπάτος 12 καὶ ὁ δικτάτωρ 24 ραβδούχους. Domum εἰς τὸν ἐν Ρώμῃ οἶκόν του. Deductus q. deducor Caesis hostibus (ἀφαιρ. ἀπόλ.) q. caedo. Οἱ Aequi νικηθέντες παρεδόθησαν καὶ ὑπὸ ζυγὸν ἤχθησαν. Triumphans ἐνν. de Aequis. Urbem ingressus est = in urbem ingressus est (q. ingredior). Dictatura ἀφαιρ. εἰς τὸ abdicavit. In sex menses δι' ἕξ μῆνας. Acciperat q. accipio.

Φράσεις: Triumphans ἐν θριάμβῳ. Dictatura se abdicavit κατέθεσε τὴν δικτατορίαν, παρητήθη τοῦ ἀξιωματικῶς τοῦ δικτάτωρος.

16. ΑΠΙΣΤΙΑ ΚΑΙ ΠΑΘΗΜΑ ΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΦΑΛΕΡΙΩΝ

Cum . . . obsideret (q. obsideo). Camillus ὁ Κάμιλλος θεωρεῖ-

ται ἢ ἰσχυροτέρα ρωμαϊκῆ προσωπικότητος τοῦ 4ου π. Χ. αἰῶνος. *Falerios* κατὰ παράθεσιν εἰς τὸ *urbem* = τὴν πόλιν *Φαλερίου* ἢ *Φαλέριον*. *Ludi* τοῦ (μικροῦ) σχολείου. *Plurimos et nobilissimos* ἱκανὸν ἀριθμὸν παιδίων τῶν καλυτέρων οἰκογενειῶν. *Inde* = *huius civitatis*. *Ambulandi gratia* χάριν περιπάτου. *Eductos... perduxit* ἐξήγαγε (τῆς πόλεως) καὶ ὠδήγησε. *Quibus traditis* (ἀφαιρ. ἀπόλ.) ὧν παραδοθέντων. *Non erat dubium quin...* δὲν ἦτο ἀμφίβολον, δὲν ὑπῆρχεν ἀμφιβολία ὅτι... *Se... dedituri essent* (φ. *dedo*) εἰαντοὺς ἤθελον παραδώσει. *Deposito bello* (ἀφαιρ. ἀπόλ.) φ. *depono*. *Detestatus* μετ' ἀποτροπιασμοῦ ἀποκρούσας, βδελυχθεὶς. *Ad similem* ἔνν. *ad hominem similem tui* (γεν. τῆς ἀντ. *tu*). *Et* = *etiam*. *Iura* (ὄνομ. ἔνν. *ius*) δίκαια. Ἡ λέξις αὕτη μαρτυρεῖ συνείδησιν. Αἱ ὑποχρεώσεις τῶν ἐμπολέμων, οὓς ἡ τιμὴ καὶ ὁ ἀνθρωπισμὸς, ἐλλείπει στενοῦ δικαίου ἐπέβαλλον εἰς τοὺς εὐαισθητοὺς ἀνθρώπους, εἶναι σήμερον ἀντικείμενον διεθνῶν συμβάσεων. *Adversus eam aetatem* ἐναντίον αὐτῆς τῆς ἡλικίας, δηλ. ἐναντίον παιδίων αὐτῆς τῆς ἡλικίας. *Cui* (ἔνν. *aetati*) ἧς (ἡλικίας). *Parcimus* φειδόμεθα. *Etiam* ἀκόμη καὶ *In captis ubibus* ἐν ταῖς κυριευθείσαις πόλεσιν. *Adversus armatos* ἔνν. *viros*. *Post tergum* = *post terga*. *Manibus alligatis* (ἀφαιρ. ἀπόλ.) δεθεισῶν τῶν χειρῶν, δέσας τὰς χεῖρας. *Eum reducendum pueris* (δοτ.) *tradidit* παρέδωκεν αὐτὸν εἰς τοὺς μαθητὰς ἵνα ὠδηγήσωσιν ὀπίσω (= *ut reduceretur*). *Tò reducendum* τιθέμενον μὲ τὸ *tradidit* δηλοῖ σκοπὸν. *Beneficio...* *armis* ἀφαιρ. ὄργαν. *Victi* φ. *vinco*. *Portas* τὰς πύλας (*ianua* = θύρα ἐξωτερικῆς οἰκίας, *fores* = θύρα ἔχουσα δύο φύλλα [= *valvae*], *porta* = πύλη πόλεως, φρουρίου, στρατοπέδου κλπ.). *Romanis*. Τὸν Κάμιλλον ἐπισήμως ἠγχαρίστησαν οἱ Φαλίσιοι καὶ συνεχάρη ἡ πατρίς του, διότι ἀπέκρουσε τὴν ἐγκληματικὴν διαγωγὴν τοῦ διδασκάλου. *Aperuerunt* φ. *aperio*.

Φράσεις: *Manibus post tergum alligatis* τὰς χεῖρας ὀπισθεν δεδεμένος, ὀπισθόδετος.

17. ΕΠΙΔΡΟΜΗ ΤΩΝ ΓΑΛΑΤΩΝ

In = *erga*. *Exsilio mulctatus* ἐξορία ζημιωθείς, εἰς ἐξορίαν καταδικασθεὶς (διὰ τοῦ δημάρχου Λευκίου Ἀπουληίου). *Quod... di-*

visisset διότι, ὡς ἔλεγον, εἶχε διανείμει. Ardeam εἰς Ἄρδεαν. Concessit (ο. concedo). Urbe = ex urbe. A diis παρὰ τῶν θεῶν. Ut ... facerent ὅπως (οἱ θεοὶ) κάμωσι. Desiderium ἀντικ. Sui (γεν. ἀντικ. εἰς τὸ desiderium) = ἑαυτοῦ. Civitati δοτ. ἀντιχαριστική. Si ... fieret εἰάν ἐγένετο. Sibi noxio ἑαυτῷ, κατ' αὐτοῦ ἀθφού. Ἀντιθέτως ὅμως ὁ δίκαιος Ἀρσιτείδης ηὐχθήθη «μηδένα καιρὸν Ἀθηναίους καταλαβεῖν, ὃς ἀναγκάσει τὸν δῆμον Ἀρσιτείδου μνησθήνα». Multo πολλῶ, πολὺ (ὄχι multum πρὸ τοῦ postea). Ad urbem Romam πλησίον (= ad) τῆς Ρώμης, πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Ρώμης. Nuntiatum est (ἀπροσώπως). ἀναγγελία ἐγένετο, ἀνήγγειλαν. Hostes αἰτ. πληθ. Manlius τὸ πλῆρες ὄνομα M. Manlius Vulso ὁ ἐπικληθεὶς Capitolinus (ὡς σωτὴρ τοῦ Καπιτωλίου τῷ 387 π.Χ.). Cum non posset ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο. Fugit προκμ. Seniores οἱ γερωνιότεροι (ἀντίθεσις εἰς τὸ iuventute) Domos ἐνν. suas = εἰς τὰς οἰκίας των. Regressi sunt ο. regredior. Insignibus ἀφαιρ. ὄργαν. εἰς τὸ ornati (ὄνομ. ἐν. insigne) ἐφόρουιν δηλ. τὴν περιπόρυφρον τήβεννον (toga praetexta) καί, ὅσοι ἐξ αὐτῶν εἶχον θριαμβεύσει, τὴν ποικίλην καὶ χρυσόσημον τήβεννον (toga picta) καὶ τὸν θριαμβικὸν χιτῶνα (tunica palmata). Aetate ἀφαιρ. αἰτίας. Aetate confecti (ο. conficio) = ὑπὸ τοῦ γήρατος καταπεπονημένοι. Manserunt ο. maneo. Donec ... ausus est ἕως ὅτου, μέχρις ὅτου... ἐτόλμησε (ο. audeo ἡμιαποθ.). Gallus quidam Γαλάτης τις (quidam ὄχι aliquis, διότι παρορσιάζεται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ὡς γνωστός ἀλλὰ μὴ κατονομαζόμενος πρβλ. καὶ ἀνωτέρω senatores quidam). Scipione eburneo ἀφαιρετική ὄργανική. Τὸ ἐλεφαντίνον σκῆπτρον ἦτο ἐκ τῶν διακριτικῶν συμβόλων (insigne) τῶν ὑπάτων καὶ τῶν θριαμβεύοντων, ἀλλὰ καὶ γενικῶς ἦτο σημεῖον τῆς ἐξουσίας. Οἷτω εἶχον σκῆπτρον οἱ βασιλεῖς τῆς Ἀσσυρίας, ὁ Δαβίδ, οἱ Λακεδαιμόνιοι στρατηγοὶ εἶχον σκυτάλην, ὁ Ἀχιλλεὺς ὠρκίσθη διὰ τοῦ σκῆπτρου του καὶ ὁ Ἑρμῆς ἔφερε τὸ κηρύκειον, ὅλοι οἱ βασιλεῖς τὸ σκῆπτρον. Καὶ σήμερον οἱ Ἀρχιερεῖ. φέρουσι τὴν ποιμαντ(ορ)ικὴν ράβδον (πατερίτσα) καὶ οἱ στρατάρχαι τὴν στραταρχικὴν ράβδον. Percussit (ο. percutio). Ab ea re = ab eo ἐκ τούτου, ἐκ τῆς ἀφορμῆς ταύτης. Ortum est ο. orior. Sedibus eburneis (δοτ.) = in sedibus eburneis. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους δικαίωμα νὰ κάθηνται ἐπὶ ἐλεφαντίνου δίφρου (sella curulis) εἶχον οἱ δικιátωρες, οἱ ὑπατοὶ καὶ οἱ τιμηταί. Trucidati sunt.

Τὴν σφαγὴν ἐπηκολούθησε διαρπαγὴ τῶν οἰκιῶν καὶ πρὸ πώλησις τῆς πόλεως, τῆς ὁποίας μέγα μέρος ἦτο ὀκοδομημένον ἐκ ξύλου. In arcem ἐναντίον τοῦ Καπιτωλίου. Taciti (μτχ. τοῦ taceo) = σιωπηλοί, ἐν σιγῇ (= silentio). Iamque in summum saxum evaserant (ο. evado) = καὶ ἤδη εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βράχου εἶχον φθάσει. Cum . . . ex-civerunt ἐνν. somno ἢ ex somno (ο. excio) = ὁπότε . . . ἐξήγειραν ἐκ τοῦ ὕπνου. Anseres sacri ἐνν. Iunoni (τῇ Ἑρᾷ). Ἡ Ἑρᾷ ἦτο μία ἐκ τῶν τριῶν λατρευομένων εἰς τὸ Καπιτώλιον θεοτήτων. Clangore . . . strepitu ἀφαιρ. ἀναγκ. αἰτίου Virum egregium παρά-θεσις εἰς τὸ Milium. Bello (ἀφαιρ.) = in bellica virtute ἐν τῇ πολεμικῇ ἀρετῇ (ἀνδρείᾳ). Deiecit ο. deicio.

18. ΑΝΑΚΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΚΑΜΙΛΛΟΥ ΕΚ ΤΗΣ ΕΞΟΡΙΑΣ

Τunc τότε. Ἡ πολιορκία διήρκεσε πολλοὺς μῆνας. Omnium γεν. ὑποκ. Consensu (ἀφα ο. τροπ.) ὁμοφωνία. Acciri ἀπρομ. ὑποκ. τοῦ ἀπροσώπου ο. placuit (ἔδοξε, ἀπεφάσισαν) νὰ ἀνακληθῆ. Μυστικὸς ἀπεσταλιένος τῶν στρατιωτῶν, οἵτινες μετὰ τὴν παρὰ τὸν Ἀλλίαν ἦτταν εἶχον ὑποχωρήσει εἰς τοὺς Οὐητίους, ὁ νεαρὸς Pontius Cominius κατώρθωσε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ρώμην καὶ νὰ ἀναβῆ εἰς τὸ Καπιτώλιον, ἵνα ζητήσῃ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ Καμίλλου ὡς δικτάτορος. Ab ἀπό. Missi ἐνν. sunt (ο. mitto). Absens = *quamvis* absens *καίπερ* ἀπών, *εἰ καὶ ἦτο* ἀπών . . . Obsidione fatigati—fame oppressi (ο. opprimo) προβλ. ἀνωτ. ἀρ. 17: aetate confecti. Ut ἵνα, νά. Haud magna (λιτότης) = parva. Mercede (ἀφαιρ. τιμήματος) ἀντὶ ἐξαγοράσεως. Pactum est συνεφωνήθη (ο. pango). Pondo. κυρίως ἀφαιρ. τοῦ ἀρχαϊκοῦ pondus, i ἀρσ. (= pondus, eris οὐδ.). Ἔλεγον οἱ Ρωμαῖοι libra pondo = 1 λίτρα κατὰ τὴν ὀλκὴν, κατὰ τὸ βάρος καὶ ἔπειτα ἅπλως pondo ἄκλιτον ἄνευ τοῦ libra. Ἡ ρωμ. λίτρα εἶχε βάρος 327 γραμμαρίων (περίπου 100 δράμια), ἐπομένως τὰ λίτρα, ἀφοῦ ὠρίσθησαν εἰς mille (ἐνν. librae) pondo auri (ὅπερ εἶναι παράθεσις εἰς τὸ pretium), ἦτοι εἰς χρυσοῦ λίτρας χιλίας, ἦσαν χρυσοῦ 327 χιλιόγραμμα (= κιλά), ἦτοι περ. ὀκ. 250. Nondum auro appenso (ἀφαιρ. ἀπόλ. ο. appendo) = ἐνῶ ἀκόμη δὲν εἶχε ζυγισθῆ ὁ χρυσός. Οἱ Ρωμαῖοι ἐζύγιζον ἀκόμη τότε τὸ μέταλλον, ὅπερ ἐδίδετο εἰς πληρωμάς. Intervenit προκμ. Aufferri παθ. ἀπρομ. τοῦ ο. aufero. Aurum

αἰτ. ὑποκ. τοῦ aufferri. Collectis reliquiis ἀφαιρ. ἀπόλ. (ο. colligo). Τὰ λείψανα ἦσαν στρατιῶται ἀρκετοί, οἵτινες κατέφυγον εἰς τοὺς Οὐηῖους (Βηθούς) καὶ εἰς τὰ περίχωρα τῆς Ρώμης. Exercitus γεν. τοῦ ὅλου. De medio ἔνν. loco ἐκ τοῦ μέσου (τῶν ἀντιπάλων στρατῶν). Proelio (ἀφαιρ.) devicit μάχη, ἐν μάχῃ ὀλοσχερῶς (= de) ἐνίκησεν. Aggressus ο. aggredior. Ne... quidem οὐδέ... μάλιστα. Cladis γεν. ἀντικ. Recuperata... patria ἀφαιρ. ἀτόλ. χρον. Urbem = in urbem. Ingressus est ο. ingredior. A militibus ποιητ. αἰτ. Parens — conditorque. Ἀνήγειρε τὴν Ρώμην ἐκ τῶν ἐρειπίων καὶ ἀντέστη εἰς τοὺς προτειναντας τὴν μεταφορὰν τῆς εἰς τοὺς Οὐηῖους. Alter δεύτερος. Ἡ δραστηριότης τοῦ Καμίλλου ἐπέτρψε τοῦλάχιστον εἰς τοὺς Ρωμαίους μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Γαλατῶν νὰ ἐπανορθώσουν τὴν καταστροφήν. Ὑπῆρξεν ἀληθῶς ἡ ψυχὴ τῆς ἀνορθώσεως. Ἀπέθανε τῷ 365 π.Χ. εἰς ἡλικίαν 82 ἐτῶν διατελέσας δις ἔτι δικτάτωρ. Urbis = Romae.

19. MONOMAXIA ΤΟΥ ΤΟΡΚΟΥΑΤΟΥ ΜΕΤΑ ΓΑΛΑΤΟΥ

Cum... castra posuissent ἀφοῦ... ἐστρατοπέδευσαν, στρατοπέδευσάντων (τῶν Γαλατῶν). Postea Οἱ Γαλάται τῷ 361 π.Χ. μετὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Κάπιτωλίου πλειστάκις ἐπεχείρησαν νὰ προσβάλλωσι τὴν Ρώμην. Ad tertium lapidem (ἔνν. a Roma ἢ ab urbe) παρὰ τὸν τρίτον (ἀπὸ τῆς Ρώμης) μετρητικὸν λίθον (μυλιοδείκτην). Ἐκάστη στήλη ἐκ μαρμάρου ἀπέχεε τῆς ἄλλης 1000 ρωμ. βήματα (περίπου 1500 μέτρα). Καὶ σήμερον τοποθετοῦνται παρὰ τὰς ὁδοὺς λίθινοι χιλιμετροδείκται. Trans Anienem πέραν τοῦ Ἄ. (ἔξ ὀνομαστ. Anien = Anio). In citeriore ripa ἐν τῇ ἐπὶ τάδε (ἡτις εἶναι πρὸς τὴν πόλιν Ρώμην πλησιεστέρα) ὄχθῃ. Ἡ ἀντιέραν ὄχθῃ ἐλέγετο ulterior ripa. Citerior συγκρ. ἐκ θετ. citra (πρόθ.). Ἐτέθη τὸ συγκριτικόν, διότι πρόκειται περὶ δύο ὄχθῶν. In medio τῶν δύο στρατῶν. Ὑπῆρχε γέφυρα πρὸς κατάληψιν τῆς ὁποίας ἐγένετο ἐκατέρωθεν μέγας ἀγών. Eximia magnitudine ἀφαιρ. ἰδιότ. Constitit ο. consisto, In vacuum pontem εἰς τὴν κενὴν (ὑπ' οὐδενὸς κατεχομένην) γέφυραν. Quam (ἐπιτατικὸν τοῦ ὑπερθ. maxima) = ὅσον τὸ δυνατόν. Potuit (θὰ ἠδύνατο ἐδῶ νὰ παραλειφθῇ τὸ ῥ. διότι ἡ ἔννοια τῆς δυνάμεως περιέχεται εἰς τὸ quam maxima...). Quem... is ὄν... οὔτος (ἀντί is [vir] quem = οὔτος [ὁ ἀνὴρ] ὄν...). Inquit ο. inquam.

Habet = (ὄχι ἔχει, ἀλλὰ) θεωρεῖ, νομίζεται ὅτι εἶναι, διὰ τοῦτο δέχεται κατηγορ. (fortissimum). Procedat (ὑποτακτ. προτροπικὴ πάντοτε μὲ ἐνεστ. χρόνον ἐπέχουσα θέσιν προστακτ.) = ἄς προχωρήσῃ, ἄς προέλθῃ ἐδῶ. Agedum (καὶ age κυρίως προστακτ. ρ. ago πρβλ. ἄρχ. Ἑλλην. ἄγε, ἴθι) μὲ προστακτ. καὶ ὑποτακτ. = ἐμπρός (ἐμπρός ἄς προχωρήσῃ). Eventus ὑποκείμεν. Utra . . . sit. Τὸ ἔ. καθ' ὑποτακτ. διότι εἶναι πλαγία ἐρώτησις. Τὸ utra τίθεται διότι πρόκειται περὶ τῶν δύο λαῶν (Ρωμαίων καὶ Γαλατῶν). Bello ἀφαιρ. Ex statione ἐκ τῆς θέσεως, ἐκ τῶν τάξεων ἐνθα ἦτο τεταγμένος. Ad imperatorem πρὸς τὸν δικτάτωρα T. Quintius Pennus. Iniussu tuo ἄνευ τῆς διαταγῆς σου. Nunquam pugnaverim (ὑποτακτ. δυνητικὴ) = οὐδέποτε ἤθελον πολεμήσει, ἤθελον τολμήσει νὰ πολεμήσω (nunquam pugnare velim). Εἶναι τρόπος ἐκφράσεως μαλακώτερος (ἐὰν τεθῇ μέλλον nunquam pugnabo θὰ εἶναι ἄρνησις ἀπόλυτος). Etiamsi . . . videam καὶ ἂν ἀκόμη ἔβλεπον (ὑπόθεσις πραγματοποιήσιμος εἰς τὸ μέλλον). Isti beluae (περιφρονητικῶς) εἰς αὐτὸ τὸ ζῷον, εἰς αὐτὸν τὸν ἀγροῖκον. Me ὑποκ. τοῦ ortum esse. Ex illo ἐξ ἐκείνου. Ἦτο υἱὸς τοῦ Titus Manlius Vulso. Ἡ πρόθεσις ex τίθεται πρὸς δῆλωσιν καταγωγῆς ἀπωτέρας, ἐδῶ ὅμως ἐτέθη ἢ ex διότι τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς δηλοῦται δι' ἀντωνυμίας (illo). Agmen στρατὸν (κυρίως agmen δηλοῖ στρατὸν ἐν πορείᾳ, ἄγημα, ἐνῶ acies στρατὸν ἐν παρατάξει καὶ exercitus στρατὸν γενικῶς). Macte virtute (ἀφαιρ. αἰτίας) . . . esto εὖγε (μπράβο) διὰ τὸ θάρρος σου, τὰ συγχαρητήριά μου διὰ τὴν ἀνδρείαν σου. Ἐσώθη μόνον ἢ κλητ. macte τοῦ ἐπιθ. mactus (πρβλ. Ἑλλ. μάκαρ = εὐτυχισμένος) καὶ τίθεται ὄχι πλέον ὡς κλητ. ἀλλ' ὡς ἐπιφώνημα (= εὖγε) μετὰ τοῦ virtute esto ἢ este, estote. Invictum κατηγορ. Perge—praesta προστακτ. Ubi ὡς. Constituerunt ρ. consisto. Ensem (= gladium) τὸ (μακρὸν δίκοπον σιδηροῦν) ξίφος (τῶν Γαλατῶν). Cum ingenti sonitu ἐμπρόθ. προσδιορ. δηλῶν τὸ ἐπακολούθημα ἐκ τῆς καταφορᾶς τοῦ ξίφους. In arma κατὰ τῶν ὅπλων (ἰδίᾳ κατὰ τῆς ἀσπίδος). Deiecit καθῆκε, κατήνευγε (κατέβασε). Sese insinuans παρεισδύων, διολισθήσας (μεταξὺ σώματος καὶ ὅπλων). Uno et altero ictu (ἀφαιρ. ὄργαν.) δι' ἑνὸς ἢ δύο πληγμάτων (μ' ἕνα-δύο κτυπήματα). Gladio ἀφαιρ. ὄργαν. Τὸ ρωμ. ξίφος ἦτο βραχύ, εὐθύ, ὀξύ, δίκοπον. Παρέλαβον οἱ Ρωμαῖοι τὸ εἶδος τοῦτο κατὰ τὸν 2ον π.Χ. αἰῶνα παρὰ τῶν Ἰσπανῶν. Ei (δοτ. ἀντι-

χαριστική) ἐνν. Gallo. Torquem (ὄνου. torquis). Ὁ στρεπτός τῶν Γαλατῶν (ὡς καὶ τῶν Περσῶν) ἦτο κόσμημα σχήματος κυκλικοῦ ἐκ μίτων (συρμάτων) χρυσοῦν συνεσπειραμένων. Quo (torque) ἀφαιρ. ὄργαν. Quem collo (δοτ.) suo circumdedit = quo (δι' οὗ) collum suum (τὸν τράχηλόν του) circumdedit (περιέβαλε). Detrahit ὁ. detraho. Cruore ἀφαιρ. ὄργαν. Respersum ὁ. respergo. Eius (ὄν. is οὗτος). Torquati cognomen τὸ ἐπωνύμιον τοῦ Τορκουάτου (= Στρεπτοφόρου). Οὕτω οἱ μὲν Γαλάται πτοηθέντες ἀπεσύρθησαν τὴν νύκτα πρὸς τὰ Τίβουρα, ὁ δὲ Μάνλιος ἔλαβε στέφανον χρυσοῦν δεχθεὶς τὰ συγχαρητήρια τοῦ στρατηγοῦ.

20. ΑΥΣΤΗΡΟΤΗΣ ΤΟΥ ΜΑΝΛΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΥΙΟΝ ΑΥΤΟΥ

Factus ὁ. facio. Bello Latino ἀφαιρ. χρόν. Οἱ Λατῖνοι, σύμμαχοι τῶν Ρωμαίων, ἐξήτησαν κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν πληβείων πολιτικά δικαιώματα (ius civitatis), ἐξ οὗ ἡ ἀφορμὴ τοῦ φοβεροῦ πολέμου κατὰ τῶν Λατίνων (340—338 π.Χ.). Ut ἴνα. Disciplinam. Ὁ φόβος ἦτο μέγας, διότι ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ οἱ ἀντίπαλοι εἶχον ὁμοιότητα ὅπλων καὶ τακτικῆς. Ὅθεν χάριν τῆς νίκης ἀπεφάσισαν οἱ ὕπατοι νὰ ἐπαναφέρωσι τὴν παλαιὰν αὐστηρὰν πειθαρχίαν (= restituo). Edixit ὁ. edico. Ne quis . . . pugnaret ὄχι ne aliquis. Extra ordinem ἔξω τῆς τάξεως. In hostes = adversus hostes ἢ cum hostibus (ἐν Καμπανίᾳ πλησίον τοῦ Βεζουβίου). Forte κατὰ τύχην. Prope πρόθ. με αἰτ. Accesserat ὁ. accedo. Ubi (εὐθὺς) ὡς. Praeerat ὁ. praesum. Visne θέλεις; (ὅταν ἡ ἀπάντησις δὲν εἶναι γνωστόν, ἂν θὰ εἶναι καὶ ἢ ὄχι, προσαρτᾶται τὸ ne εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως, ὡς ἐδῶ). Mecum ἐναντίον μου. Singularis proelii = μονομαχίας (μάχης ἀνδρὸς πρὸς ἄνδρα). Eventu ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος. Ut cernatur quanto . . . praestet ἴνα κριθῆ πόσον . . . ὑπερέχει. Τὸ quanto κατ' ἀφαιρ. (= quantum), διότι τὸ ὁ. praestare ἐκφράζει ἰδέαν συγκρίσεως. Romano δηλ. equiti. Iuvenis (γεν.). Ὁ ἄνθρωπος, ἐφ' ὅσον δὲν ὁμιλεῖ, εἶναι infans, ἕως ἡλικίας 15 ἐτῶν λέγεται puer, ἀπὸ 15—25 adulescens, ἀπὸ 25—40 iuvenis, ἀπὸ 40—60 vir, καὶ ἀπὸ 60 καὶ ἄνω senex. Detrectandi certaminis pudor γερονδιακὴ ἔλξις (ἀνευ ἔλξεως pudor detrectandi certamen) ἢ ἐντροπὴ τῆς ἀποποιήσεως τῆς

μονομαχίας. Oblitus ἐπιλαθόμενος (λησμονήσας) ρ. obliviscor. Imperii (τῆς αὐστηραῆς) διαταγῆς. Paterni = patris. Ruit ὄρουμ. Excussum (ρ. excutio) καταρριφθέντα, καταρρίψας. Transfixit ρ. transfigo. Spoliis lectis (ἀφαιρ. ἀπόλ.) = συλλέξας τὰ λάφυρα (ρ. lego). Venit προκμ. Classico ἀφαιρ. ὄργαν. Frequentes ἀθρόοι, πολυπληθεῖς, ἐν μεγάλῳ ἀριθμῷ. Tu τὸ β' πρόσ. τῆς ἀντων. ὡς ὑποκ. παραλείπεται, ἐκτὸς ἐὰν δηλοῦται ἀντίθεσις μεταξὺ δύο ρημάτων ἢ ἐὰν ἡ σκέψις ἐκφράζη ζωηρότητα, ἐκπληξιν, ἀγανάκτησιν. Oportet ut disciplinam restituas = oportet (te) disciplinam restituere πρέπει σὺ νὰ ἀποκαταστήσης τὴν πειθαρχίαν. Roena tua ἀφαιρ. ὄργ. Iuventuti δοτ. ἡθικῆ. I (προστακτ. ρ. eo). Adliga ἐνν. eum. Metu ἀφαιρ. αἰτίας. Obstupuerunt ρ. obstupesco. Cervice caesa ἀφαιρ. ἀπόλ. ρ. caedo. Fusus est ρ. fundo. In questus et lamenta αἰτ. πληθ. Eruperunt ρ. erumpo. Manlio . . . redeunti δοτ. τοῦ rediens (ρ. redeo). Tantum μόνον, μόνοι. Exierunt ρ. exeo. Vita ἐνν. eius. Ὅμοίως προσηνέχθη πρὸς τὰ τέκνα του καὶ ὁ Βροῦτος (ιδ. ἀριθ. 10).

Φοράσεις: Qui equitatu praerat ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἱππικοῦ. Detrectanti certaminis pudor τὸ αἴσχος, ἡ ἐντροπὴ τῆς ἀποποίησης τῆς μονομαχίας. Latinum excussum transfixit τὸν Λατῖνον κατέρριψεν ἀπὸ τοῦ ἵππου καὶ διεπέρασεν. I, lictor adliga ad palum ὑπαγε, ραβδοῦχε, νὰ προσδέσης εἰς τὸν πάσσαλον. In questus et lamenta eruperunt ἐξεργάγησαν εἰς φορικτὰ παράπονα.

21. ΚΑΘΟΣΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΔΕΚΙΟΥ ΜΥΟΣ

Valerio . . . Cosso consulibus (ἀφαιρ. ἀπόλ.) τοῦ Βαλερίου (καὶ) τοῦ Κόσσου ὑπάτων ὄντων. Ἡ ἔλλειψις τῆς μετχ. τοῦ ἐνεστ. τοῦ esse ἀναγκάζει νὰ τεθοῦν εἰς τὴν Λατιν. γλῶσσαν ἄνευ μετοχῆς ὀνόματα δηλωτικὰ ἀξιώματος, ἡλικίας (consul, puer κ.τ.τ.). Τὰ ὀνόματα τῶν ὑπάτων φέρονται ἀσυνδέτως. Tribunus militum χιλίαρχος. Ἦσαν 10 εἰς ἐκάστην λεγεῶνα ἀνώτεροι ἀξιοματικοὶ ὑπὸ τοὺς στρατηγούς. Exercitu . . . clauso (ἀφαιρ. ἀπόλ.) ρ. claudio. In angustiis ἐν τοῖς στενοῖς, ἐν χαράδρῳ τινί (πλησίον τοῦ Βενεβέντου), ἥς τὰ ὑπερκείμενα ὑψώματα τοῦ ὄρους Γαύρου κατελήφθησαν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Castris (δοτ. εἰς τὸ imminentem). Hostium γεν. κτη.

Accepto praesidio ἀφαιρ. ἀπόλ. ρ. accipio. Praesidium φρουράς, τμήματος στρατοῦ. Spatium (ἐνν. temporis) χρόνον, χρόνου διάστημα. Aequiorem locum εἰς τόπον εὐνοϊκώτερον (ὡς πρὸς τὰς τοπικὰς συνθήκας). Ad subducendum agmen πρὸς τὸ ὀδηγήσαι κρυφὰ (= sub) τὸν στρατόν. Colle . . . circumdato (ἀφαιρ. ἀπόλ.) ρ. circumdo. Quem insederat ὄν (λόφον) εἶχε καταλάβει (ρ. insideo). Armatis ἀφαιρ. Somno oppressas (ρ. opprimo), ἀφαιρ. τοῦ ἔσπ. αἰτίου = βαθέως κοιμωμένας, ὑπὸ βαθέως ὕπνου κατεχομένας. Ab exercitu ποιητ. αἴτ. Corona obsidionali (ἀφαιρ. ὄργαν.) πολιορκητικῷ στεφάνῳ. Ὁ στέφανος οὗτος προχειρῶς γινόμενος ἐκ χλόης καὶ ἀνθέων τοῦ ἀγροῦ τῆς πολιορκουμένης πόλεως (ὅθεν καὶ corona graminea ἐκαλεῖτο) προσεφέρετο εἰς τὸν αἴτιον τῆς λύσεως τῆς πολιορκίας καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς μεγίστη καὶ δυσεπίτευκτος τιμὴ. Qui . . . liberasset καθ' ὑποτακτ., διότι δηλοῖ τὸ ἐνδεχόμενον = ὅστις θὰ ἠλευθέρωνε. Bello Latino ἀφαιρ. χρόν. Cum . . . utrique obvenisset (ἀπρόσ. ἔκφρασις) ἐπειδὴ ἑκατέρῳ συνέβη νὰ ἴδῃ ἐν ὄνειρῳ ὅτι οὗτος ὁ λαὸς θὰ γίνῃ νικητὴς . . . Somnio = in somnio ἐν ὄνειρῳ, καθ' ὕπνου. Eum . . . fore (= eum futurum esse) ὑποκ. τοῦ obvenisset. Victorem κατηγορ. Cecidisset (ρ. cado) θὰ ἐπιπτε, θὰ ἀφρονεῖτο (τότε). Convenit (προκμ.) inter eos ut . . . se devoveret συνεφωνήθη μεταξὺ αὐτῶν, συνεφώνησαν μεταξὺ των νὰ . . . Ut se devoveret ὑποκ. τοῦ ἀπρόσ. convenit. Laboraret θὰ ἐκινεῖτο. Ut diis manibus (δοτ.) se devoveret ἵνα καθιερώσῃ ἑαυτὸν τοῖς χθονίοις θεοῖς (ὑπὲρ τῆς πατρίδος), νὰ δώσῃ ἑαυτὸν εἰς ἐκούσιον ὑπὲρ τῆς πατρίδος σφαγῆν. Manes ἐλέγοντο αἱ ψυχὰι τῶν τεθνεώτων καὶ ἐπειδὴ ἐθεοποιούντο ὀνομάζοντο dii manes. Ἐπροστάτευον τὴν πολιτείαν καὶ τὴν οἰκογένειαν. Inclinante ἀφαιρ. ἀπόλ. αἰτιολ. Sua parte = suo cornu. In medios hostes εἰς τὸ μέσον τοῦ ἐχθροῦ. Concidit (ρ. concido). Telis (ἀφαιρ. ὄργαν.) obrutus = κατακαλυφθεὶς, κατάφορτος καιρίων (θανατηφόρων) πληγμάτων, καιρίας πληγὰς δεχθεὶς.

Φράσεις: Valerio Maximo Cornelio Cosso consulibus ἐπὶ τῆς ὑπατείας τοῦ Β. Μ. καὶ τοῦ Κ. Κ. Somno oppressas βυθισμένας εἰς βαθὺν ὕπνον. Intempesta nocte ἐν βαθείᾳ νυκτί, ὑπὸ τὸ σκότος τῆς νυκτός. Concidit obrutus telis ἀπέθανεν πλείστας πληγὰς λαβὼν, ἀπέθανεν ὑποκύπας εἰς τὰ πολλὰ τραύματα.

22. Η ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΣ ΤΟΥ ΦΑΒΡΙΚΙΟΥ

Unus ex legatis = unus legatorum (γεν. διαορ.). Ὁ Φαβρίκιος ἦτο ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀποστολῆς. Captivus. Πρόκειται περὶ τῶν αἰχμαλώτων τῆς μάχης τῆς Ἡρακλείας τῷ 280 π. Χ., οὗς ἐκράτει ὁ Πύρρος. Πολλοὶ τούτων ἦσαν τῆς τάξεως τῶν ἱππέων καὶ τινες μάλιστα ἀνήκον εἰς παλαιὰς οἰκογενεῖας τῆς Ρώμης. De captivis redimendis (γερουνδιακὴ ἔλξις) ἀνευ ἔλξεως θὰ ἦτο de redimendo (γερούνδιον) captivus = πρὸς ἐξαγοράν, περὶ τοῦ ἐξαγοράσαι τοὺς αἰχμαλώτους. Cuius . . . nomen οὐ . . . τὸ ὄνομα. Magnum κατηγορ. Ut viri . . . ὡς ἀνδρὸς . . . (παράθεσις εἰς τὸ cuius, δηλ. Fabricii). Bello ἀφαιρ. Eum = Fabricium. Prae ceteris ὑπὲρ τοὺς λοιποὺς (περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους). Cum vellet ἐπειδὴ ἤθελε, θελων. Obtulit ο. offero. Repudiavit καθὼς ἄλλοτε καὶ ὁ Μ. (= Manius) Curius Dentatus ἀπέκρουσε τὰ προσφερόμενα δῶρα τῶν Σαμνιτῶν. Imperavit suis ut . . . admoveretur διέταξε τοὺς ἑαυτοῦ (στρατιώτας) νὰ προσαχθῆ. Secum μεθ' ἑαυτοῦ, δηλ. τοῦ Πύρρου. (πρβλ. mecum μετ' ἐμοῦ, tecum μετὰ σοῦ, vobiscum μεθ' ἡμῶν, vobiscum μεθ' ὑμῶν). Post aulaea ὕπισθεν παραπετάσματος. Fabricio . . . colloquenti (ο. colloquor) δοτ. εἰς τὸ a Imoveretur. Ἡδύνατο νὰ τεθῆ καὶ ad Fabricium. Quod ὅ (= τοῦτο δέ). Ubi ὡς. Dato remotis ἀφαιρ. ἀπόλ. χρον. (ο. removeo). Emisit ἐξέβαλε (ο. emitto). Manum = proboscidem τὴν προβοσκίδα. Pellexit ο. pellicio. Admiratus μετγ. αἰτιολ. Invitavit ut . . . προέτρειπε νὰ . . . (ὡς προτροπῆς σημαντικῶν ἐδέχθη τὸν σύνδ. ut μὲ ὑποτακτ.). Secumque καὶ μεθ' ἑαυτοῦ (τοῦ Πύρρου). Regni sui τοῦ ἑαυτοῦ βασιλείου. Quarta parte — oblata (ἀφαιρ. ἀπόλ.) ἐνν. ei (= Fabricio) προσενεχθέντος αὐτῷ τοῦ τετάρτου (μέρους), προσενεγκῶν τὸ τέταρτον (ο. offero). Ἡ μεγάλη αὐτῆ γενναιοδωρία ὑπεθυμίζει τοὺς λόγους τοῦ αὐτοκράτορος Πέτρου τοῦ Μεγάλου, ὅστις φέρεται εἰπὼν τὰ ἐξῆς κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ ἐν Γαλλίᾳ τάφου τοῦ Richelieu «Μεγάλε ἀνθρώπε, θὰ ἔδιδον εἰς σὲ τὸ ἥμισυ τῆς αὐτοκρατορίας μου διὰ νὰ κυβερνήσω τὸ ὑπόλοιπον μαζί σου» Cui = sed ei ἀλλὰ τούτῳ. Malum ἐνν. me iudicas. Cur me ambis? διατὶ ἐπιζητεῖς νὰ ἀποκτήσης (νὰ κερδίσης) τὴν φιλίαν μου;

Φ ρ ά σ ε ι ς : Eum honorifice ac liberaliter accepit ἐδέχθη

αὐτὸν μετὰ τιμῶν, ὡς ἀρμόζει εἰς ἐλευθέρον ἄνθρωπον. Quod ubi factum est τούτου δὲ γενομένου.

23. ΧΡΗΣΤΟΤΗΣ ΤΟΥ ΦΑΒΡΙΚΙΟΥ

Anno interiecto (ο. intericio) ἀφαιρ. ἀπόλ. χρόν. Omni spe ... sublata (ο. aufero) ἀφαιρ. ἀπόλ. αιτιολ. Pacis conciliandae ἄνευ γερουδι. Ἐξέως θὰ ἦτο conciliandi pacem = τοῦ συνάψαι εἰρήνην, συνάψεως εἰρήνης. Consul τῷ 278 π.Χ. διὰ δευτέραν φορὰν. Missus est (ο. mitto). Τῷ 279 π.Χ. ὁ Πύρρος εἶχε καταγάγει ἐν Ἀσολῶ τῆς Ἀπουλίας δευτέραν νίκην, ἄγονον ὁμως ὡς ἡ τῆς Ἡρακλείας. Ἐκτοτε ὁ πόλεμος ἐξακολουθεῖ. Ὁ Φαβρίκιος διάκει μετὰ τοῦ συνπάτου του Q. Aemilius Papus τὸν Ρωμ. στρατόν.

Cum ... haberent ἐπειδὴ ... εἶλον. Medicus ὁ ἰατρός (Φίλιππος). Nocte ἐν ὥρᾳ νυκτός. Si dederis τετελ. μέλλ. = εἴαν θὰ ἔχης δώσει, εἴαν θὰ δώσης (= si dabis). Veneno ἀφαιρετική ὀργανική. Hunc vincitum (ο. vincio). Reduci iussit (ο. reduco) κατὰ λέξιν: διέταξε νὰ ἐπαναχθῆ [νὰ ὀδηγηθῆ ὀπίσω] οὗτος δεδεμένος, δέσας διέταξε νὰ ... , ἔδεσε καὶ διέταξε νὰ ... Dici σύναψον μετὰ τοῦ reduci iussit. Τίθενται παθητ. ἀπαρμφ. ἀντὶ ἐνεργητ., ὅταν τὸ ὑποκείμενον δὲν εἶναι ὠρισμένον (νὰ ἐπαναχθῆ, νὰ λεχθῆ ἀντὶ νὰ ἐπαναγάγῃ καὶ νὰ εἴπωσι). Quae ... spondisset (ο. spondeo) ποῖα (πράγματα) ... εἶχεν ὑποσχεθῆ, ποίας ὑποσχέσεις κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ (τοῦ Πύρρου) εἶχε δώσει. (Ἡ ὑποτακτική δικαιολογεῖται ἢ ὡς πλαγία ἐρώτησις ἢ ἐκ τοῦ ὅτι ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἀπαρμφ. dici). Fertur (ο. fero) = dicitur. Ille. Τὸ ille δεικνύει τὴν ἰδέαν τοῦ μεγαλείου καὶ θαυμασμοῦ (προβλ. τῆς Ἑλληνικῆς: Καλλιστρατος ἐκ εἶνος) Qui ... posset ὅστις νὰ, ὥστε νὰ δύναται. Ab ... a ἀπό ... ἀπό ...

In gloriosa paupertate. Λίαν πτωχοὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἦσαν οἱ ἐνδοξότεροι ὕπατοι τῶν χρόνων τούτων. Ὁ Μάνιος Κούριος Δεντᾶτος ἐθεώρει ἐπικίνδυνον πολίτην τὸν μὴ ἀρκοῦμενον εἰς ἑπτὰ πλέθρα. Ὁ Φαβρίκιος τιμητῆς ὢν, ἐξεδίωξε τῆς Συγκλήτου τὸν Κορνήλιον Ρουρίνον κάτοχον 10 λιτρῶν ἀργύρου κατειργασμένου (ἀργυρῶν σκευῶν). Exegit ο. exigo. Decessit (ἐνν. vita ἀφαιρ.) ο. decedo ἀπέθανε. Filiabus δοτ. πληθ. τοῦ filia πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῆς δοτ. πληθ. τοῦ

ἄρσ. filius. Dotem (ὄν. dos). Ἡ προίξ παρείχεται πρὸς ἀνακούφισιν τῶν βαρῶν τοῦ γάμου. Ut . . . reliquerit (πρὸς κμ. ὑποτακτ.) ὥστε . . . κατέλιπε. Partes ὁ πληθ. τῆς λέξεως pars ἔχει ἀναλόγους σημασίας π.χ. partes = πρόσωπον (ρόλος ὑποκριτοῦ), μερίς (κόμμα), καθήκον, καθήκοντα. Sibi desumpsit (ρ. desumo) ἀνέλαβε δι' αὐτοῦς. Ex communi aerario ἐκ τοῦ κοινοῦ ταμείου, ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου, ἐκ χρημάτων τοῦ δημοσίου. Τοῦτο ἐφυλάσσετε ἐν τῷ ναῷ τοῦ Κρόνου (Saturnus). Datis . . . dotibus (ἀφαιρ. ἀπόλ.) δόσασα . . . προίκα. Eas = filias. Collocavit ἀποκατέστησεν (ὑπάνδρυσεν).

Ἡ Ἀξία ἐξάρσεως ἢ διαγωγή τοῦ Φαβρικίου, ἥτις δεικνύει ὅτι ἐν πολέμῳ ὁ σκοπὸς δὲν ἀγιάζει τὰ μέσα.

Φράσεις: Anno interiecto μετὰ ἓν ἔτος, μετὰ παρέλευσιν ἐνὸς ἔτους.

24. ΝΙΚΑΙ ΚΑΙ ΠΤΩΧΕΙΑ ΤΟΥ ΡΗΓΟΥΛΟΥ

Roenos τοὺς Καρχηδονίους. Οὗτοι καλοῦνται Roeni (Φοίνικες) ὡς ἀποικοὶ τῶν Φοινίκων. Magna clade ἀφαιρ. ὄργαν. Ὁ Ρήγουλος μετὰ τοῦ Λευκίου Μανλίου Οὐόλσωνος κατεναυμάχησε τὸν στόλον τῶν Καρχηδονίων παρὰ τὸ Ἐκνομον ἀκρωτήριον τῆς Σικελίας (256 π.Χ.). Affecit ρ. afficio. In Africam τῷ 256 π.Χ. κατὰ τὸν α' Καρχηδονιακὸν πόλεμον (264—241 π.Χ.). Primus. Μόλις μετὰ 50 περὶ-που ἔτη (τῷ 204 π.Χ.) ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀνθυπάτου Σκιπίωνος ἔγινεν ἡ κριωτέρα ἐκστρατεία τῆς Ἀφρικῆς. Traiecit διέβη, διεπεραιώθη. Ἡ Σύγκλητος ἀναθαρρήσασα ἐκ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ Δουιλίου παρὰ τὰς Μυλάς (260 π.Χ.), ἐνόμιζεν ὅτι διὰ τῆς μεταφορᾶς τοῦ πολέμου εἰς τὴν Ἀφρικὴν θὰ ἐτίθετο τέρας. Expugnavit. Οἱ κάτοικοι τῆς Καρχηδόνας περιωρίσθησαν εἰς τὴν ὀχύρωσιν αὐτῆς ἀφίνοντες τὴν ἄλλην χώραν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Ρωμαίων συλλαβόντων ὑπὲρ τὰς εἴκοσι χιλιάδας αἰχμαλώτων. Cum ἐναντίον. Monstris ἐδῶ πρόκειται περὶ ὄψεως πελωρίου, μήκουσ 36 περίου μέτρων! Regulo dot. εἰς τὸ prorogatum est (παρετάθη). Ob res bene gestas διὰ τὰ πολεμικὰ κατορθώματα, ἐπιτεύγματα. In annum proximum εἰς τὸ προσεχὲς ἔτος, ἐν ἔτος ἔτι (255 π.Χ.). Quod = hoc autem. Ubi ὡς. Villicum ὑποκειμ. τοῦ mortuum esse (ρ. morior). Quem ἐνν. agellum iugerum

(γεν. πληθ.). *Servum* ὑποκειμ. τοῦ *aufugisse*. *Nactum* αἰτ. μετοχῆς αἰτιολ. ἀναφερομένης εἰς τὸ *servum* (q. *nanciscor*). *Ablato* q. *aufero*. *Instrumento* ἀφαιρ ἀπόλ. χρον. *Mortuum esse*—*aufugisse*—*petere* ἐξαφρῶνται ἐκ τοῦ *scripsit* = ἔγραψεν, ἔστειλε γράμμα καὶ ἀνέφερεν ὅτι: *Se* (= *Regulum*) αἰτ. ὑποκ. τοῦ *petere*. *Ut* ἵνα, ὅπως. *Sibi* (= *Regulo*) συνάπτεται τῷ *mitteretur*· δύναται νὰ μεταφρασθῇ ὡς γεν. ἀντικειμ. εἰς τὸ *successor* (διάδοχός του). *Ne* . . . *deessent* (q. *desum*) ἵνα μὴ . . . ἐλλείπωσιν. *Omnia ad vivendum necessaria* πάντα τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα. *Agro deserto* (q. *desero*) ἀφαιρ. ἀπόλ. *Uxori et liberis* δοτ. ἀντιπεριποιητ. εἰς τὸ *deessent*. *Acceptis litteris* (ἀφαιρ. ἀπόλ. χρον.) ληφθείσης τῆς ἐπιστολῆς, λαβοῦσα τὴν ἐπιστολήν. *Res* (= *instrumentum rusticum*) αἰτ. ὑποκ. τοῦ *redimī*. *Pecunia publica* ἀφαιρ. ὄργαν. *Agellum colendum locavit* ἐμίσθωσεν (ἔδωκεν ἐπὶ ἐνοικίῳ) πρὸς καλλιέργειαν (τὸ γερονδιῖβον μὲ τὸ *locavit* δηλοῖ τὸν σκοπόν). *Proeliis* ἀφαιρ. *Opes* τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις. *Contudit* προκμ. τοῦ *contundo*. *Quam*—*sed eam* (*pacem*). *Cum* . . . *nollet* ἐπειδὴ δὲν ἠθέλεε νὰ . . . (q. *nollo*). *Nisi* εἰμὴ μόνον. *Durissimis condicionibus* (ἀφαιρ.) ἐπὶ ὄροις βαρυντικοῖς. Ὁ Ρήγουλος ἠξίωσε τὴν ἀπομάκρυνσίν των ἀπὸ τῆς Σικελίας, τὴν παράδοσιν ἀνευ λύτρων τῶν Ρωμαίων αἰχμαλώτων, τὴν ἐξαγορὰν τῶν Καρχηδονίων αἰχμαλώτων, τὴν καταβολὴν τῶν πολεμικῶν ἐξόδων, φόρον ἐτήσιον, καὶ τὴν ὑπόσχεσιν χορηγήσεως εἰς τοὺς Ρωμαίους εἰς πᾶσαν στρατιολογίαν πενήτηντα τριῶν. *A Lacedaemoniis* παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων. Οὗτοι ἦσαν τέλειοι πολεμιστὰὶ καὶ ὑπηρέτου, καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, ἐκουσίως ὡς μισθοφόροι εἰς ξένους στρατοὺς (πρβλ. τοὺς μυρσίους εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Κύρου, ὃν ὁ Ξενοφῶν κάμνει μνηστὴν ἐν τῇ *Ἀναβάσει*). *Petierunt* q. *peto*.

Φράσεις: *Acceptis litteris* μετὰ τὴν λήψιν τῆς ἐπιστολῆς. *Publica pecunia* δημοσίους ἐξόδοις. *Pacem cum nollet nisi durissimis condicionibus dare* (ὁ Ρήγουλος) μὴ θέλων νὰ συνάψῃ εἰρήνην εἰμὴ ὑπὸ σκληροτάτους ὄρους.

25. Ο ΟΡΚΟΣ ΤΟΥ ΡΗΓΟΥΛΟΥ

Duce Xanthippo ἀφαιρ. ἀπόλ. στρατηγοῦ (ὄντος), στρατηγοῦν-
τος τοῦ Ξ. Viro belli peritissimo (ἀφαιρ.) παράθ. εἰς τὸ Xanthippo.
Οὗτος μετέβαλε ριζικῶς τὴν στρατηγικὴν τῶν Καρχηδονίων, ἐπιζη-
τήσας καὶ ἐπιτυχὸν νὰ πολεμήσῃ οὐχὶ εἰς τὰ ὑψώματα, ἀλλ' ἐκεῖ
ἔνθα τὸ ἱππικὸν καὶ ἰδίᾳ οἱ ἐλέφαντες θὰ ἐχρησιμοποιοῦντο κατα-
λήλως. Ultima ἀφαιρ. ὄργαν. Τὸ ἐπίθ. ultimus μεταφορικῶς δηλοῖ:
ὁ μεγαλύτερος, ὁ μέγιστος καὶ μεταφράζεται ἀναλόγως τοῦ οὐσιαστι-
κοῦ, τὸ ὁποῖον συνοδεύει· ἔδῳ π.χ. ultima perniciēs=γενικὴ, πληρε-
στάτη καταστροφή (προβλ. ultima roesa ἢ ἐσχάτη τῶν ποινῶν, ὁ θά-
νατος). Superfuerunt q. supersum. Vicerunt. Τῷ 255 π.Χ. παρὰ τὴν
Τύνιδα εὐρεθέντα τὸν Ρ. πρὸ ὑπερτέρων δυνάμεων (περσικοῦ, ἱππικοῦ
καὶ ἐλεφάντων). Duo tantum milia δύο μόνον χιλιάδες (ἐκ τῶν δέκα).
Hominum γεν. διαίρ. εἰς τὸ milia. Remanserunt (q. remaneo).
Ἄλλα καὶ οἱ ὑπολειφθέντες ἀποπλεύσαντες ἐκ τῆς Clupea ἐνανά-
γησαν καὶ ὀλοσχερῶς κατεστράφησαν παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Σι-
κελίας. Captus ἐνν. est (μετὰ πεντακισχιλίων στρατιωτῶν). Deinde.
Τῷ 250 π.Χ. Μετὰ τὴν ἦταν εἰς Παλέρομον (251 π.Χ.) ἔκα-
μαν οἱ Καρχηδόνιοι προτάσεις εἰρήνης ἐλπίζοντες τοῦλάχιστον
τὸ δυνατόν τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν αἰχμαλώτων. Romam εἰς Ρώμην.
De commutandis captivis γερουνιακὴ ἔλιξις = de commutando
captivos περὶ ἀνταλλαγῆς τῶν αἰχμαλώτων. Missus est (q. mitto)
μετ' ἄλλων ἀπεσταλμένων Καρχηδονίων. Dato iureiurando ut ...
(ἀφαιρ. ἀπόλ. χρόν. q. do) = δώσας ὄρκον, ὀρκισθεῖς δι' ὄρκου,
ἀναλαβὼν τὴν ὑπογέωσιν νὰ ... Iureiurando ἀφαιρ. τοῦ iusiuran-
dum. Ut ... rediret ἵνα ... ἐπανέλθῃ. Carthaginem εἰς Καρχηδόνα.
Si non impetravisset ἐὰν δὲν θὰ ἐπετύγγανε (τότε). Qui = is autem.
Cum venisset ἀφοῦ ἦλθεν, ἔλθόν. Mandata τὰ ἐντεταλμένα.
Exposuit q. expono. Ne diceret ... recusavit νὰ εἶπῃ, νὰ ἀπο-
φανθῇ ... ἠρηθήθῃ (δὲν ἠθέλησε), εἶπεν ὅτι δὲν θὰ ἀποφανθῇ ...
(θὰ ἀρηθῇ νὰ ἐκφέρῃ γνώμην). Se non esse senatorem (εἶπεν ὅτι)
αὐτὸς δὲν εἶναι συγκλητικὸς ἐφ' ὅσον χρόνον ἔδεσμεύετο δι' ὄρκου.
Hostium τῶν ἐχθρῶν, ὃν ἐπέβαλον οἱ ἐχθροί. Iussus ... dicere
sententiam διαταχθεῖς, λαβὼν τὴν διαταγὴν νὰ ἀποφανθῇ γνώμην
Negavit esse utile = dixit esse inutile ἢ dixit non esse utile

(κατηγ.). Reddi ὑποκ. τοῦ esse. Quod . . . essent διότι κατ' αὐτὸν ἦσαν. Adolescentes . . . duces κατηγορ. Senectute ἀφαιρ. αἰτίου. Confectus ἔνν. esset.

Cum retineretur εἰ καὶ . . . Cuius. Ἡ σύνταξις cuius (= eius autem) cum auctoritas valuisset. A propinquis amicis (ποιητ. αἷτιον) ὑπὸ τῶν . . . Vero βεβαίως. Se ὑποκείμ. τοῦ proficisci. Exquisita φρικώδη, ἐξεζητημένα. Conservandum (ἔνν. esse) ὅτι ἔπρεπε νὰ τηρήσῃ. Reversum (ἔνν. Regulum). Συμφωνεῖ πρὸς τὸ ἐννοούμενον eum (ἀντικ. τοῦ necaverunt). Omni cruciatu ἀφαιρ. ὄργαν. διὰ παντὸς βασανισμοῦ, διὰ πάσης κακομεταχειρίσεως. Palpebris resectis (ῥ. reseco) ἀφαιρ. ἀπόλ. = ἀποκόψαντες οἱ Καρχ. τὰ βλέφαρα. Cum . . . esset ὅτε . . . ἦτο. Ardentissimus κατηγορ. Eductum (eum δηλ. Regulum) (ἐξαχθέντα, ἐξαγαγόντες). Coëgerunt ῥ. cogo. Undique σύναψον πρὸς τὸ horrentem (φρίττουσαν, ἔχουσιν πολλά, πανταχόθεν ἐφωδιασμένην διὰ . . .). Cum . . . confoditur (ἐνεστῶς ἐξηγουμένος διὰ παρατ.) ἔνῳ . . . διεπερᾶτο. Ferreis stimulis ἀφαιρ. ὄργαν. διὰ τῶν σιδηρῶν ἡλῶν = clavis praeacutis. Vigilis—dolore ἀφαιρ. ἀναγκ. αἰτίου. Hic . . . exitus. Το hic καθ' ἑλξιν πρὸς τὸ ἄρσ. exitus (ἀντὶ hoc fuit τοῦτο ὑπῆρξε τὸ τέλος). Ipsa quoque vita (β' ὄρος συγκρ.) καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ βίου του. Etsi diu acta (ἀφαιρ.) κάιπερ ἐπὶ μακρὸν χρόνον διανυσθέντος (τοῦ βίου) διὰ (μέσου) μεγίστης δόξης.

Φράσεις: Duce Xanthippo ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ξανθίππου. Negavit esse utile εἶπεν ὅτι δὲν συμφέρει. Cuius cum valuisset auctoritas ἐνικῆσαντος τοῦ κύρους τῆς γνώμης αὐτοῦ. Repente eductum coëgerunt διέταξαν ἀμέσως νὰ ἐξέλθῃ ὑποχρεώσαντες νά...

26. ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΦΑΒΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ ΚΑΙ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΥΙΟΥ

Q. = Quintus. Iam senex ἤδη γέρον (ῶν). Filio suo δοτ. ἡθικῇ εἰς τὸ legatus δυναμένη νὰ μεταφρασθῇ καὶ δ.α γεν. = τοῦ υἱοῦ του, ἀλλ' ἡ δοτ. δηλοῖ τὴν ἀνεξαρτησίαν = εἰς τὸν υἱόν του, παρὰ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. Ὁ πατήρ του ἡλικίας 62 ἐτῶν εἶχε διατελέσει πολλάκις ὕπατος. Consuli (κατηγ.) ὑπάτῳ ὄντι (213 π.Χ.). Legatus ὑπαρχος, ἀντι-

στράτηγος. Οἱ *legati* ἦσαν συγκλητικοί, οἵτινες ἐστέλλοντο ὡς σύμβουλοι (ἔθεν καὶ τὸ ὄνομα *legati*), καὶ ἐτίθεντο εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἀρχηγῶν τοῦ στρατοῦ ὑπάτων, τοὺς ὁποίους ἐν ἀνάγκῃ καὶ ἀντικαθίσταν. *Cum . . . veniret* ὅτε ἤρχετο (= *ei venienti*). *Obviam patri* πρὸς ἀπάντησιν τοῦ πατρός. *Pro more* = *more* ἢ *ut mos erat* = κατὰ τὸ ἔθος, ὡς ἔθος ἦτο. *Anteibant* ρ. *anteeo*. *Equo vehebatur* ἀφαιρ. ὄργ. δηλοῦσα τὸ ποῦ. Δύναται ἀντ' αὐτῆς νὰ τεθῆ καὶ ἡ πρόθ. *in* (*in equo*) = ἐπὶ ἵππου ὠχεῖτο (ἐφέρετο), ἵππευε. *Nec descendit* (*nec* = *et non*) καὶ δὲν κατέβη, χωρὶς νὰ καταβῆ. *Appropinquante consule* (ἀφαιρ. ἀπόλ. ἐναντιωμ.) εἰ καί, ἂν καί. *Verecundia* ἀφαιρ. αἰτίου. *Verecundia maiestatis* (γεν. ἀντικ.) αἰδούμενοι (ἐκ σεβασμοῦ πρὸς) τὸ ἀξίωμα. *Taciti* (κατηγ. εἰς τὸ ἐννοούμενον *facti*) = σιωπηλοὶ (γενόμενοι), σιωπήσαντες, ἐν σιωπῇ. *Iam praeterierant* ἤδη εἶχον παρῆλθει (ρ. *praetereo*). *Quod* = *hoc autem* τοῦτο δὲ (τὴν διαγωγὴν ταύτην). *Cum . . . animadvertisset* ἀφοῦ παρετήρησε, παρατηρήσας. *Proximum* ἐνν. *sibi* = τὸν «ἡγούμενον». Ἦτο τελευταῖος τῶν ραβδούχων καὶ ἐπομένως ὁ πλησιέστερος καὶ μᾶλλον τιμημένος, δι' ὃ ἐλέγετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων «ἡγούμενος» καὶ ἦτο ὁ ἄμεσος ἐκτελεστής τῶν διαταγῶν τοῦ ἀρχοντος. *Fabio* δοτ. *Ex equo* ἢ ἀπλῶς *equo* (ἀφαιρ.). *Desiliens* ἐνν. *ab equo* ἢ *ex equo*. *Fili* (κλητ. τοῦ *filius*), υἱέ μου. *Inquit* ρ. *inquam*. *Contempsi* ρ. *contemno*. *Experiri . . . an scires agere . . .* νὰ δοκιμάσω . . . ἂν γνωρίζης, (ἂν εἶσαι εἰς θέσιν) νά . . .

Tanto cognomine τόσον μεγάλου (ὠραίου καὶ τιμητικοῦ) ἐπωνυμίου (ἀφαιρ. εἰς τὸ *dignus*). Τὸ μέγα τοῦτο ἐπωνύμιον, *Maximus*, διέκρινεν αὐτὸν ἀπὸ τὰ ἄλλα μέλη τῆς οἰκογενείας του. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου φέρεται καὶ μὲ ἄλλο ἐπωνύμιον τὸ τοῦ Μελλητοῦ (*Cunctator*), τὸ ὁποῖον εἶναι ἔτι πολὺ χαρακτηριστικόν. *Habitus est* ἐθεωρήθη, ἐνομίσθη. *Cautior quam promptior* προφυλακτικώτερος ἢ δραστηριώτερος, προνοητικώτερος (συνετώτερος) ἢ ταχὺς (πρόθυμος) πρὸς δρᾶσιν. *Insita . . . prudentia* ἢ ἔμφυτος σύνεσις (μτχ. τοῦ *insero*). *Ingenio* δοτ. εἰς τὸ *insita*. *Bello* δοτ. εἰς τὸ *aptissima*. *Nemini dubium est quin . . . restituerit* (ὑποτακτ.) οὐδενὶ ἀμφίβωλον εἶναι ὅτι (οὐδεὶς ἀμφιβάλλει ὅτι, πάντες εἶναι βέβαιοι ὅτι) ἀποκατέστησε. *Rem Romanam* τὴν Ρώμην. *Cunctando* (ἀφαιρ. ὄργαν.

τοῦ γερονδίου δηλοῦσα τρόπον) διὰ τῆς ἀναβλητικότητος, μέλλων, ἀναβάλλων, «ἀναβλήδην».

Φράσεις: Equo vehebatur senex ὁ γέρον ἦτο ἔφιππος. Ad summam senectutem μέχρι βαθυτάτου γήρατος. Cautior quam promptior habitus est ἐθεωρεῖτο (τὸν ἐθεώρουν) ὅτι εἶχε μεγαλυτέραν σύνεσιν ἢ ταχύτητα ἐνεργείας.

27. Η ΕΝ ΚΑΝΝΑΙΣ ΗΤΤΑ ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΑΙΜΙΛΙΟΥ

Adversus πρόθεσις. Roma (ἀφαιρ.) ἐκ τῆς Ρώμης. Profecti sunt ὁ. proficiscor. Paulo δοτ. εἰς τὸ placebat. Acriora. Οὔτος ἐχθρός, ὡς ἡ πληθὺς, τῆς τακτικῆς τοῦ Φαβίου, ὑπεστήριξε τὸν Μινοῦκιον εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτοῦ κατὰ τοῦ δικτάτορος. Ad vicum παρὰ τὴν κόμην. Posuerunt ὁ. pono. Varroni δοτ. εἰς τὸ insitam (= in Varrone). Aliquo . . . successu ἀφαιρ. ὄργαν. Aluerat ὁ. alo. Invito collega (ἀφαιρ. ἀπόλ.) ἄκοντος τοῦ συναρχοντος. Signum pugnae σημεῖον τῆς μάχης (2 Αὐγούστου τοῦ 216 π. Χ.). Dedit ἡ διοίκησις τοῦ στρατοῦ διεξήγετο ὑπὸ ἐκάστου ὑπάτου ἡμέραν παρ' ἡμέραν. Victus ἐνν. est (ὁ vinco). Caesus est ὁ. caedo. Graviore vulnere = graviore clade. Afflicta est ὁ. affligo. Telis ἀφαιρ. ὄργαν. Cecidi ὁ. cado. Quem = hunc autem. Cum . . . conspexisset ἀφοῦ . . . παρετήρησεν. Oppletum ἐνν. esse. Hunc αὐτὸν (ἐδῶ τὸν ἰδικόν μου). Aemili ptῶσ. κλητ. Quin tu . . . abi ὄχι, ἀλλὰ τοῦναντίον σύ . . . ἀπελθε (τὸ quin = immo). Potius προτιμότερον. Nuntia ut . . . muniant . . . firment ἄγγελιον (διάταξον) νά . . . Priusquam . . . adveniat πρὶν φθάσῃ. Patere β' ἐν. τῆς προστακτ. τοῦ ὁ. patior (ὑπομένω). Alter consul = Varro. Οὔτος κατέφυγεν εἰς τὴν Βενουσίαν, ἐνθα ἀνασυνέταξε 10.000 φυγάδας. Cum paucis equitibus συνοδευόμενος ὑπὸ ὀλίγων ἰππέων (50 τὸν ἀριθμόν). Per fugit παρακαεῖμ.

28. ΠΕΡΙΒΟΗΤΟΣ ΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΜΑΧΑΡΒΑ

Victori νικητῇ (τῆς ἐν Κάνναις μάχης, καθ' ἣν οἱ Ρωμαῖοι ἐκ τῶν 80.000 πεζῶν καὶ 6000 ἰππέων ἀπώλεσαν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ

50.000 ἄνδρας, μεταξὺ τῶν ὁποίων 29 στρατιωτικούς χιλιάρχους καὶ 80 συγκλητικούς. Σήμερον ἀκόμη τὸ πεδῖον τῆς μάχης ταύτης ὀνομάζεται Campo di sangue (πεδῖον τοῦ αἵματος). Cum σύνδ. ἐνῶ . . . Ut . . . sumeret et . . . daret νά . . . καὶ . . . νά . . . Quietem ἀντικ. τοῦ sumeret καὶ daret. Ex praefectis ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν. Διὰ τῆς λ. praefectus, προκειμένου περὶ στρατοῦ ξένου, οἱ Ῥωμαῖοι συγγραφεῖς ἐνόουν τὸν ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ ἀρχηγοῦ ἀνώτερον ἀξιωματικόν, διοικητὴν τμήματος. Cessandum ἐνν. esse. Ratus μετχ. τοῦ reor. Romam εἰς Ῥώμην. Epulaturus (ο. epulor) = affirmans fore ut victor epularetur (νά εἰωχηθῆ). Cum σύνδ. αἰτιολ. Hannibali τῷ Ἄννιβα, ὑπὸ τοῦ Ἄννιβα. Victoria ἀφαιρ., διότι τὸ υτορ συντάσσεται μὲ ἀφαιρ. Mora. Οἱ νεώτεροι ἱστορικοὶ δικαιολογοῦσι τὸν δισταγμὸν τοῦ Ἄννιβα, ὅστις, στερούμενος ἐπαρκῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων καὶ πολιορκητικοῦ ὕλικου, δυσκόλως θὰ ἠδύνατο νὰ καταλάβῃ πόλιν τόσον πολὺ ὀχυρὰν ὡς ἡ Ῥώμη. Saluti fuisse δοτ. τοῦ σκοποῦ. Urbi et imperio δοτ. ἠθικὴ εἰς τὸ saluti. Satis ἐπαρκῶς (γενικῶς, κοινῶς). Cuius = Campaniae. Exercitus γεν. ἐν. Elanguit (et ipse elanguit et ardor elanguit) ο. elanguesco.

Φράσεις: Mora huius diei satis creditur saluti fuisse urbi et imperio κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν ἡ βραδύτης τῆς ἡμέρας ταύτης ἔσωσε τὴν Ῥώμην καὶ τὸ κράτος.

29. ΑΛΩΣΙΣ ΤΩΝ ΣΥΡΑΚΟΥΣΩΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΜΑΡΚΕΛΛΟΥ. ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΡΧΙΜΗΔΟΥΣ

Cum Sicilia . . . defecisset . . . Marcellus . . . Syracusas oppugnavit τῆς Σικελίας ἀποστάσης (ἐπαναστατησάσης) ὁ Μ. τὰς Συρακ. ἐπολιορκήσεν. A Romanis. Ἡ πρόθ. a δηλοῖ τὴν ἀπομάκρυνσιν = ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων. Nec . . . cepit = et non . . . cepit καὶ δὲν ἐκυρίευσε. Rem = expugnationem (τὴν ἄλωσιν). Confecisset . . . nisi . . . fuisset (ὑπόθ. τοῦ ἀπραγματοποιήτου εἰς τὸ παρελθόν) θὰ ἔφερον εἰς πέρας, ἐὰν μὴ (nisi=si non) ὑπῆρχε (τότε). Unus homo εἰς (ἕξοχος) ἀνὴρ. Ea tempestate κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους. Syracusis (ἀφαιρ. τοπ.) ἐν Συρ. Vir παράθεσις. Admirabili ingenio ἀφαιρ. ὄργαν. εἰς τὸ praeditus=ἔχων θαυμαστὸν νοῦν (προικισμέ-

νος με νοῦν . . .). *Machinis inventis* (ἀφαιρ. ἀπόλ.) ἐπινοήσας μηχανάς. *Opera* αἰτ. πληθ. τοῦ *opus*. *Brevi* (κατὰ παράλ. τῆς λέξεως *tempore*) ἐν βραχεῖ (χρόνῳ). *Captis S.* ἀφαιρ. ἀπόλ. κυριεύσας τὰς Σ. *Prudentia* ἀφαιρ. τοῦ αἰτίου, ἔνεκα τῆς σοφίας (τῶν γνώσεων). *Ut parceretur* (ἔξαοτ. ἐκ τοῦ *edixit*) παθ. ἀπρόσ., διότι τὸ *parco* συντάσσεται μετὰ δοτ. = νὰ γίνῃ φειδῶ (νὰ φεισθοῦν). *Capiti illius* = *vitae eius* (= *Archimedis*). *In pulvere* ἐν τῇ κόνει, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους (κατὰ τὴν τότε συνήθειαν). *Dum . . . describit* ἐνῶ . . . *Formas* σχήματα (γεωμετρικά). *Attentius* προσεκτικώτερον, ὀλίγον ὑπὲρ τὸ δέον προσηλωμένος. *Voce minantis* (ἐνν. *hominis*) με φωνὴν (ἀνθρώπου) ἀπειλοῦντος, με φωνὴν ἀπειλητικὴν. *Quisnam esset* (πλαγ. ἐρώτ.) τίς εἶναι (ὁ Ἄρχιμ.). *Propter cupiditatem investigandi illud quod . . .* διὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀνακαλῦψαι (λῦσαι) ἐκεῖνο (τὸ πρόβλημα), ὅπερ (ἔζητει, οὔτινος τὴν λύσιν ἐπεδίωκε). Δὲν ἔγινεν ἐδῶ γερονδιακὴ ἔλξις, διότι τὸ ἀντικείμεν. τοῦ γερονδίου (*investigandi*) εἶναι οὐδέτερον ἀντωνυμίας (*illud*). *Noli . . . turbare* περίφρασις τῆς προστακτ. (= *ne turbaveris*) = μὴ τάραττε. *Curam sepulturae* (γεν. ἀντικειμ.) μέριμναν (περὶ) τῆς ταφῆς. Ὁ Μάρκελλος κατεσκευάσεν πρὸς τιμὴν τοῦ σοφοῦ τούτου περιφανὲς μνημεῖον. Τοῦτο, παραμεληθὲν ὑπὸ τῶν Συρακουσίων, ἀνεῦρεν ἕνα καὶ ἡμισυν αἰῶνα βραδύτερον ὁ Κιζέρων ἀνασκαλεύσας αὐτὸ ἐν μέσῳ θάμνων.

Φράσεις: *Nec eam nisi post tres annos cepit* αὐτὴν μόλις μετὰ τρία ἔτη ἐκυρίευσεν. *Mortem aegre tulit* σφόδρα ἐλυπήθη διὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ.

30. ΓΕΝΝΑΙΟΔΩΡΙΑ ΤΟΥ ΣΚΙΠΙΩΝΟΣ ΤΟΥ ΑΦΡΙΚΑΝΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΛΛΟΥΚΙΟΝ

Scipio. Ὁ *P. Cornelius Scipio Africanus*, γαμβρὸς τοῦ *L. Aemilius Paulus*, ἦτο εἷς τῶν ἐνδοξοτέρων στρατηγῶν τῆς Ρώμης, ἐπικληθεὶς *Africanus* μετὰ τὴν ἐν Ζάμα μάχην (202 π.Χ.). *Quo die* = *die quo, e o die quo*. *E o* = *in eum locum, in hanc urbem* (εἰς τὴν Καρθαγένην). *Congestae erant* ο. *congero*. *Opes* θησαυρὸς τοῦ στρατοῦ τῶν Καρχηδονίων καὶ ἀφθονον πολεμικὸν ὕλικόν. *Quibus* (ἀφαιρ. εἰς τὸ *potitus est*) ὧν (ἐγένετο κύριος). *Eū* γεν

ἔκει 600 τάλαντα (1 τάλαντον ἰσοδυναμεῖ πρὸς 90.000 προπολεμικὰς δραχμὰς) καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὴν Ρώμην, πρὸς πίσωσιν τῆς νίκης, τὸν Μάγωνα καὶ δέκα ἑπτὰ συγκλητικούς Καρχηδονίους. *Eximiae formae* γεν. ἰδιότ. *Adulta virgo* παρθένος ἀκμαία, ἐπίγαμος, εἰς ὄραν γάμου. *Ubi* εὐθύς ὡς. *Comperit* = *audivit*. *Loco* ἐκ γένους, ἐξ οἰκογενείας (ἄφαιρ. τῆς καταγωγῆς εἰς τὸ *natam* [*natam esse*]). *Principi* . . . *adulescenti* ἔδω τὸ *princeps* οὐσιαστικῶς = μὲ τὸν νεαρὸν πρόκριτον. *Eius gentis* = *Celtiberorum*. *Nomine* ὀνόματι. *Desponsam* = ἔνν. *esse* (ο. *despondeo*). *Arcessitis parentibus et sponso* (ἄφαιρ. ἀπόλ.). Ἡ μητρ. συνεφώνησε πρὸς τὸ πλησιέστερον *parentibus*. *Parentibus* νοοῦνται οἱ γονεῖς, ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ. *Ad eam redimendam* (γερονδ. ἔλξις) = *ad redimendum* = πρὸς τό . . . *Attulerant* ο. *affero*. *Id* (= *pondus*). *Donum* κατηγορ. ὡς δῶρον. *Aurum* αἰτ. πτ. ὑποκ. τοῦ *poni*. *Ante pedes* ἔνν. *suos*. *Dotalia dona* δῶρα τοῦ γάμου (κατηγορ.). *Vocato sponso* ἄφαιρ. ἀπόλ. *Accepturus* . . . *es* (περιφραστικὴ σύζυγία) μέλλεις νὰ λάβῃς. *A socero* παρὰ τοῦ . . . *Accedant* (ὑποτ. παραχωρητικὴ) ἄς προστεθῶσιν, δέχομαι νὰ . . . προστεθῶσι. *Tibi* δοτ. ἡθικὴ. *Domum* εἰς τὴν πατρίδα. *Reversus* ο. *revertor*. *Grato animo* ἐξ εὐγνωμοσύνης. *Romanis* δοτ. *Conciliavit*. Παρέστησε τὸν Σκιπίωνα ὡς ἤρωα, ὅμοιον πρὸς θεόν, ὅστις ἦλθε πρὸς ὑποταγὴν τῆς Ἰσπανίας διὰ τῶν ὀπλων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς διαγωγῆς του.

Φ ρ ἄ σ ε ι ς : *Quo die venit* τὴν ἡμέραν τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ. *Ad referendam Scipioni gratiam* πρὸς ἀπόδειξιν τῆς πρὸς τὸν Σκιπίωνα εὐγνωμοσύνης αὐτοῦ.

31. ΜΕΓΑΛΟΨΥΧΙΑ ΤΟΥ ΣΚΙΠΙΩΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΑΣΣΙΒΑΝ

Hasdrubalem τὸν υἱὸν τοῦ Ἀμίλκα καὶ ἀδελφὸν τοῦ Ἀννίβα. Ἐφέροντο ἀκόμη ἄλλοι δύο ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα, ὁ εἷς ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀμίλκα καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἀννίβα, καὶ ὁ ἕτερος υἱὸς τοῦ Καρχηδονίου στρατηγοῦ Γίσκωνος. Οὕτω γίνεται σύγχυσις τῶν δύο νικῶν τοῦ Σκιπίωνος, τῆς μιᾶς τῆς πόλεως Βαικίλων (209 π.Χ.) κατὰ τοῦ πρώτου Ἀσδρούβα, καὶ τῆς ἄλλης τῆς πόλεως Ἰλύπας (206 π.Χ.) κατὰ

τοῦ δευτέρου, μεθ' ἣν ἐπηρεολοῦθησεν ἡ ὑποταγὴ τῆς Ἰσπανίας εἰς τοὺς Ῥωμαίους. **Castris** ἄφαιρ. ὄργαν. ὡς συμπλήρωμα τοῦ **potitus**. **Captivos** περὶ τοὺς δεκακισχίλους. **Sine pretio** ἄνευ λύτρων. **Domum** οἰκάδα. **Vendi**. Τοὺς Ἀφρικανοὺς οἱ Ἰσπανοὶ ἀπεστρέφοντο, διότι ἦσαν τυραννικοί. Ἐν τούτοις ὁ Σκιπίων, προσενεχθεὶς κατὰ τὸ δίκαιον τοῦ πολέμου εἰς τὸ ζήτημα τῶν αἰχμαλώτων, παρουσιάσθη εἰς τοὺς ἐγγχωροὺς ὡς ἐλευθερωτής. **Regii generis** γεν. ἰδιωτ. **Forma insigni** ἄφαιρ. ἰδιωτ. **Quis ... esset ... cur fuisset** (ὑποτ., διότι εἶναι πλαγ. ἐρωτ.) τίς ἦτο (τὸ ὄνομά του) καὶ ποδαπὸς (ποία ἦτο ἡ πατρὶς του) καὶ διατί ... **Id** αἰτ. τοῦ κατὰ τι. Εἶναι ὁμοῦ δυνατὸν νὰ ἐκληφθῆ ὡς ἀντικείμεν. τοῦ νοουμένου **agens** (ἄγων). **Aetatis** γεν. τοῦ ὅλου εἰς τὸ **id** (**id aetatis** εἰς τόσον μικρὰν ἡλικίαν, ἀκόμη παῖς=**etiam puer**). **In castris fuisset** εἶχε στρατευθῆ. **Vocant** ἔνν. **me**. **Patre amisso** ἄφαιρ. ἀπόλ.= ἀπολέσας τὸν πατέρα μου, θανόντος τοῦ πατρὸς (q. **amitto**). **Avum**. Οὗτος ὀνομάζετο **Gala**. **Maternum** τὸν ἐκ μητρὸς. **Avunculo**. Ἡ λέξι. **avunculus** σημαίνει τὸν ἐκ μητρὸς θεῖον (ἐνῶ **patruus** τὸν ἐκ πατρὸς θεῖον). Ὁ Μασανάσσης (238—148 π. Χ.), υἱὸς τοῦ Γάλα καὶ ἀδελφὸς τῆς μητρὸς τοῦ **Massiva**, γενόμενος βασιλεὺς τῆς Νουμιδίας, παρέμεινε μέχρι τοῦ 206 π. Χ. σύμμαχος τῶν Καρχηδονίων. Ἐκτοτε μεταβαλὼν πολιτικὴν διετέλεσε μέχρι τοῦ θανάτου του πιστὸς σύμμαχος τῶν Ῥωμαίων. **Subsidio** (δοτ. σκοποῦ) εἰς τὸ **venit**. **Carthaginensibus** δοτ. **Propter aetatem** διὰ τὴν (μικρὰν) ἡλικίαν. **A Masinissa** ποιητ. αἰτίον. **Nunquam ante** οὐδέποτε πρότερον (προηγουμένως). **Pugnatum est** ἀπροσώπως= ἐπολεμήθη, ἔγινε πόλεμος. **Cum** ἐναντίον. **Inscio avunculo** ἄφαιρ. ἀπόλ. **Clam** σύναφον πρὸς τὸ **sumpto**. **Armis et equo sumpto** (q. **sumo**) ἄφαιρ. ἀπόλ. Ἡ μητ. συνεφώνησε πρὸς τὸ πλησιέστερον **equo**. **Exii** ἔνν. **castris** (ἐκ τοῦ στρατοπέδου). **Prolapso equo** (ἄφαιρ. ἀπόλ.) πεσόντος... (q. **prolabor**). **A Romanis** ποιητ. αἰτίον. **Velletne** (πλαγ. ἐρωτ.) (ἠρώτησεν) ἂν ἤθελε, ἂν θέλῃ. **Se** ὑποκ. τοῦ **cupere**. **Gaudio** ἄφαιρ. αἰτίον. **Equum ornatum** ἵππον κέλητα, ἐπισεσαγμένον (**χαμουρωμένον**), ἔχοντα φάλαρα. **Datis ... equitibus** ἄφαιρ. ἀπόλ. **Qui tuto deducerent** (= ἀναφ. τελικὴ πρότ.) = **ut illi** ἢ **ut il** ἵνα οὗτοι ἀσφαλῶς καθοδηγήσωσι. **Dimisit** q. **dimitto**.

Φ ρ ἄ σ ε ι ς : **Inscio avunculo** λάθρα τοῦ θεῖου, ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ

θείου. Effusis gaudio lacrimis με δάκρυα χαρᾶς εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του. Datis qui tuto deducerent equitibus ὑπὸ συνοδείαν ἱππέων πρὸς ἀσφάλειάν του.

32. Ο ΝΕΑΡΟΣ ΣΚΙΠΙΩΝ ΑΡΝΕΙΤΑΙ ΤΟΝ ΤΙΤΛΟΝ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

Cum ... se ... gessisset προσενεχθείς, συμπεριφεροθείς, ἐπειδή... Omnium γεν. ὑποκ. εἰς τὸ consensu. Cum ... iussisset διατάξας, ἀφοῦ διέταξε. Silentium αἰτ. ὑποκ. τοῦ fieri. Imperatoris τοῦ στρατηγού. Ὁ τίτλος τοῦ imperator ἦτο τιμητικός. Τοῦτον οἱ στρατιῶται προσήπτον μετὰ νίκην εἰς τὸν στρατηγόν των καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ὁ στρατηγὸς διετήρει τὴν προσηγορίαν αὐτήν, ἕως ὅτου ἡ Σύγκλητος ἀνεγνώριζεν εἰς αὐτὸν ἢ ἠρνεῖτο τὸ δικαίωμα θριαμβοῦ. Ἡ ὀνομασία αὕτη ἔπεται τοῦ κυρίου ὀνόματος, ἐνῶ, ὅταν ἔχη τὴν σημασίαν τοῦ αὐτοκράτορος, προηγείται. Quo (ἐνν. nomine). Regium nomen = regis nomen. Alibi ... Romae (Romae τοπ. πτώσεως = γενικῆς) ἀλλαγῶ ... ἐν Ρώμῃ. Intolerabile. Ἐκ τῶν χρόνων δηλ. τῆς καταλύσεως τῆς βασιλείας τῶν Ταρκυνίων. Existimare ὑποκ. τοῦ ἀπροσ. licet. Amplissimum ἐνν. esse. Regalem animum. Τὸ ἐπίθ. regius ἢ regalis = βασιλικός· ἀλλὰ τὸ πρῶτον δηλοῖ μᾶλλον σχέσιν τῆς κτήσεως (= regis), καὶ τὸ δεύτερον σχέσιν τῆς ὁμοιότητος ἢ ἀξιοπρεπείας, δηλ. ἄξιος βασιλέως. In me ἀφαιρ. πτώσ. A ... appellatione ἢ πρόθ. δηλοῖ ἀπομάκρυνσιν. Barbari. Ἡ λ. barbarus ἐσημεινε κατ' ἀρχὰς πάντα μὴ Ἑλληνα, ἔπειτα ἐδήλον πάντα ἀπολίτιστον ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Ἑλληνας, τοὺς Ρωμαίους καὶ αὐτοὺς ἔτι τοὺς Καρχηδονίους. Qua (ἐνν. magnitudine animi). Ceteri mortales οἱ λοιποὶ θνητοί. Ὁ Σκιπίων, θαυμαστής τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἔδωκε νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι «βασιλικὴν ψυχὴν» (regalis animus) ἔχει ὁ δυνάμενος νὰ δίδῃ δείγματα ἀνδρείας, γενναιοφροσύνης καὶ ἱποτικῶν πράξεων.

Φ ρ ἄ σ ε ι ς: Omnium consensu ὁμοθυμῶς, μιᾷ ψυχῇ, μιᾷ γνώμῃ. Cum silentium fieri per praeconem iussisset ἐπιβαλὼν σιγὴν διὰ κήρυκος.

33. Ο ΣΚΙΠΙΩΝ ΔΕΧΕΤΑΙ ΤΗΝ ΕΠΩΝΥΜΙΑΝ ΤΟΥ ΑΦΡΙΚΑΝΟΥ (201 π.Χ.)

Metu perculti φόβω συσχεθέντες, ὑπὸ φόβου καταπεπληγμένοι, περίφοβοι (ο. percello). Oratores (= legatos) ὡς ἀπεσταλμένους, (κατηγορ. εἰς τὸ principes) = qui orant. Ad petendam pacem (γερονδιακὴ ἔλιξις) πρὸς αἰτησιν εἰρήνης, πρὸς διαλλαγὴν. Seniorum τῶν γεροντοτέρων. Οἱ τριάκοντα οὔτοι ἀπετέλουν τὸ ἕπατον Συμβούλιον τῆς Καρχηδόνας. Ubi ὡς. In castra εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Τύνιδος, ἣν ἐπανάκτησεν ὁ Σκιπίων. Inde ἐκ Τύνιδος. Civitati ὑπὲρ τῆς πολιτείας. Conditionibus. Οἱ ὅροι τοῦ Σκιπίωνος ἦσαν βαρῦτατοι (παραχώρησις εἰς τοὺς Ρωμαίους τῆς Σικελίας, Κορσικῆς καὶ Σαρδηνίας, ὡς καὶ τῶν ἄλλων μικροτέρων νήσων μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Ἀφρικῆς, παράδοσις ὅλων τῶν ἐλεφάντων, τῶν αὐτομόλων καὶ τῶν αἰχμαλώτων, τοῦ στόλου σχεδὸν ὅλου, πλην 10 πλοίων, ἀναγνώρισις τοῦ Μασανάσσου ὡς βασιλέως τῆς Νουμιδίας, ἀδυναμία εἰς τὸ ἐξῆς ἐπιχειρήσεως πολέμου οἰουδῆποτε ἄνευ ἐγκρίσεως τῆς Ρώμης, πληρωμὴ ἀποζημιώσεως ἐπὶ 50 ἔτη διακοσίων ταλάντων ἐνιαυσίως, ἐγγύησις ἐκτελέσεως ὄρων διὰ παραδόσεως ἑκατὸν ὁμήρων). Ut . . . Ἡ Σύντ. ut confirmarentur ea (= eae condiciones) quae (οὐδ.) pacta essent ἵνα ἐπικυρωθῶσιν οἱ ὅροι οὔτοι, οἱ ὁποῖοι συμφωνήθησαν (ἀπὸ συμφώνου συνετάχθησαν). Quae pacta essent (= quae pacta erant. Ἐτέθη ὑποτακτ. ἐνεκα ἔλξεως τῆς ἐγκλίσεως [ἀπὸ τὴν ὑποτακτ. ut confirmarentur, ἐξ ἧς ἐξαρτᾶται]). Τὸ paciscor εἶναι ο. ἀποθετικόν, ἀλλ' ἐδῶ κεῖται μὲ παθητικὴν σημασίαν. Patrum ac populi. Ἡ Σύγκλητος καὶ ὁ δῆμος τῶν Ρωμαίων ἐπεκύρωσαν τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης τοὺς συνταχθέντας ὑπὸ τοῦ Σκιπίωνος.

Pace terra marique parata. Ἡ σειρά : pace parata (ἀφαιρ. ἀπόλ. ο. pario) terra marique τῆς εἰρήνης ἐπιτευχθείσης (ἐπικυρωθείσης) κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν. Revertit = reversus est ἐπανῆλθεν (ὁ Σκιπίων κατάφορτος λαφύρων καὶ φέρων εἰς Ρώμην αἰχμάλωτον τὸν Σύφακα, ὅστις, ἂν μὴ ἀπέθνησκεν ὀλίγας ἡμέρας πρότερον, θὰ ἐκόσμει τὸν μεγαλοπρεπέστερον ἕως τότε θρίαμβον τοῦ Σκιπίωνος. Insidebat ο. insido. Inter . . . plausus ἐν μέσῳ τῶν ἐπευφημιῶν, τῶν ἐπαίνων. Omnium πάντων, ὑπὲρ πάντας. Urbem καὶ in urbem = Romam. Investus ο. invehor. Primusque (κατηγορηματικὸς

προσδιορ.) πρώτος, τὸ πρῶτον αὐτός. A se (ποιητ. αἴτιον εἰς τὸ victae) ὑπ' αὐτοῦ. Appellatus (ἐνν. est). Ὁ λαὸς ἴδρυσεν ἀνδριάντα αὐτοῦ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ καὶ ἐν ἀκρατήτῳ ἐνθουσιασμῷ ἠθέλησε νὰ δώσῃ ἰσοβίως εἰς αὐτὸν τὰ ὑπάτα ἀξιώματα.

Φράσεις: Veniam petebant non culpam purgantes ἐξήτουν συγγνώμην ἀνευ τινὸς δικαιολογίας. Ad quem advenientem concursus ingens factus est ἢ ἀφίξεις του προεκάλεσε μεγάλην συρορὴν κόσμου.

34. ΜΝΗΜΕΙΩΔΗΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΜΕΤΑΕΥ ΑΝΤΙΟΧΟΥ Γ' ΚΑΙ ANNIBA

Suis (ἐνν. civibus) εἰς τοὺς συμπολίτας του. Confugit ποικ. Hostem κατηγορ. Roma (ἀφαιρ. τῆς ἀπὸ τόπου κινήσεως) ἐκ τῆς Ρώμης. In quibus = in numero quorum ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν ὁποίων, μεταξὺ τῶν ὁποίων. Scipio Africanus. Τοῦτο δὲν εἶναι βέβαιον. Ἡ παράδοσις ἠθέλειν ἴσως νὰ ἀντιπαρατάξῃ ἀκόμη μίαν φορὰν τὸν νικητὴν καὶ τὸν ἡττημένον τῆς Ζάμας. Ephesi (γεν.=τοπ. πτώσις) ἐν Ἐφέσῳ. Ab eo quaesivit ἠρώτησεν αὐτόν. Quem... crederet Τὸ ρ. καθ' ὑποτακτ., διότι εἶναι πλαγία ἐρώτησις=τίνα ἐνόμιζεν (ὅτι ὑπῆρξε, ποῖος ὑπῆρξε κατὰ τὴν γνώμην του). Maximum imperatorem (κατηγ.) ὁ μεγαλύτερος ἐκ τῶν στρατηγῶν. Sibi videri τῷ Ἄννιβᾶ φαίνεται. Quod... fudisset (ὑποτακτ. ἐξ αἰτίας τοῦ πλαγίου λόγου) διότι εἶχε καταβάλει (ρ. fundo). Parva manu (ἀφαιρ. ὄργαν.). Ὁ Ἄλέξ. ἀναχωρῶν ἐκ Μακεδονίας πρὸς κατάκτησιν τῆς Ἀσίας εἶχε μόνον 30.000 πεζοὺς, περὶ τὰς 5.000 ἵππεων καὶ 150 πλοῖα. Innumerales. Ὁ Δαρεῖος ἐν Γρανικῷ (334 π.Χ.) ἀντέταξε 110.000 ἀνδρας, ἐν Ἴσῳ (333 π.Χ.) 600.000 καὶ ἐν Ἀρβήλοις (331 π.Χ.) 1.200.000. Interroganti ἐνν. Scipioni. Quem... poneret πλαγ. ἐρώτ. (προβλ. quem... crederet). Pyrrhum ἐνν. pono (τίθημι, θεωρῶ). Secundum κατηγ. Quod... docuit... cepit... disposuit. Ἐτέθη ἐδῶ ποικ. ὀριστ. καὶ ὄχι ὑποτακτ. (ὡς ἀνωτέρω fudisset), διότι ἡ διήγησις γίνεται ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸν Ἄννιβαν (Pyrrhum pono quod...). Castra metari τὴν τέχνην τοῦ στρατοπεδεύειν ἐν τόπῳ τινί, τὴν τέχνην τῆς διατάξεως τοῦ στρατοπέδου. Elegantius (κυριολεκτικῶς ἐκ τοῦ eligere ἐκλέγειν) μετὰ μεγαλυτέρας διακρίσεως

(ἐπομένως=ἐπιδεξιώτερον, καλύτερον). Illo ἐκείνου (β' ὄρος συγκρ.). Loca θέσεις (στρατηγικὰς). Sciscitanti δηλ. Scipioni (ο. sciscitor). Duceret πλαγ. ἐρώτ. Semet ipsum ἰσχυρότερον τοῦ se ipsum. Τὸ -met ἐνισχύει διὰ τῆς προσαρτήσεώς του προσωπικὰς καὶ κτητικὰς ἀντωνυμίας. Dixit. Τὸ πλήρες θὰ ἦτο dixit se ducere semet ipsum tertium. Tu. Ἐτέθη τὸ tu πρὸς δῆλωσιν ἐμφάνσεως. Si me vicisses ἐὰν θὰ μὲ εἶχες νικήσει. Me σύναφον πρὸς τὸ posuissem (θὰ ἔθετον, θὰ ἐνόμιζον). E grege ἐκ τοῦ πλήθους, ἐκ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ (τῶν στρατηγῶν). Velut inaestimabilem ὡς ἀσύμβλητον, ὡς ἀσύγκριτον, ἐκτὸς συγκρίσεως.

Φράσεις: Scipio cum Hannibale collocutus quaeavit ab eo ὁ Σκιπίων εἰς συνομιλίαν του μὲ τὸν Ἄννιβαν ἠρώτησεν αὐτόν.

35. ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΑΡΧΙΛΗΣΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΚΙΠΙΩΝΑ

Literna πλησίον τοῦ Λιτέρνου. Praedonum Πειραταὶ ἐλυμάνοντο τὰ παράλια τῆς Ἀσίας, Ἰταλίας καὶ Σικελίας. Ὑπὸ πειρατῶν ἠγματούσθη καὶ αὐτὸς ὁ Καῖσαρ, ἕως οὗ ἐξωντώθησαν ὑπὸ τοῦ Πομπηίου (67 π.Χ.). Cum... se contineret. Ὁ Σκιπίων κατεγίνετο κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀναπαύσεώς του εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν μελέτην τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας, τῆς ὁποίας ἡ ἀγάπη ηὔξηθη τότε μεταξὺ τῆς Ρωμαϊκῆς κοινωνίας. Ad eum videndum (γερονδιακὴ ἔλξις) πρὸς τὸ ἰδεῖν αὐτόν. Forte confluxerunt κατὰ τύχην συνέρουσαν (ταυτοχρόνως ἦλθον). Ad vim faciendam (γερονδ. ἔλξις) πρὸς ἐπιβολὴν βίας. Ratus (ο. reor) νομίσας, ὦν τῆς γνώμης. In tecto ἐπὶ τῆς στέγης. Αἱ ἀρχαῖαι ἐξοχικαὶ οἰκίαι εἶχον ἐπὶ τῶν στεγῶν πυργίσκους, οἵτινες ἐσημάτιζον οἶνον μικρὰ φρούρια. Alia = ἄλλα (προφυλακτικὰ μέτρα). Ad eos repellendos (γερονδιακὴ ἔλξις) πρὸς ἀπόκρουσιν τούτων. Quod = at id. Abiectis armis ἀφαιρ. ἀπόλ. (ο. abicio). Ianuae δοτ. Se (αἰτ. πληθ.) παρπέμπει εἰς τὸ ὑποκείμεν. τῆς κυρίας προτάσεως. Eius δηλ. Scipionis. Hostes — admiratores (αἰτιατ.) κατηγορούμενα εἰς τὸ se. Virtutis τῆς ἀξίας (του). Vitae δοτ. εἰς τὸ hostes. Viri γεν. ἀντικειμ. εἰς τὸ conspectum. Quod = id autem. Fores reserari (ἀπροσώπως) ἔξαρι. ἐκ τοῦ iussit = ν' ἀνοιχθῆ ἡ θύρα, ν' ἀνοίξουν τὴν θύραν

(sera ὁ μοχλός, μάνδαλος τῆς θύρας, resero ἀφαιρῶ τὸν μοχλόν, ξεμανταλώνω). Postes ianuae τὰς παραστάδας τῆς θύρας. Venerati. Ὁ Σκιπίων εἰς τὰ ὄμματα τοῦ κόσμου παρουσιάζετο ὡς θεός τις καὶ ἄφηνεν ἐσκεμμένως νὰ ἀναπτύσσεται περὶ τὸ ὄνομά του θρυλός τις. Dextram ἀντικ. τῶν δύο κυρίων ρημάτων. Deosculati sunt (ο. deosculor). Positis... donis ἀφαιρ. ἀπόλ. Ante vestibulum πρὸ τοῦ προδρόμου (δηλ. μεταξύ τῆς θύρας τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς θύρας τῆς οἰκίας). Laeti (ἐπιθ. ἀντι ἐπιρρημ.) = μετὰ χαρᾶς. Mortuus est εἰς ἡλικίαν 52 ἐτῶν, τῷ 183 π.Χ., παραμείνας, καθὼς ὁ Ἄννιβας καὶ ὁ Φιλοποίμην, οἰκειοθελῶς ἐξόριστος ἐν τῷ Λιτέρω τῆς Καμπανίας. Ne... referretur. Ἐπειδὴ οἱ Ῥωμαῖοι ἦσαν κατ' αὐτοῦ δυσηρεστημένοι διὰ τὴν ἀλαζονείαν καὶ διότι, ὡς ἔλεγον, εἶχε πλουτήσῃ ἐκ τοῦ πολέμου τοῦ Ἀντιόχου χωρὶς νὰ καταδεχθῆ ἢ νὰ δικαιολογηθῆ, ὁ Σκιπίων δὲν ἠθέλησε νὰ ταφῆ ἐν Ῥώμῃ, ἀλλ' ἐν τῷ οἰκογενειακῷ τάφῳ τοῦ ἐν Λιτέρω κτήματός του, συντάξας ὁ ἴδιος καὶ τὸ διὰ τὸν τάφον λίαν χαρακτηριστικὸν τῆς ἀποφάσεώς του ἐπίγραμμα..

Φράσεις: Quod ubi animadverterunt ἐπὶ τῇ θέᾳ αὐτῆ. Quod postquam audivit Scipio εἰς τὴν δῆλωσίν του αὐτὴν ὁ Σκιπίων.

36. ΒΑΡΥΣΗΜΑΝΤΟΣ ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ. ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΝ ΠΥΔΝΗΙ ΜΑΧΗΝ· ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΣΕΩΣ

Perseum (αιτ. Persea καὶ Perseum καὶ δοκιμώτερον Persen) ἐξ ὀνομαστ. Perseus (καὶ Perses), γεν. Persei (καὶ Persae). Πρόκειται περὶ τῆς ἐπὶ μίαν μόνον ὥραν διαρκεσάσης μάχης παρὰ τὴν Πύδναν (τῷ 168 π.Χ.); ἥτις κεῖται πρὸς τὰ ΒΑ. τοῦ Ὀλύμπου, οὐ μακρὰν τοῦ Θεομαῖκου κόλπου. Κατὰ τὴν μάχην ὁ Αἰμίλιος Παῦλος ἐνίκησε τὸν Περσέα, βασιλέα τῆς Μακεδονίας, ὅστις ἀπώλεσεν 20.000 ἄνδρας καὶ 5.000 αἰχμαλώτους (ἐπὶ συνόλου στρατοῦ 43.000), ἐνῶ σὶ Ῥωμαῖοι ἀπώλεσαν μόνον 100 ἄνδρας. Ὁ Περσεὺς κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ τὴν σύλληψιν, ἀλλ' ἐν τέλει προδοθεὶς συνελήφθη ἐν Σαμοθράκῃ καὶ προσήχθη πρὸ τοῦ Αἰμιλίου Παύλου.

Rerum humanarum τῶν ἀνθρωπίνων τυγῶν. Καὶ αὐτὸς ἔπειτα ὁ Παῦλος Αἰμίλιος ἔγινε βραδύτερον θῦμα τῆς ἀσταθείας τῆς τύ-

χης βυθισθεις εις πένθος βαρύτετον. **Vobis** (δοτ.). Ἐτέθη ἐν ἀρχῇ τῆς φράσεως πρὸς ἔμφανσιν. **Ideo** τούτου ἕνεκα, διὰ τοῦτο. **In quemquam** (γίνεται χρῆσις τοῦ **quisquam**, ἐπειδὴ προηγεῖται ἀρνησις **neminem**) πρὸς οἰονδήποτε. **Superbe agere** νὰ φέρεται ὑπεροπτικῶς (νὰ μεταχειρίζεται τινα μεθ' ὑπερηφανίας). **Agere... credere** (= **fidere**) ὑποκείμενα τοῦ ἀπροσ. **deceat**. Εἰς τοὺς λόγους αὐτοὺς διαφαίνεται τοῦ Αἰμιλίου Παύλου ἡ ἠθικὴ καὶ θρησκευτικὴ βαρύτης.

Confecto bello (ἀφαιρ. ἀπόλ.). Πρόκειται περὶ τοῦ πολέμου κατὰ τοῦ Περσέως. **Regia nave... est subvectus** διὰ τριήρους βασιλικῆς (τοῦ βασιλέως)... **Ad urbem = Romam**. **Longe** ἐπιτείνει τὸ ὑπερθ. **Magnificentissimus** (τὸ ὑπερθ. ἐσχηματίσθη ἀνωμόως, διότι τὸ θετικὸν λήγει εἰς **-ficus**). Ὁ θρίαμβος τοῦ Αἰμιλίου Παύλου, ὑπερβὰς εἰς μεγαλοπρέπειαν τὸν τοῦ Σκιπίωνος τοῦ Ἀφρικανοῦ, ὑπῆρξε περιβόητος ἀκόμη καὶ μετὰ τοὺς θριάμβους τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Τίτου. **Obviam effusa multitudine** ἀφαιρ. ἀπόλ. **Exstructis... tabulatis** ἀφαιρ. ἀπόλ. **Tabulatis**. Πρόκειται περὶ ἐξεδρῶν. **In modum theatrorum** κατὰ τὸν τρόπον τῶν θεάτρων, δηλ. μὲ ἐδῶλια, βάρθρα. **In candidis togis = in candida toga**. Κατὰ τὰς ἐορτασίμους καὶ ἐπισημοὺς ἡμέρας οἱ Ῥωμαῖοι ἐφόρουσαν τήβεννον. **Sertis** ἀφαιρ. ὄργαν. διὰ πλεγμάτων ἕξ ἀνθέων. **Coronata = ornata** (ὡς καὶ σήμερον εἰς ἡμέρας ἐορτασμοῦ γίνεται ἀνάλογος διακόσμησις). **Ture** ὄνομ. **tus**. **In tres dies** εἰς τρεῖς ἡμέρας, ἦτοι τὴν 28, 29 καὶ 30 Νοεμβρίου τοῦ 168 π.Χ.

Transvehendis signis tabulisque (γερονυδιακὴ ἔλιξις) διὰ τὴν μεταφορὰν (διὰ μέσου τῆς πόλεως) ἀγαλμάτων καὶ εἰκόνων. Ἐτέθη δοτ. τοῦ γερονυδίου, διότι τὸ **sufficio** ἀπαιτεῖ δοτικὴν. **Sequenti die** τὴν ἐπομένην ἡμέραν. **Translata sunt** (ο. **transfero**) μεταφέρθησαν. **Arma...** Τὰ ὄπλα καὶ ἄλλα εἶδη ἐφέροντο ἐπὶ πολυπληθῶν ἀρμάτων. **Argentum signatum** ἄργυρος ἐπίσημος (νομισματοποιημένος), νομίσματα. Ταῦτα (σημερ. ἀξία 8 ἑκατομμ. περίπου χρυσῶν δραχμῶν) περιείχοντο ἐντὸς ἀγγείων φερομένων ὑπὸ 3.000 στρατιωτῶν. Ἄλλοι τούτων ἔφερον καλλιτεχνικωτάτους χρυσοῦ καὶ κτύπελλα. **Tertio die, multo mane** τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ἅμα τῷ φωτὶ (ἀπὸ πολὺ προῖ). Αὕτη ἦτο ἡ κυρία ἡμέρα τοῦ θριάμβου. Ἡ πομπὴ ἔβαινε διὰ τοῦ πεδίου τοῦ Ἀρεως εἰς τὸ Καπιτώλιον διὰ τῆς **sacra via** διὰ μέσου τοῦ **forum**. **Tubicines coeperunt ducere agmen** (ἔνν.

exercitus) οἱ σαλπυγκταὶ ἤρχισαν νὰ ἄγωσι τὴν πομπήν, δηλ. ἤγοῦντο τῆς πομπῆς, προεπόμπευον. Non festos modos οὐχὶ εορταστικά μέλη. Quasi in aciem procedendum esset (ἀπροσ.) ὡσεὶ θὰ ἔπρεπε (θὰ ἐπρόκειτο) νὰ προχωρήσουν (οἱ στρατιῶται, ἡ πομπή) εἰς μάχην (ἢ ὑποτακτ ἔξ αἰτίας τοῦ quasi). Pingues . . . boves τὰ παχέα, τὰ προωρισμένα διὰ τὴν θυσίαν θύματα. Cornibus auratis ἀφαιρ. ἰδιότ. Vittis ἀφαιρ. ὄργαν. (= infulis, ὄν. infula). Liberi δύο μικροὶ υἱοὶ καὶ ἡ θυγάτηρ. Comitante . . . turba ἀφαιρ. ἀπόλ. (ο. comitor ἀποθ.). Manus αἰτ. πληθ. Implorare. Οἱ θεαταὶ κατὰ τὴν μαρτυρίαν Ρωμαίου συγγραφέως ἔκλαιον βλέποντες τὴν οἰκτρὰν θέσιν τῆς οἰκογενείας τοῦ Περσέως. Perseus. Οὗτος ἐφόρει ἐσθῆτα φαίαν καὶ ἦτο ἀλυσίδετος. Ματαίως ἄρα εἶχεν ἐκλιπαρήσει τὸν Παῦλον Αἰμίλιον νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ τοιοῦτου αἴσχους καὶ ὀδύνης. Viro δοτ. εἰς τὸ similis. Inde = deinde. Ab omnibus ποιητ. αἴτιον = ὑπὸ + γεν. In curru (ἐνν. triumphali) vehebatur ἐφ' ἄρματος τεθρίπτου εἰς σχῆμα κύκλου. Auro purpuraque fulgens (κατὰ λέξιν=ἐκ χρυσοῦ καὶ πορφύρας ἀπαστράπτων), φορῶν ἀλουργίδα χρυσοκέντητον, φέρων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέφανον δάφνης καὶ κρατῶν εἰς τὴν χεῖρα σκῆπτρον ἔξ ἐλέφαντος. Dono (δοτ. τοῦ σκοποῦ, κατηγορούμενον). Eminebat προεἶχεν, ὄρθιος ἴστατο. Cum... tum καὶ . . . καί, οὐ μόνον... ἀλλὰ καί. Dignitate — senecta ἀφαιρ. αἰτίας. Prae se ferebat παρεῖχε, ἐξεδήλου, ἐπεδείκνυε. Filii (ἐνν. incedebant). Εἶχε πολλοὺς υἱοὺς, ὧν οἱ μεγαλύτεροι εἶχον λάβει μέρος εἰς τὰς Μακεδονικὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις. Turmatim ἰληδόν. Ἐκάστη ἴλη (οὐλαμὸς) ἀπηρτίζετο ἐκ 30 ἰππέων. Cohortes ἐκάστη κόουρτις εἶχε 400 ἄνδρας τεταγμένους εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν των. Τὸ ἰππικὸν καὶ τὸ πεζικὸν ἔκλειε τὴν πομπήν. A senatu et (a) populo Romano ποιητ. αἴτια. Concessum est παρεχωρήθη (ὑποκείμε. εἶναι τὸ ut . . . uteretur). Ludis circensibus (= ludis maximis) κατὰ τὰς μεγίστας ἵπποδρομίας. Αὗται εἶχον περιεχόμενον θρησκευτικὸν καὶ ἐθνικόν. Veste triumphali (ἀντικείμε. τοῦ uteretur) = τὸ ἐνδύεσθαι ἐσθῆτα θριαμβ(ευτ)ικὴν, ἥτοι ἡ χοῆσις τηβέννου χρυσοσῆμου καὶ χιτῶνος πεποικιλμένου διὰ κλάδων φοινίκος. Macedonico συμφωνεῖ πρὸς τὸ ei. Ὁ Περσεὺς ἔπειτα ἀπέθανεν ἔξ ἀσιτίας ἐν τῇ φυλακῇ.

Φ ρ ἄ σ ε ι ς : Bellicum sonantes σαλπίζοντες ἄσματα θούρια.

37. ΑΦΙΛΟΧΡΗΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΠΕΝΙΑ ΤΟΥ ΑΙΜΙΛ. ΠΑΥΛΟΥ

Gaza άφαιρ. εις τὸ potitus. Maxima ἢ εις Ρώμην εισκομισθεῖσα λεία ἐξετιμήθη εις 120 ἑκατομμ. σησερτίων. Tantam ... ut ... intulerit τσαῦτα (τόσον πολλὰ) χρήματα... ὥστε... ἐπήνεγκε. Κατ' ἐξαίρεσιν προκμ. ὑποτ. (= ἄορ. ὄριστ. Ἑλλην. γλώσσης), διότι δηλοῖ γεγονός. Ἡ ἐξαίρεσις αὕτη κατέστη κανών. *Tributorum* (δηλ. *ex censu*) τῶν φόρων (δηλ. εισφορῶν ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου πρὸς συντήρησιν τοῦ στρατοῦ). Οἱ φόροι αὐτοὶ ἔκτοτε κατηγορήθησαν μέχρι τοῦ 144 π.Χ. *Adeo ... ut* τόσον... ὥστε. *Ut non potuerit* ὥστε δὲν κατέστη δυνατόν (περὶ τῆς ὑποτακτ. ἰδ. ὀλίγον ἄνωτερ. *ut intulerit*). *Eius uxori* τῇ (δευτέρᾳ) συζύγῳ αὐτοῦ. Σύναψον τὴν δοτ. πρὸς τὸ *exsolvi*. Ἡ σύζυγος ἠδύνατο νὰ ἀναλάβῃ ὀπίσω τὴν ἑαυτῆς προῖκα, ἐὰν ὁ σύζυγος ἀπέθνησκεν ἄτεκνος. Ὁ Παῦλος Αἰμίλιος εἶχε κληρονόμους τοὺς δύο ἐκ τῆς πρώτης συζύγου υἱούς, τῶν θυγατέρων μὴ εισερχομένων εἰς κληρονομίαν κατὰ τὰ ἐν Ρώμῃ τότε κρατοῦντα. *Nisi vendito fundo* (ἀφαιρ. ἀπόλ.) εἰμὴ πωληθέντος τοῦ ἀγροῦ (εἰμὴ διὰ τῆς πωλήσεως τοῦ ἀγροῦ). *Unum* μοναδικόν, ἓνα καὶ μόνον. *Exsequiae*. Ἡ ἐκφορὰ τῶν πτωχῶν ἐγίνετο τὴν νύκτα ὅλως ἀπλῶς, ὅλλ' ἢ τῶν πλουσίων καὶ ἐνδόξων ἀνδρῶν κηδεῖα ἐγίνετο τὴν ἡμέραν μετὰ πάσης ἐπισημότητος φερομένων ἐπὶ πολυτελῶς κεκοσμημένων νεκρικῶν κλινῶν. *Auro et ebore* ἦτοι διὰ νεκρικῶν κλινῶν ἐγκεκολλημένων διὰ χρυσοῦ καὶ ἐλεφαντόδοντος καὶ ἔχουσῶν καλύμματα πολύτιμα. *Clementia et studio* διὰ προθύμου συμπαθείας. *Omnium* πάντων τῶν συμπολιτῶν (του). *Legationis nomine* ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ πρεσβευτοῦ (κατὰ λέξιν: πρεσβείας ὀνόματι). *Umeros suos funebri lecto* (δοτ.). *Subiecerunt* ὑπεβάστασαν τὴν νεκρικὴν κλινὴν (κατὰ τὴν ἐκφορὰν). *Sponte sua* = *ultro* ἀφ' ἑαυτῶν, ἐκούσιως, αὐθορμητῶς. Οἱ Μακεδόνας ἔτρεφον μεγάλην εὐγνωμοσύνην, διότι ὁ Παῦλος Αἰμίλιος μετὰ τὴν ἐν Πύδνῃ μάχην ἀπηγόρευσε τὴν λεηλασίαν τῆς Μακεδονίας, ἣτις οὐ μόνον φόρους πολὺ ὀλιγωτέρους ἢ εἰς τὸν Περσέα ἐπλήρωσεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς νόμους ἔπειτα καὶ τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς διέσωσε.

38. ΗΘΟΣ, ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑΙ ΑΡΕΤΑΙ ΤΟΥ ΣΚΙΠΙΩΝΟΣ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΥ

Aemilianus. Ὁ υἱοθετούμενος ἐλάμβανε τὸ προωνύμιον (*prae-*

nomen) τὸ ὄνομα τοῦ γένους (nomen gentilicium) καὶ τὸ ἐπωνύμιον (cognomen) τοῦ θετοῦ πατρὸς καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἐλάμβανε προσέτι τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα τοῦ ἰδίου γένους μὲ κατάληξιν ὅμως εἰς -anus π.χ. Aemilianus ὡς ἐδῶ. Adoptione ἕξ υἱοθεσίας. Υἱοθετήθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ Σκιπίωνος τοῦ Ἀφρικανοῦ, ὄθεν τὸ πλήρες ὄνομά του: P. Cornelius Scipio Aemilianus καὶ συντομώτερον Scipio Aemilianus. Οὗτος ἐπωνομάσθη μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Καρχηδόνας (146 π.Χ.) δευτέρως Ἀφρικανὸς καὶ μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Νομαντίας (133 π.Χ.) Νομαντῖνος. A tenera aetate ἀπὸ τρυφερᾶς ἡλικίας, παιδιόθεν. Graecis litteris (ἀφαιρετικὴ ὄργαν.). Eruditus est ἐπαιδεύθη, ἐμύθη. Praestantis ingenii γεν. ἰδιότ. Viro (ἀφαιρ.) παρὰθεσις εἰς τὸ ποιητ. αἴτιον a Polybio. Ut... superaret ὥστε νά... ὑπερβῇ. Omni... genere κατὰ (εἰς) πᾶν... εἶδος. Laudem comparare (ἐνν. sibi) studuit τὸν ἔπαινον νά παρασκευάσῃ ἑαυτῷ (νά ἀποκτήσῃ) ἐπεμελήθη, ἐφρόντισε. Temperantiae et continentiae (γεν. αἰτίας εἰς τὸ laudem) = (τὸν ἔπαινον) διὰ σωφροσύνην καὶ ἐγκράτειαν. Ante omnia ὑπέρ πάντα (τὰ ἄλλα). Quod ὅπερ (δηλ. ἡ ἀπόκτησις). Ad libidines et epulas εἰς τὴν ἀκολασίαν καὶ τὰς ἀπολαύσεις. Contrarium vitae institutum ἀντίθετον γραμμὴν (σύστημα, κανόνα, τρόπον) ἀγωγῆς. Secutus q. sequor. Modestiae et continentiae γεν. αἰτίας εἰς τὸ famam = διὰ τὴν σωφροσύνην καὶ ἐγκράτειαν. Est adeptus q. adipiscor. Aut... aut ἢ... ἢ, καὶ... καί. Secum μεθ' ἑαυτοῦ (σιὰ δεξιὰ του, ἀπὸ κοινά). Periculis... disciplinis ἀφαιρ. ὄργαν. (disciplinae πληθ. = ἐπιστῆμαι πρακτικαὶ ἢ φιλοσοφικαὶ).

Φ ρ ἄ σ ε ι ς: Semper inter arma ac studia versatus αἰεὶ ὅπλοις καὶ μελέταις μερίζων τὸν βίον (κατανέμων τὸν χρόνον του μεταξὺ ὅπλων καὶ σπουδῶν).

39. ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΣ ΤΟΥ ΣΚΙΠΙΩΝΟΣ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΥ

Cum... contenderent ac... esset ὅτε... ἤριζον καὶ... ἦτο. Alter... alter ὁ μὲν... ὁ δέ. Uter mitteretur (ἕξ αἰτίας τῆς πλαγ. ἐρωτήσ. ἐτέθη ὑποτακτ.) πότερος νά... Inter patres μεταξὺ τῶν πατέρων (τῶν συγγλητικῶν). Rogatus sententiam (φράσις τυπικὴ) = ἐρωτηθεὶς (ἐπισήμως) γνώμην (κατὰ λέξιν: ἐρωτηθεὶς ὡς πρὸς τὴν γνώμην του).

Neutrum οὐδέτερον, οὔτε τὸν ἕνα οὔτε τὸν ἄλλον. Ἡ αἰτ. neutrum (ὄνομ. neuter) εἶναι ὑποκ. τοῦ mitti ὅπερ εἶναι ὑποκειμ. τοῦ ἀπροσ. placet. Satis κατηγορ. iudicabat. Ἡ σύνταξις: iudicabat et inopiam et avaritiam debere abesse (νά εἶναι μακρὰν) pariter. Publicum munus δημοσία ὑπηρεσία, τὸ δημόσιον ὑπουργημα. Quaestui dot. κατηγορουμένου=πρὸς χρηματισμόν, ὡς πηγὴ χρηματισμοῦ. Verendum est. . ne habeatur et... convertatur πρόπει νά φοβῆται τις... μὴ θεωρηθῆ (νομισθῆ) καί... μεταστραφῆ. Ab hac culpa. Σύναφον πρὸς τὸ ἐπίθ. alienus, ὅπερ δέχεται πάντοτε τὴν πρόθ. a. Longe ἐπιτείνει τὸ alienus = πολὺ ξένος, πολὺ μακρὰν τοῦ πταισματος τούτου. Officio ἀφαιρ. εἰς τὸ fungens (ὁ. ἀποθ. fungor). Tantum μόνον. E... spoliis ἐκ τῶν λαφύρων. Plures ἔνν. servos=μεγαλύτερον ἀριθμὸν δούλων. Potuerat (= potuisset θὰ ἠδύνατο). Nihilο κατ' οὐδέν, οὐδόλως, κατ' οὐδένα τρόπον. Ἡ ἀφαιρ. nihilo (ἀντι nihil, διότι ἀκολουθεῖ συγκριτικόν: locupletior). Carthagine eversa ἀφαιρ. ἀπόλ. (ρ. evertor). Quam ante (=antea) β' ὅρος συγκρίσεως. Cum... iter faceret ὅτε ἐπορεύετο, πορευόμενος. Quantum ferret πлагία ἐρώτ. ἐξαγομμένη ἀπὸ τοῦ aestimabatur. Quantum auri... πόσον χρυσοῦ, πόσον χρυσόν... Aestimabatur ἀπροσώπως = ἐξετιμᾶτο (ἐξετίμων οἱ ἄνθρωποι). Duas ἔνν. libras.

Φράσεις: Ad bellum gerendum πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου. Ad rem bene regendam πρὸς ἐπιτυχή διεξαγωγὴν τῶν πραγμάτων. Officio legationis fungens ἐπιφορτισμένος μὲ ἀποστολήν.

40. ΑΙΦΝΙΔΙΟΣ ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΣΚΙΠΙΩΝΟΣ

Ὁ Σκιπίων Αἰμιλιανὸς δις ἦλθεν εἰς ρῆξιν μὲ τοὺς Ρωμαίους, πρῶτον κατὰ τὸ ἔτος 131 π.Χ. ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῶν φονέων τοῦ Γ. Τιβερίου Γράγχου (133 π.Χ.) καὶ δεύτερον κατὰ τὸ ἔτος 129 π.Χ. μὲ τὸν Γ. Γράγχον, ὅστις προσέβαλεν αὐτόν. Τὴν ἐσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁδηγήθη τιμητικῶς ὑπὸ συνοδείαν πολιτῶν εἰς τὸν οἶκόν του ἐν πλήρει ὑγείᾳ. Paulo post μικρὸν ἔπειτα (τοῦ τελευταίου συμβάντος). Ἡτοίμαζε, φαίνεται, τὸν ὑπερ τῶν Λατίνων λόγον του, ὃν εἶχε δηλώσει ὅτι θὰ ἐξεφώνει τὴν ἐπομένην ἡμέραν. De...morte περὶ τοῦ θανάτου. Διαδόσεις πολλαὶ ἐκυκλοφόρουν ὅτι ἐδολοφονήθη ἢ ὑπὸ τῆς συζύγου αὐτοῦ Σεμπρωνίας, ἀδελφῆς τῶν

Γράγγων, ἢ ὑπὸ τοῦ Γ. Γράγγου ἢ τέλος ὅτι ἀπέθανε φυσικὸν θάνατον ὑποκύψας εἰς καρδιακὸν νόσημα. **Habita est** ἔγινε. **Velato capite** ἀφαιρ. τροπ. Συνήθως ἡ κεφαλὴ τοῦ νεκροῦ ἔμενε μέχρῃ τῆς ταφῆς ἀκάλυπτος. **Est elatum** (ρ. *effero*) ἐκηδεύθη (ἐν μέσῳ γενικῆς θλίψεως). **Livor in ore** ἡ πελιδνότης τοῦ προσώπου (ἡ ἔνδειξις τοῦ ἐγκλήματος). Ἐκ τοῦ εἶδους τῶν μελανῶν κηλίδων θά διηυκρινίζετο ἴσως τὸ εἶδος τοῦ θανάτου (δολοφονία; δηλητηρίασις; κ.τ.τ.). **Ne . . . appareret** (ἐκ φόβου) μὴ φαίνεται. **Maesto vultu** ἀφαιρ. τροπ. **Moenia** τὰ τεῖχη καὶ μτρο. : ὁ Σκιπίων μας, τὸ ἔρουμα τῆς Ρώμης **Scipioni illata est** ρ. *infero*. **Nefaria vis** ἀνόσιος βία. **Intra suos penates** ἐντὸς τοῦ οἴκου του (ἐντὸς τῆς ἐστίας του). Κυρίως: **penates** (γεν. πλ. *ium*) = οἱ ἐφέστιοι θεοί, οἱ θεοὶ προστάται τοῦ οἴκου. **Umeros** (ἐνν. *suos*) **subicere** νὰ υποβαστάσουν. Συνήθως ἡ νεκρικὴ κλίνη (τὸ φέρετρον) ἐφέρετο ὑπὸ τῶν τέκνων, τῶν πληπαιστέρων συγγενῶν ἢ καὶ τῶν φίλων τοῦ κηδευομένου, εἰς ἔνδειξιν δὲ τιμῆς καὶ ὑπὸ ἄλλων ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τῆς πολιτείας. **Maiori viro** αὐτὰ βροντοφωνεῖ ὁ τιμητῆς καὶ ἐχθρὸς τοῦ Σκιπίωνος Μέτελλος λίαν μεγαλοφρόνως φερόμενος. **Poterit** θὰ εἶναι δυνατόν. **Libras**. Ἐκάστη *libra* εἶχε 12 οὐγγίας καὶ ἰσοδυναμεῖ πρὸς 327,45 γραμμάρ. **Argenti . . . auri** γεν. τῆς ὕλης. **Duas** (ἐνν. *libras*). **Selibram** (ἐκ τοῦ *semi* = ἡμι- καὶ *libra*) ἡμίσειαν λίτραν. **Ut . . . reliquerit** ὥστε κατέλιπεν, ἀφήκε (ιδ. ἀρ. 37 *invexerit*).

41. ΑΝΑΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΓΡΑΓΧΩΝ ΥΠΟ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΣ ΤΩΝ ΚΟΡΝΗΛΙΑΣ

Ex filia ἐκ τῆς θυγατρὸς του, δηλ. ἐκ μητρὸς ἔγγονοι τοῦ . . . **Bonis artibus** ἀφαιρ. ὄργαν. (*bonae artes* εἶναι οἱ καλοὶ τρόποι, ἡ καλὴ διαγωγή, αἱ καλαὶ ιδιότητες, αἱ ἀρεταί· *mae artes* εἶναι τὸ ἀντίθ. τοῦ *bonae artes*: *ingenuae artes* αἱ ἐλευθέραι, αἱ καλαὶ τέχναι, τὰ γράμματα, αἱ ἐπιστήμαι). **Omnium** (γεν. ὑποκειμ. ἐνν. *hominum* ἢ *civium*). **Exstant** ὑπάρχουν (Σήμερον δύο μόνον ἀποσπάσματα σφύζονται). **Corneliae**. Αὕτη εἶχεν ἐξαιρετικῶς μορφωθῆ ἔν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς τῆς Σκιπίωνος Ἀφρικανοῦ τοῦ Πρεσβυτέρου. **Apparet** ἀπόσ. ρ., οὐ ὑποκ. τὰ ἀπομφ. **educatos esse** καὶ **hausisse**. **In gremio matris** ἐν τῷ κόλπῳ (ὑπὸ τὴν ἀγκυρπνον ἐπιμέλειαν, ὑπὸ

τὴν προσεκτικὴν ἐπαγούρησιν) τῆς μητρός. *Ab ea* σύναψον πρὸς τὸ *hausisse. Sermonis elegantiam* τὴν καλλιέπειαν, τὴν γλαφυρότητα λόγου (τὴν χρησιμοποίησιν ὥραων λέξεων). *Matronis* δοτ. εἰς τὸ *esse. Ornamentum* κατηγορ. *Cum... ostentaret* ὄτε... ἐπεδείκνυε. *Campana matrona* Καμπανὴ δέσποινα, κυρία τις ἐκ Καμπανίας. *Illa aetate* κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, δηλ. εἰς τὴν τότε ἐποχὴν. *Mulieriter* κατὰ τρόπον ἀρμόζοντα εἰς γυναῖκα, μετὰ τῆς συνήθους κενοδοξίας τῶν γυναικῶν. *Produxit* παρέτεινε (διὰ τῆς συννομίλιας). *Usque eo dum... redirent* (μεθ' ὑποτ. διὰ τὸ *dum*) ἕως οὗ ἐπιστρέψουν, μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς των. *En* τὸ ἐπιφώνημα *en* καὶ *ecce* (ἰδού) συντάσσονται ἢ μετ' ὀνομαστικῆν (νοουμένου τοῦ *q. adest, adsunt*) ἢ μετ' αἰτιατικῆν (νοουμένου τοῦ *q. aspice, aspicate* κ.τ.τ.). *Haec* ὑποκ. *Ornamenta* κατηγ. *A natura... a doctrina* ἐκ μέρους τῆς φύσεως (ὡς πρὸς τὴν φύσιν)... ἐκ μέρους τῆς παιδείσεως (ὡς πρὸς τὴν ἀγωγήν). *Defuit q. desum. Impie.* Οἱ σκοποὶ καθόλου τῶν Γράγγων δὲν ἦσαν κακοί, ἀλλὰ κακὸς ἦτο ὁ τρόπος τῆς ἐπιδιώξεως αὐτῶν. *Maluerunt q. malo.*

42. ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΤΙΒΕΡΙΟΥ ΓΡΑΓΧΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

Tribunus plebis δήμαρχος (113 π.Χ.). Ὁ Τιβέριος εἶχε πρῶον καὶ σύννονον χαρακτηρὰ ἀντιθέτως πρὸς τὴν θυμοειδῆ καὶ ἐμπαθῆ φύσιν τοῦ Γαίου. *Descivit* (*q. descisco*). *Agros* τοὺς δημοσίους ἀγρούς. *Dividebat* πρτ. ἀποπείρας = ἐπεχείρει, προέτεινε νὰ διανεμίη (30 πλέθρα γῆς εἰς ἕκαστον ἀκτήμονα χωρὶς τὸ δικαίωμα τῆς ἀπαλλοτριώσεως). *Civitatem omnibus Italicis* δατὰ τὰ δικαιώματα τοῦ Ῥωμαίου πολίτου (= *civitas*) εἰς ὅλους τοὺς Ἰταλοὺς (συμμάχους) ἐπεχείρει νὰ παραχωρήσῃ. Τοῦτο ἔκαμεν ὁ Γ. Γράγγος. *Sibi... parare* ὅτι παρεσκεύαζεν ἑαυτῷ (διὰ τὸν ἑαυτὸν του). *Ad regnum* δηλ. πρὸς τὸ ἀξίωμα, ὅπερ οἱ Ῥωμαῖοι μάλιστα πάντων ἐμίσουν ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ἐξώσεως τῶν Ταρκυνίων. *Cum...deliberarent* ἐνῶ... διεσκέπτοντο. Ἡ Σύγκλητος εἶχεν ἀποφασίσαι ἐπίτηδες νὰ συνέλθῃ ἐν τῷ Ναῷ τῆς Πίστεως, ὅστις ἐγαίτνιαζε τῷ Καπιτωλίῳ, ἵνα ἐν ἀνάγκῃ μετέλθοσι βίαν πρὸς παρεμπόδισιν ἀντιπάσης θυσίας τῆς ἐπανεκλογῆς τοῦ Τιβερ. Γράγγου ὡς δημάρχου καὶ διὰ τὸ ἐπὶ ἔτος. *Quidnam faciendum esset* πλαγ. ἐρώτ. = τί ἔπρεπε νὰ πράξουν, περὶ τοῦ πρα-

κτέου. **Capitolium petit.** Ἐκεῖ θὰ διεξήγοντο αἱ νέαι δημοκρατικαὶ ἀρχαιουρεσίαι. **Manum ad caput referens** τὴν χεῖρα εἰς τὴν κεφαλὴν φέρων. Ὅτε ὁ φίλος τοῦ Τιβ. Γράγχου συγκλητικὸς Φούλβιος Φλάκκος, ἔλθων ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῆς Πίστewς, ἔδωκε τὴν εἶδῃσιν ὅτι παρεσκευάζετο ὁ φόνος τοῦ Τιβερίου, ὁ Τιβέριος κατέστησεν αὐτὴν γνωστὴν εἰς τοὺς πλησίον αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἔνεκα τοῦ θοροῦ βου δὲν ἦτο δυνατὸν εἰς τοὺς ἐρωτῶντας περὶ τίνος πρόκειται καὶ εἰς ἀπόστασιν τινα εὐρισκομένους νὰ τὴν ἀνακοινώσῃ πρὸς ἀπάντησιν τοῦ κινδύνου, ὃν διέτρεχεν ἡ κεφαλὴ του, ἔφερε τὴν χεῖρα πρὸς αὐτήν, ὥστε οὔτοι νὰ ἐννοήσουν τὸν ἐπιχειρούμενον κίνδυνον. **Hoc** τοῦτο, τὴν (ἀθῶαν) ταύτην κίνησιν τῆς χειρὸς, τὴν χειρονομίαν ταύτην. **Nobilitas** τὸ κόμμα τῶν εὐγενῶν, οἱ ὀλιγαρχικοί. **Ita accepit** οὕτως ἐξέλαβε. **Quasi ... posceret** ὡσεὶ ἐζήτει. **Diadema.** Τὸ διάδημα, λευκὴ ταινία περὶ τὴν τιάναν τῶν μοναρχῶν τῆς Ἀσίας, ἦτο ἔμβλημα τῆς βασιλείας. Ὁ ὑπατικὸς Κόϊντος Πομπήιος εἶχεν ἰσχυρισθῆ ὅτι ὁ κομισίας εἰς Ρώμην τὴν διαθήκην τοῦ Ἀττάλου Γ' παρέδωκεν εἰς τὸν Τιβ. Γράγχον τὸ διάδημα καὶ τὴν πορφύραν τοῦ βασιλέως ἐκείνου, ὡς εἰς μέλλοντα βασιλέα τῆς Ρώμης. **Cum esset** ὢν, εἰ καὶ ἦτο. **Consobrinus** ἐξάδελφος (πρῶτος). Τὴν ψευδῆ εἶδῃσιν, ὅτι δῆθεν ὁ Τιβ. ἐγλίχτο βασιλείας, εὐθύς ὡς ἤκουσαν οἱ συγκλητικοί, ἀνεστατώθησαν καὶ ὁ φανατικὸς ὀλιγαρχικὸς Σκιπίων Νασικᾶς ὥρμησεν εἰς τὸ Καπιτώλιον ἀκολουθούμενος ὑπὸ συγκλητικῶν, πελατῶν καὶ τοῦ ἀναμένοντος τὸ σύνθημα ἔξωθεν τοῦ Ναοῦ τῆς Πίστewς πλήθους. **Sublata dextra** ἀφαιρ. ἀπόλ. τοῦ ρ. **tollo.** **Proclamavit** ἀνεκραύγασε. Διὰ τοῦ ἐσχάτου συγκλητικοῦ δόγματος (**senatus consultum ultimum**) διετάσσοντο οἱ πολῖται νὰ βοηθήσωσι τοὺς ἀρχοντας καί, ἂν οὔτοι ἐπέλειπον τὴν πόλιν, νὰ ἀναλαμβάνωσιν αὐτοὶ τὸν ἀγῶνα, ὅπως ἐδῶ πράττει ὁ Νασικᾶς (133 π.Χ.). **Sua manu** διὰ τῆς χειρὸς του. Ὁ Γράγχος ἐφρονεῦθη οὐχὶ διὰ χειρὸς τοῦ Νασικᾶ, ἀλλὰ διὰ τῆς τοῦ συνδημάρχου Ποπλίου Σατουρηίου. **Corpus** τὸ πτώμα (ὁμοῦ μετ' ἄλλων περίπου τριακοσίων). **Proiectum** ρ. **proicio.**

Φοράσεις: **Tiberius Gracchus a senatu descivit** Ὁ Τ. Γ. ἐγκατέλειπε τὸ Συγκλητικὸν κόμμα. **Qui rem publicam salvam esse volunt sequantur** ὁ θέλων τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος, ἃς ἀκολουθήσῃ.

43. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΝΟΜΩΝ ΕΠΙΝΗΜΙΩΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΓΡΑΓΧΟΥ

Idem furor τὸ αὐτὸ φλογερὸν πάθος καί. Qui ἐνν. invaserat. Δυνάμεθα νὰ μεταφράσωμεν ἐδῶ τὸ idem qui διὰ τοῦ (τὸ αὐτὸ καί). Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν χωριάζεται ἡ ἐπανάληψις τοῦ ῥήματος invaserat. Vindicandae . . . necis . . . comparandae . . . potentiae causa γερονδιακὴ ἔλξις = πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ φόνου, . . . πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἰσχύος. Vix . . . adeptus est, cum . . . coepit μόλις ἔτυχε . . . καὶ ἤρχισεν, ἅμα τυχὼν ἤρχισε (123 π. X.). Adeptus ὁ adipiscor. Aerarium effudit (ὁ. effundo) ἴδ. ἐν τέλει patrimonium publicum dissipari. Legem tulit. Ἡ lex (= lex frumentaria) εἶναι ὁ σιτικὸς νόμος, δι' οὗ ἐκανονίζετο ἡ δημοσία διανομὴ σίτου (ἐκ 43 λιτρ. μηνιαίως εἰς ἕκαστον καὶ ὠρίζετο ἡ τιμὴ αὐτοῦ). De frumento dividendo (γερονδ. ἔλξις) = περὶ διανομῆς σίτου. Plebi dot. περιποιητικὴ. Consiliis dot. εἰς τὸ obsistebant. Quanta (ἄφαιρ.) ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ νοούμενον tanta. Ἐδῶ ἠδύνατο νὰ τεθῆ καὶ quam maxima contentione ἀντὶ τοῦ quanta poterant contentione. Omnes boni πάντες οἱ τίμιοι. Διὰ τῶν λέξεων τούτων δὲν δηλοῦνται τῶν πολιτῶν μόνον οἱ ἐνάρετοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἔχοντες τιμὰς καὶ ὑπόληψιν πλούσιου. Piso=L. Calpurnius Piso Frugi. Lege . . . lata (ὁ. fero) ἄφαιρ. ἀπόλ. = τοῦ νόμου . . . ψηφισθέντος, μετὰ τὴν ψήφισιν τοῦ νόμου. Ad . . . accipiendum πρὸς τὸ λαβεῖν, πρὸς λῆψιν. Ubi ὧς. Stantem μετ. κατηγορ. Qui (ἀρχαϊκὸς τύπος ἄφαιρ. ἀντὶ τοῦ quo μὲ σημασίαν ἐπιρρημ.)=εἰς τί; πῶς; Qui tibi constas, Piso? πῶς εὐρίσκεσαι εἰς συμφωνίαν πρὸς τὸν ἑαυτόν σου, πῶς εἶσαι ἀκόλουθος (συνεπής) μὲ τὸν ἑαυτόν σου; Cum . . . petas ζητῶν. Nolim (ἐνν. ut) liceat δὲν θὰ ἦθελον νὰ ἐπιτραπῆ νά . . . Tibi σύναψον πρὸς τὸ liceat. Quidem βεβαίως. Viritim κατ' ἄνδρα, κατὰ κεφαλὴν. Quo responso=διὰ τῆς ἀποκρίσεως δὲ ταύτης. Aperte (ἀντίθ. occulte) φανερώς. Patrimonium publicum (αἰτ.) ἡ δημοσία περιουσία (ὑποκείμε. τοῦ dissipari, ὅπερ ἐξαορτᾶται ἐκ τοῦ declaravit).

Φ ρ ᾶ σ ε ι ς: Hoc nobilitas ita accepit quasi diadema posceret τὸ κόμμα τῶν εὐγενῶν ἐξήγησε τὴν χειρονομίαν αὐτήν, ὥσει ὁ Γράγχος ἐπεζήτηε τὸ διάδημα. Quanta poterant contentione obsistebant boni οἱ καλοὶ πολῖται ἀνθίσταντο δι' ὄλων τῶν δυνάμεῶν των.

44. Ο ΥΠΑΤΟΣ ΟΠΙΜΙΟΣ ΘΕΤΕΙ ΤΟΝ Γ. ΓΡΑΓΧΟΝ ΕΚΤΟΣ ΝΟΜΟΥ

Latum est q. fero. Ut videret να προνοήση. Ne quid detri-
menti respublica caperet. Ἡ Σύγκλητος εἶχε τὴν ἐξουσίαν να ἀπο-
φανθῆ, ἀν ἐκινδύνευον τὰ τῆς πόλεως πράγματα καὶ τότε πρὸς σωτη-
ρίαν τῆς πατρίδος πρὸ μὲν τοῦ Β' Καρχηδ. πολέμου παρεκάλει τοὺς
ὑπάτους να καταστήσωσι δικτάτωρα, ἔπειτα δὲ ἐξέδιδε τὸ καλούμενον
senatus consultum extremum ἢ ultimum (ἔχον οὕτω: videant con-
sules ne quid res publica detrimenti capiat). Detrimenti γεν. διαφ.
εἰς τὸ quid. Familia. Ἡ λέξις αὕτη δὲν δηλοῖ μόνον τὴν οἰκογένειαν,
ἀλλὰ τὸν οἶκον ὅλον (δηλ. πατέρα, μητέρα, τέκνα, πελάτας, ἀπελευθέρ-
ρους, δούλους). Armata familia (ἀφαιρ. ἀπόλ.) ὀπλίσας ὁ Γράγχος
τοὺς ἀνθρώπους τοῦ οἴκου του. Consul. Ὁ Λεύκιος Ὀπίμιος ὁ
ἐκποροθητῆς τῶν Φρεγγελλῶν, ὃν ὁ Γάιος εἶχε καταπολεμήσει ἐπιτυχῶς
κατὰ τὰς ὑπατικὰς ἀρχαιρεσίας τοῦ προηγουμένου ἔτους. Vocato...
populo ἀφαιρ. ἀπόλ. Dum desillit ἐνῶ ἐπῆδα κάτω, ἐνῶ ἔσπευδε να
κατέλθῃ (ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος, εἰς ὃν εἶχε καταφύγει μετ'
ἄλλων, ἐκ τοῦ Ἀβεντίνου λόφου). Cum comprehenderetur ἐνῶ συνε-
λαμβάνετο. Ὅτε ἐνεφανίσθησαν οἱ στρατιῶται τοῦ Ὀπιμίου εἶχεν
ῆδη διαβῆ ὁ Γάιος τὴν Pons sublicius καὶ φθάσει εἰς τὸ ἄλσος τῶν
Ἐρινύων. Talum intorsit (q. intorqueo) = διέστρεψε, παρέστρεψε
(στραμπούλιξε) τὸν ἀστράγαλον. Servo δηλ. uni ex suis servis. Οὗτος
ἐκαλεῖτο Φιλοκράτης. Se... repensurum esse (q. rependo) ἐνν inter-
factori τῷ φονεῖ. Ἐξαργάτα τὸ ἀπαρμφ. ἐκ τοῦ promiserat = εἶχεν
ὑποσχεθῆ ὅτι θὰ ἀντισταθμίσῃ χρυσόν. Pro capite ἀντὶ τῆς κεφαλῆς.
Aequale auri pondus ἰσόσταθμον (τῆ κεφαλῆ) χρυσόν. Persolutum
est q. persolvo. Sunt qui tradunt ὑπάρχουν οἱ παραδίδοντες, ὑπάρ-
χει παραδόσεις. Cerebro exempto infuso plumbo ἀφαιρ. ἀπόλ. τοῦ
q. eximo καὶ infundo. Illum... explesse (= explevisse) ἔξαργ. ἐκ
τοῦ tradunt. Quo... efficeretur (= ut eo) = ἵνα (διὰ τοῦτου) κατα-
στῆ (ἢ κεφαλῆ). Τὸ quo (πρὸ τοῦ συγκριτικοῦ gravius) = ut.

Φ ρ ὁ σ ε ι ς: Decretum a senatu latum est ἡ Σύγκλητος ἐψη-
φίσατο, τῆ Σύγκλητῳ ἔδοξε (ἢ Σύγκλητος ἀπεφάσισε).

45. ΧΡΗΣΤΟΤΗΣ ΤΟΥ ΡΟΥΤΙΛΙΟΥ ΡΟΥΦΟΥ

Rufus Ρούφος (ὠνομάσθη οὗτος Rufus, ὅπερ κυρίως σημαίνει πυρόσ, ἐκ τοῦ χρώματος τῆς κόμης. Προβλ. τὸ ἀντίστ. ἑλλην. Πύρρος). Inno-centia ἀφαιρ. τοῦ κατὰ τι. Cum σύνδ. αἰτιολ. Illo β' ὄρ. συγκρίσ. Est habitus ἐθεωρήθη. Factus (ἐνν. est) ἀνηγορεύθη. Cum... rogaret α' ἀντικείμε. eum, β' ἀντικείμε. rem iniustam. Indignatus ἀγανακτήσας. Si... non facis εἰάν, ἀφοῦ δὲν κάμνεις. Quod rogo ὅπερ παρακαλῶ, τὴν παράκλησίν μου. Immo (καὶ imo) ἀλλ' ὅμως, τοῦναντίον μάλιστα. Tua ἐνν. amicitia (ἀφαιρ.) opus est (χρεία εἶναι). Si... facturus sim. Τίθεται ἢ ὑπόθ. καθ' ὑποτ. (ἐνῶ προηγουμένως si... facis καθ' ὄριστ.), ὅταν ἡ πράξις εἶναι ἀβέβαιος ἢ ἀμφίβρολος. Quippe ἄτε, οἶα, ὥσάν. Quod aequum non sit ἄδικόν τι. Id quod recte possimus τοῦθ' ὅπερ δικαίως (ὀρθῶς) δυνάμεθα. Tò sit καὶ possimus καθ' ὑποτ., διότι τὸ quod ἐξαρτᾶται ἐκ προτάσεως ἀπαρεμφατικῆς. Si forte postulent εἰάν τυχόν ἤθελον ζητήσῃ, εἰάν θὰ ἐζήτουν. A nobis παρ' ἡμῶν. Quae honesta non sunt ἀτιμίαν τινά. Esse... antependendam (ἐξααρτ. ἐκ οὐ sciebat)=ὅτι religio (ἡ συνειδησις) καὶ fides (ἡ τιμὴ) εἶναι προτιμητέα. Amicitiae (δοτ. εἰς τὸ antependendam esse) τῆς φιλίας.

46. ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ ΤΟΥ ΣΚΙΠΙΩΝΟΣ ΔΙΑ ΤΟΝ ΜΑΡΙΟΝ

Humili loco natus ἐξ ἀσήμου (ταπεινῆς) οἰκογενείας (ἀγροτῶν) γεννηθείς. Οὗτος ἔγινε θεῖος τοῦ Καίσαρος ἐκ τοῦ γάμου του μὲ τὴν ἐκ πατρὸς θεῖαν του Ἰουλίαν. Loco ἀφαιρ. τῆς καταγωγῆς. Duce Scipione (ἀφαιρ. ἀπόλ. ἐννοουμένης κατ' ἀφαιρ. τῆς μὴ ἐν χρήσει μετοχῆς τοῦ sum) ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Σκιπίωνος (Λίμυλιανοῦ). Tirocinium (τῷ 133 π. Χ. κατὰ τὴν ἄλωσην τῆς Νομαντίας) ὡς νεοστράτευτος. Militiae tirocinium... posuit τὴν περὶ τὰ στρατιωτικὰ ἀπειρίαν κατέθηκε (=deposuit) ἔλαβε διὰ πρώτην φορὰν μέρος... Quodam die cum... colloqueretur ἡμέραν τινά καθ' ἣν (ὅτε...). Si quid tibi acciderit (τετελ. μέλλ.) εἰάν συμβῇ εἰς σὲ δυστύχημά τι, εἰάν τι πάθῃς. Eritne ἀρά γε θὰ ὑπάρξῃ. Alter δεύτερος. Tui similis ὁμοίος σου. Imperator στρατηγός. Percusso... umero ἀφαιρ. ἀπόλ. ο. percutio=κτυπήσας... τὸν ὄμον. Hic αὐτὸς ἐδῶ (θὰ εἶναι). Quo=hoc autem. Dignos... spiritus (ἀντικ.) = ἀνταξίαν... οἴησιν. Rebus (ἀφαιρ.) τῶν πράξεων, τῶν ἔργων.

Φράσεις: *Militiae tirocinium in Hispania, duce Scipione, posuit* ἐβαπτίσθη ἐν Ἰσπανίᾳ εἰς τὸ πῦρ (ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον) ὑπὸ ἀρχηγὸν τὸν Σκιπίωνα.

47. ΕΚΡΗΞΙΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΡΙΟΥ ΚΑΙ ΣΥΛΛΑ

Tunc. Ἀπὸ τοῦ 88 — 86 π. Χ. Ortum est ὁ. orig. Cum... mitteretur ἐνῶ ἐπέμπετο (ἀποφάσει τῆς συγκλήτου). Consul ὡς ὕπατος (88 π. Χ.) Ὁ Σύλλας ἐξυπηρέτησε τὴν Σύγκλητον ἐναντίον τῶν ἱππέων καὶ τῶν Ἰταλικῶν καὶ κατέστη ὁ ἄσπονδος ἐχθρὸς τοῦ Μαρίου. *Mithridatem τὸν Γ' τὸν Εὐπάτορα (121—64 π. Χ.)*, ἐχθρὸν μέγιστον τῶν Ρωμαίων, ὅστις ἐξήγειρε κατ' αὐτῶν τὴν Μ. Ἀσίαν (88 π. Χ.). *Ei Marius... imperium eripuit ὁ Μ.* ἐξήρπασεν αὐτῶ τὴν ἀρχὴν (στρατηγίαν). *Lege quam... tulerat* διὰ τοῦ νόμου... ὃν εἶχε προτείνει (ὁ Πόπλιος Σουλπίκιος Ροῦφος). *Qua re ἀφαιρ. αἰτίας (=ea autem re). Romam venit.* Ἡ εἰς Ῥώμην πορεία ἐγένετο ἐκ τοῦ ἐν Νόλῃ στρατοπέδου, ἐνθα εὐρίσκετο ὁ Σύλλας προσητομαζόμενος διὰ τὴν κατὰ τοῦ Μιθριδάτου στρατείαν. *Armis ἀφαιρ. ὄργαν.* (Εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ 6 λεγεῶνας). Διὰ πρώτην φορὰν παρεβιάσθησαν οἱ νόμοι, ῥητῶς ἀπαγορευομένου εἰς τοὺς στρατηγοὺς νὰ διαβαίνωσιν ἐνόπλιως τὸν περὶβολον τῆς Ῥώμης. *Interfecit.* Ὁ προγραφεὶς Σουλπίκιος δὲν ἠδυνήθη νὰ σωθῆ φεύγων, ἀλλὰ ἀνακαλυφθεὶς ἐφρονεῦθη ὑπὸ τινος τῶν δούλων του. *Fugavit.* Ὁ Μάριος, ὁ Σουλπίκιος καὶ δεκάς τῶν ὁπαδῶν του ἐτέθησαν ἐκτὸς νόμου θεωρηθέντες *hostes populi Romani.* *In palude.* Ὁ Μάριος ἀποπλεύσας ἐξ Ὠστίας ἠναγκάσθη ὑπὸ τῆς τρικυμίας νὰ ἀποβιβασθῆ πλησίον τῆς Μιντούργνης, πρὸς Ν. τῆς Λατίνης, οὐχὶ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Λεῖριος. Ἐκεῖ ὑπῆρχεν ἔλος. *Delituit ἢ delitesco. Repertus* ἀνεκαλύφθη (ὑπὸ μισθοφόρου Γεμνίου τινὸς ἐκ Ταρρακίνης καὶ παρεδόθη εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Μιντούργνης). *Ut erat ὡς ἦτο καὶ εὐρίσκετο,* εἰς ἣν κατάστασιν εὐρίσκετο. *Nudo corpore ἀφαιρετική τῆς ἰδιότη.* *Caeno ἀφαιρ. ὄργαν.* *Oblitus* παθητ. μτχ. τοῦ ὀ. *oblino.* *Iniecto... Ioro ἀφαιρ. ἀπόλ.* *Minturnas* εἰς Μίντουρναν. *Ad eum occidendum* (γερονδιακὴ ἐλξ.) δια τὸν φόνον αὐτοῦ. *Servus publicus* δημόσιος δούλος, τῆς ὑπηρεσίας τοῦ κράτους. *Natione ἀφαιρ. τοῦ κατὰ τι.* *Vultus* γεν. εἰς

τὸ maiestate (ἀφαιρ. αἰτ.). Cum . . . vidisset ἰδών. Gladio stricto ἀφαιρ. ἀπόλ. Venientem μτχ. κατηγορηματική. Tune . . . audebis (τὸ tune δύο λέξεις, tu καὶ τὸ ἐγγλιτ. ne). Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἔγινε θέμα τοῦ διασήμου ζωγράφου J. G. Drouais (ὁ Μάριος ἐν Μιντούρνη 1785 Μουσ. Λούβρου). Abiecto ferro (ἀφαιρ. ἀπόλ.)=abiecto gladio. Fugit πρσμ. Postea. Ὁ Σύλλας μετὰ ταῦτα ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Καμπανίαν πρὸς τὸ ἐκεῖ παραμεῖναν τμήμα τοῦ στρατοῦ του, μεθ' οὗ ὄρμησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ Μιθριδάτου, ὅστις παρουσιάζετο ὡς ἐκδικητῆς τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μ. Ἀσίας. Ab iis ποιητ. αἰτ. Emissus est ρ. emitto.

Φράσεις: Nudo corpore caenoque oblitus γυμνὸς καὶ βεβορβορωμένος. Gladio stricto μὲ γυμνὸν τὸ ξίφος.

48. Ο ΜΑΡΙΟΣ ΕΙΣ ΤΑ ΕΡΕΙΠΙΑ ΤΗΣ ΚΑΡΧΗΔΟΝΟΣ

In Africam. Ὁ Μ. μετὰ πολλὰς περιπετείας κατώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Ἀφρικὴν. Lictor ριβδούχος (τῶν ἀνδρῶν τῆς ἀσφαλείας τοῦ Σεξιτιλίου). Praetoris. Οἱ πραιτωροὶ ἐν Ρώμῃ ἀπένεμον κατ' ἀρχὰς τὴν δικαιοσύνην, ἔπειτα δὲ ἀνελάμβανον ἐν ἀνάγκῃ ὡς ἀντιστράτηγοι τὴν διοίκησιν ἐπαρχιῶν, ἔδω τῆς Ἀφρικῆς, εἰς ἀντικατάστασιν τῶν ὑπάτων (praetores provinciales). Aliquod ἐπιθετικῶς. Humanitatis officium καθῆκον φιλανθρωπίας, ἀνθρωπίνην βοήθειαν. Provincia = ex ἢ de provincia. In se (αἰτ. ἐν.) animadverti ἀπρόσ. παθητ. Torvis oculis (ἀφαιρ. τροπ.) μὲ ἀγριὸν βλέμμα. Ecquid vellet πλαγ. ἐρώτ. εἰς τὸ interroganti = num quid (ἀντὶ aliquid) vellet. In . . . ruinis sedentem (μτχ. κατηγορημ.). Ἡ σκηνὴ αὕτη ἐνέπνευσε τὸν L. Cogniet (1794—1880) νὰ ζωγραφίσῃ ἓνα τῶν ὀρασιότερον πινάκων του (Ὁ Μάριος ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων τῆς Καρχηδόνας) ἀλλὰ καὶ τὸν Λαμαρτῖνον εἰς ὅσα γράφει περὶ τοῦ Μαρίου εἰς τὸ ἔργον του Voyage en Orient. De inconstantia (καὶ ἀπλῶς γεν. inconstantiae) περὶ τῆς ἀσταθείας, περὶ τοῦ εὐμεταβόλου. Δύναται τις νὰ συγκρίνῃ τὸ παράδειγμα τοῦτο τῆς ἀσταθείας πρὸς τὸ προηγούμενον τοῦ Περγέως. Eum = lictorem. Admonebat (Marius). Τὸ δ. admoneo δέχεται γενικὴν ἢ τὴν de πρόθεσιν. Excidium τὴν

κατάρρυσιν. **Clarissimi** τόσον ἐνδόξου. **Casum** τὴν πτώσιν, τὴν δυστυχίαν (τὸ κατάντημα). Ὁ Μάριος ἐζήτησεν ἄσυλον εἰς τὴν παρακειμένη νῆσον Κέρκιαν. **Cum... poneret** θέτων. **Ob oculos**=ante oculos.

Φ ρ ἄ σ ε ι ς : Nisi vellet in se animadverti ἐὰν δὲν ἐπεθύμει νὰ λάβωσι μέτρα ἐναντίου του.

49. ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΜΑΡΙΟΥ

Erat Mario (δοτ.)... contemptor animus εἶχεν ὁ Μάριος... ψυχὴν μεστήν περιφρονήσεως. **Ingenuarum artium** τῶν ἐλευθερίων τεχνῶν (ιδ. τεμ. 43 **bonis artibus**). **Liberalium studiorum** τῶν γραμματίων, τῆς φιλολογίας (γραμματικῆς, ρητορικῆς καὶ ποιήσεως). **Aedem** ναόν. **Honoris**. Ὁ Μάριος ἐπὶ τοῦ Ἡσκυλίνου λόφου (διὰ τῆς λείας ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τῶν λαφύρων τῶν Τευτόνων καὶ Κίμβρων) ἀνήγειρε ναόν πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ προστάτου τῆς Τιμῆς. **Cum... novisset** εὐξάμενος (τάξας, ἀφοῦ ἔκαμε τάξιμο). **De manubiis** ἐκ... (ἡ πρόθ. δηλοῖ τὴν προέλευσιν καὶ τὴν ὕλην). **Facturum** ἐνν. esse. **Spreta... marmorum nobilitate... peritia** (ἀφαιρ. ἀπόλ.) περιφρονήσας (μὴ καταδεχθεῖς), ἀποκρούσας τὴν καλὴν ποιότητα, τὴν ὠραϊότητα τῶν ξένων μαρμάρων καὶ τὴν ἐμπειρίαν. Τὰ ἀφηρημένα **nobilitate marmorum** ἀντὶ τῶν συγκεκριμένων **spretis nobilibus marmoribus** καὶ **artificum peritia** ἀντὶ **peritis artificibus**. Τὰ ἑλληνικὰ μάρμαρα, ἴδια τῆς Πάρου, ὡς καὶ οἱ Ἕλληνες ἀρχιτέκτονες ἦσαν ὀνομαστοί. **Vulgarī lapide per artificem romanum**. Εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ **marmorum nobilitate artificum graecorum peritia**. **Eam (aedem)**. **Faciendam curavit**. Τὸ γερουνδιακὸν τίθεται πρὸς δῆλωσιν τοῦ σκοποῦ. **Quod... parum prodessent** (ὑποτακτ., διότι ἐκφράζει τὴν σκέψιν τοῦ Μαρρίου) διότι κατ' αὐτὸν τὰ Ἕλλην. γράμματα ὀλίγον ὠφέλουν τοὺς διδασκάλους των, μικρὰν ὠφέλειαν παρεῖχον εἰς τοὺς διδάσκοντας αὐτὰ (**doctoribus suis** δοτ.= **doctoribus earum litterarum** = **docentibus illas**) **Idem** ὁ αὐτός, τοῦναντίον ἦτο αὐτός. **Ad dolorem** πρὸς τὸ ἄλγος, τοὺς πόνους. **Fortis** ἀνδρεῖος. **Validus** (erat) ἰσχυρός (σωματικῶς). **Cum... secarentur κοπτομένων... Se** ὑποκ. τοῦ **alligari**. **Ostendit** προκμ. **Quod... esset** διότι (κατὰ τὸν Μάριον) ἦτο, φρονῶν ὅτι... ἦτο.

Φ ρ ά σ ε ι ς : Aedem faciendam curavit ἐπεμελήθη τῆς κατασκευῆς τοῦ ναοῦ.

50. ΔΙΚΤΑΤΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΦΑΙ ΤΟΥ ΣΥΛΛΑ

Urbanos=urbis (τῆς Ρώμης). Properavit. Ὁ Σύλλας ἀφοῦ ἐνίκησε τὸν Μιθριδάτην ἀποδεχθέντα βαρεῖς ὄρους (84 π. Χ.), ἔσπευσε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἱταλίαν ἀποβιβασθεὶς εἰς Βρινδήσιον (83 π.Χ.), ἔχων ὡς ἀμοιβὴν τῶν νικῶν τὴν προγραφὴν του, τὴν κατασκαφὴν τοῦ οἴκου του, τὴν δήμευσιν τῆς περιουσίας του καὶ τὴν ἐξορίαν τῶν οἰκείων του. Ἡ Ρώμη ἦτο εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Κίννα καὶ τοῦ Μαρίου, οὗτινος ἡ ἀφιξις ἔδωκε τὸ σύνθημα σφαγῶν, αἵτινες κατέληξαν εἰς τὰς φοβερὰς προγραφὰς τοῦ Σύλλα (83—82 π. Χ.). Mario dot. Omnes. Ἰδίᾳ τὸν ὑπατον Κάθωνα καὶ αὐτὸν τὸν υἱὸν τοῦ Μαρίου. Illa victoria (ἀφαιρ.) β' ὄρ. συγκρίσεως. Dictator creatus (τῷ 81 π.Χ. κατὰ τρόπον παράνομον). Ἡ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐπ' ἀόριστον χρόνον χορηγηθεῖσα δικτατορία αὕτη (dictator legibus scribendis et rei publicae constituendae) οὐδέν, πλὴν τοῦ ὀνόματος, εἶχε κοινὸν πρὸς τὴν ἀρχαίαν. Animadverti (παθ. ἀπρμ. διὰ τὸ ἀόριστον τοῦ ὑποκειμένου' πρβλ. καὶ κατωτ. interfici)=νὰ γίνῃ τιμωρία, νὰ τιμωρήσουν... Vel in eos qui... καὶ αὐτοὺς ἀκόμη οἱ ὁποῖοι... Quattuor κατὰ Πλούταρχον ἔξ. In circo παρὰ τὸν ἐπιπόδρομον (πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς Ἐννουῦς, ἔνθα συνεδρίαζε τὴν αὐτὴν ὥραν ἡ Σύγκλητος). Donec admoneret. Ἡ σύντ: debere aliquos vivere ut essent (ei) quibus (dot.) imperaret. Tabulam proscriptionis πίνακα προγραφῆς, προγραφικὸν κατάλογον. Proposuit προέβαλεν, (ἔδωκε νὰ ἀναρτήσουν εἰς τὴν ἀγοράν), ἐδημοσίευσε. Qua (tabula) continebantur ἐν ᾧ πίνακι (καταλόγῳ) περιείχοντο... Nomina eorum qui occidendi essent τὰ ὀνόματα τούτων οἵτινες ἐπρόκειτο (ἔμελλον) νὰ... φονευθῶσιν (ἐτέθη ὑποτακτ., διότι περιέχεται ἡ γνώμη τοῦ Σύλλα). Omnium indignatio ἡ ἀγανάκτησις ὄλων, γενικὴ ἀγανάκτησις. Avaritia φιλοχρηματία, φιλοκτημοσύνη. Quidam γνωστός τις (ἦτο ὁ ἱππεὺς Κόιντος Αὐρήλιος). Cui fundus... erat ὅστις εἶχεν ἀγρόν, κτῆμα (=praedium). Adscriptum ἐνν. esse. Persequitur καταδιώκει. Neque longe = et non longe. A quodam ποιητ. αἴτιον. Percussus est q. percutio.

Φ ρ ά σ ε ι ς : Quisquis voluit ὁ βουλόμενος. Se quoque adscriptum vidit εἶδε καὶ τὸ ἰδικόν του ὄνομα ἐγγεγραμμένον. Neque

longe progressus καὶ εἰς ἀπόστασιν μόλις ὀλίγων βημάτων. Vae misero mihi οἴμοι ἐγὼ τάλας! (συμφορά μου!).

51. ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΑ ΚΑΙ ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ ΑΥΤΟΥ

In villam εἰς τὴν παρὰ τὴν Κύμην τῆς Καμπανίας ἐξοχίην οἰκίαν του. Rusticari et . . . ducere ἔξαοτ. ἐκ τοῦ coepit. Venando ἀφαιρ. γερονδίου πρὸς δῆλωσιν τοῦ τρόπου. Morbo pediculari (ἀφαιρ.)=ἐκ φθειριάσεως (pediculus ὑποκορ. τοῦ pedis, is ἄ. καὶ θ.= ὁ φθειρὸς, ἡ ψεῖρα). Correptus καταληφθεὶς, προσβληθεὶς (q. corripio). Ingentis animi γεν. ἰδιότ. (= ἀφαιρ. ἰδιότ. ingenti animo) = πολὺν μεγάλης ἐνεργείας, δυνάμεως, θελήσεως. Litteris ἀφαιρ. δογαν. Virorum γεν. ἀντικ. Adeo... ut... duxerit οὕτω (τόσον)... ὥστε... ἐνόμισε. Praemio ἀφαιρ. εἰς τὸ dignam. Epigramma (κατὰ λ. ἐπίγραμμα, ἔδω) = ποιημάτιον μικρόν. Cum... obtulisset (q. offero) προσενεγκών. Dari νὰ δοθῆ, νὰ δώσουν. Ne quid ἀντὶ ne aliquid (=ut nihil). Postea εἰς τὸ μέλλον. Urbem τὴν Ρώμην. Fluminibus ἀφαιρ. In vivos ἐναντίον τῶν ζώντων. Mortuis δοτ. εἰς τὸ pepercit (q. parco). Marii . . . cineres erutus τοῦ Μαρίου τὴν τέφραν (τὰ λείψανα) ἐκσαφεῖσαν (ἐκσαΐσας, ξεθάρας)- Τὸ ἀντίθ. τοῦ eruo εἶναι obruo. Praeclare σύναψον πρὸς τὸ rerum gestarum. Qua = hac igitur. Rerum praeclare gestarum τῶν μεγάλων καὶ λαμπρῶν ἔργων. Corruptit (q. corrumpo) ἠμαύρωσε.

Φοράσεις: Sulla in villam profectus rusticari et venando vitan ducere coepit ὁ Σύλλας μεταβάς εἰς τὴν ἐξοχὴν διέμεινε ἐκεῖ ἀσχολούμενος εἰς τὸ κυνήγιον.

52. Η ΤΡΥΦΗ ΤΟΥ ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΥ

Prospectu et ambulatione ἀφαιρ. τῆς ἀναφορᾶς (τοῦ κατὰ τι). Quo cum venisset εἰς ὃ μέρος (ἐκεῖ) ἔλθων. Quod . . . esset . . . videretur ὅτι (κατ' αὐτὸν) ἦτο μὲν... ἀλλὰ... ἐφαίνετο. Quidem βεβαίως. Peramoena (ἢ προθ. per ἐν συνθέσει μετ' ἐπιθέτου προσδίδει εἰς αὐτὸ σημασίαν ὑπερθετικοῦ)=amoenissima (ἐνεκα τοῦ πρασίνου, τῶν νερῶν καὶ τῆς σκιᾶς). Aestate . . . hieme ἀφαιρ. χρόν. Minus commoda πολὺ ὀλίγον ἄνετος. Tò minus καταντᾷ ἰσοδύναμον πρὸς τὸ

non. Putasne δύο λέξεις putas και τὸ ἔγγλιτ. ne = νομίζεις λοιπόν ; Minus sapere ὅτι εἶμαι εὐηθέστερος, ἀνοητότερος. Quam ἢ. adveniente hieme προσεγγίζοντος τοῦ χειμῶνος. Magnificentiae δοτ. Epularum γεν. ἀντικ. εἰς τὴν ὀνομαστ. sumptus (πολυτέλεια, τὰ μεγάλα ἔξοδα). Utpote soli διὰ τὸν λόγον ὅτι ἦτο μόνος (ὁ Λούκιλλος). Graviter obliurgavit τραχέως (μὲ τραχύτητα) τὸν ἐπετίμησεν, ἐπέπληξε. Se ὑποκ. τοῦ debuisse (θὰ ὄφειλε). Quod nemo esset διότι οὐδείς ὑπῆρχε (ιδ. ἀνωτ. ἀρ. 49 τέλ.). Iratus ὀργισθεῖς, ἐν ὀργῇ. An nesciebas...? ἢ ἠγνόεις...; (= ἠγνόεις, δὲν εἶναι ἔτσι; ἠγνόεις ἴσως;). Apud Lucullum ἢ ἀπόκρισις αὐτῆ κατέστη παροιμιώδης.

Φράσεις: Habebat villam prospectu et ambulatione pulcherrimam εἶχεν ἔσοχμὸν οἶκον, τοῦ ὁποίου ἡ θέα και οἱ περίπατοι ἦσαν ὠραιότατοι.

53. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΤΗΣ ΤΟΥ ΚΟΪΝΤΟΥ ΣΕΡΤΩΡΙΟΥ

Cum... flagitarent nec iam... posset ὅτε... ἐπεζήτησαν (ἐπιμόνος ἐζήτησαν) χωρὶς πλέον νὰ δύναται (= nec... posset) νὰ... Πρόκειται περὶ τοῦ πολέμου ἐν Ἰσπανίᾳ, ἔνθα παρίστατο ὁ Σεργόριος κατ' ἀρχὰς ὡς Μαριανὸς ἠττημένος, ἔπειτα δὲ ὡς ἐλευθερωτής. Κατ' αὐτοῦ εἶχε σταλῆ ὁ Μέτελλος και ὁ Γναῖος Πομπήσιος (76 π.Χ.). Praevalidum ἢ πρόθ. prae ὡς ἀνωτέρω ἢ per (ἀρ. 52 peramoena). Infirmisimum πολὺ ἀδύνατον. Alterum... alterum τὸν μὲν, τὸν δέ. A robusto iuvene ποιητ. αἴτιον εἰς τὸ abrumpi. Simul διὰ μιᾶς. Singulos pilos ἀνὰ μίαν τρίχα, τρίχα πρὸς τρίχα. Quamvis tremula manu μολονότι διὰ χειρὸς τρεμούσης. Satis, ἐπαρκῶς, καλῶς. Quorsum ea res spectaret (πλαγ. ἐρώτ.) = τί ἐσήμαινε τοῦτο, εἰς ποῖον σκοπὸν τοῦτο ἔτεινε. Caudae δοτ. Cum σύνδ. αἰτιολ. Partem τὸ μέρος (δηλ. κατὰ τμήματα). Contra τοῦναντίον. Nihil ἐπίρρ. κατ' οὐδέν, οὐδαμῶς. Universum (ἐνν. eum = αὐτόν, δηλ. τὸν στρατὸν συνολικῶς). Consilio ἀφαρρ. ὀργαν.

Φράσεις: Irritus adulescentis labor risum omnibus movit αἱ μάταιαι προσπάθειαι τοῦ νέου προσεκάλεσαν γενικὸν γέλωτα.

54. Ο ΠΟΜΠΗΙΟΣ ΕΠΟΝΟΜΑΖΕΤΑΙ ΜΕΓΑΣ

Transgressus inde διαπεραιωθείς ἐκεῖθεν (ἐκ τῆς Σικελίας)

Partibus (δοτ. εἰς τὸ favebat) = τὸ κόμμα. Bello ἀφαιρ. ὄργαν. Intra dies quadraginta ἐντὸς 40 ἡμερῶν, εἰς ἡμέρας ὀλιγοτέρας τῶν 40. Oppressit ρ. opprimo. Adulescens παράθεσις εἰς τὸ Pompeius. Annorum γεν. ἰδιότ. Litterae ἐπιστολή. A Sulla ἡ πρόθεσις δηλοῦ τὴν προέλευσιν = ἀπὸ (ἐκ) μέρους τοῦ Σ. Iubebatur (Pompeius). Tulit ρ. fero. Reversus est ρ. revertor. Laetus περιχαρής, μετὰ χαρᾶς. Restitit ρ. resisto. Neque = et non (ἡ ἄρνησις πίπτει εἰς τὸ ρῆμα). Ea re (ἀφαιρ. ἀναγκ. αἰτίου). A proposito ἐνν. suo. Aususque (= et ausus est) ρ. ἡμιαποθ. audeo. Plures (συγκρ. τοῦ multi) ὁ περισσότερος, ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς τῶν ἀνθρώπων. Solem orientem τὴν ἀνατολήν, τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον (τὸν νέον Πομπήιον). Occidentem ἐνν. solem = τὴν δύσιν, τὸν δύοντα (= τὸν γέροντα Σύλλαν). Quo dicto (= eo autem dicto) διὰ τούτου δὲ τοῦ λόγου. Iuvenis δηλ. τοῦ Πομπήιου. Triumphet (ἐνεστ. ὑποτακτ.) ἄς θριαμβεύσῃ.

55. ΠΟΜΠΗΙΟΣ ΚΑΙ Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΠΩΣΕΙΔΩΝΙΟΣ

Confecto bello ἀφαιρ. ἀπόλ. Cum . . . venisset ἐλθὼν. Audire νὰ ἀκούσῃ (αὐτὸν διδάσκοντα), νὰ γίνῃ ἀκροατής. Quod . . . laborabat. ἐτέθη ὄριστ., διότι τὸ γεγονός τοῦτο παριστάνεται ὡς βέβαιον. Ex podagra ἐκ ποδάγρας, ἐξ ἀρθρίτιδος τῶν ποδῶν (ἐνῶ chiragra=ἀρθρῶτις τῶν χειρῶν). Mos erat ut percuteret = moris erat, consuetudo erat ut . . . ἔθος ἦτο νὰ . . . Ingressurus erat = ἔμελλε νὰ εἰσεέλθῃ. Honoris causa τιμῆς ἕνεκα, ἐκ σεβασμοῦ. Quem = hunc autem. Ut (εὐθύς) ὡς. Quod non . . . posset (ὑποτακτ. διότι ἐκφράζει τὴν ἰδέαν ἐνὸς ἄλλου) = διότι, ὡς ἔλεγε, δὲν ἠδύνατο . . . Nec committam ut . . . efficiat καὶ δὲν θὰ διαποράξω (τὸ σφάλμα τοῦτο), ὥστε νὰ γίνῃ αἰτία (ἀφορμή) ὁ φυσικὸς πόνος (dolor corporis). Tantus vir ἀνὴρ τόσον ἐπιφανής. De hoc = de hac re (δηλ. nihil . . . non esset). Esset εἶναι ὑποτακτ. τοῦ πλαγίου λόγου, ἀποδίδουσα τοὺς λόγους τοῦ Ποσειδωνίου. Οὗτος, ὡς στοικὸς φιλόσοφος, ἐδέχετο ὅτι οὐδὲν ὑπάρχει κακόν, εἰμὴ τὸ ἠθικῶς κακόν. Cum ἐπειδή. Nihil agis οὐδὲν πράττεις, ματαιοπονεῖς (χάνεις τὸν καιρὸ σου). Quamvis sis εἰ καὶ εἶσαι.

Φ ρ ᾶ σ ε ι ς : Graviter et copiose disseruit de hoc ipso ἔκαμεν ἐπὶ τοῦ ἐξῆς θέματος σπουδαίαν καὶ διεξοδικὴν διδασκαλίαν.

56. ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ ΚΑΙ ΦΟΝΟΣ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ (15 Μαρτ. 44 π. Χ.)

Dictator in perpetuum (ένν. tempus). Μετά την ἐκ Γαλατίας ἐπιστροφήν του ὁ Καίσαρ διετέλεσε δικτάτωρ (49 π.Χ.), ὕπατος (48 π.Χ.), δικτάτωρ (47 π.Χ.), ὕπατος (46 π.Χ.), ὕπατος καὶ δικτάτωρ (45 π.Χ.). Ἡ ισόβιος δικτατορία ἀπενεμήθη εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῆς Συγκλήτου τὴν 14 Φεβρουαρίου τοῦ 44 π.Χ. Insolentius μετὰ μεγαλυτέρας ἀλαζονείας, ἐπάρσεως. Pro rostris ἔμπροσθεν, πρὸ τοῦ βήματος. Τοῦτο ἦτο κεκοσμημένον δι' ἐμβόλων τῶν Ἀντιανῶν πλοίων, τὰ ὅποια κατεναμάχησεν ὁ ὕπατος C. Maenius (338 π.Χ.). Diadema τοῦτο προσεφέρθη τὴν 15 Φεβρουαρίου τοῦ 44 π.Χ. κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Λυκαίων (Lupercalia). Insigne regium αἰτ. παράθεσις εἰς τὸ diadema. Est repulsum q. repello. Non . . . offensus (ένν. esse). Πόσον διαφορετικὴ ὑπῆρξεν ἡ διαγωγή τοῦ Σικίπιωνος ! (ιδ. ἀρ. 32). Coniuratum est (ἀπροσώπως) συνωμοσία ἐγένετο, συνώμοσαν. A . . . viris ποιητ. αἰτ. Cassio et Bruto ducibus (ἀφαιρ ἀπόλ.) ὄντων ἀρχηγῶν (ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν) τοῦ Κασσίου καὶ τοῦ Βρούτου. Conspirationis γεν. ἀντικειμ. Idibus ἀφαιρ. τοῦ χρόνου. Αἱ εἰδοὶ Μαρτίου, Μαΐου, Ἰουλίου καὶ Ὀκτωβρίου ἦτο ἡ 15ῃ τῶν δὲ λοιπῶν μηνῶν ἡ 13ῃ ἡμέρα. Cum . . . venisset ἐλθόν. Assidentem ἐνῶ ἐκαθέζετο. Specie officii ὑπὸ τὸ πρόσημα ἀποδόσεως τιμῆς (μετὰ τὴν πρόφασιν νὰ τὸν τιμήσουν). Unus ex eis (ὁ Tillius Cimber). Quasi . . . rogaturus ὡσεὶ . . . μέλλον νὰ ὑποβάλῃ (προφορικῆν) παράκλησιν (ὑπερ ἐξορίστου ἀδελφοῦ του). Ista (ἀντὶ istud) αὐτὴ σας ἡ πρᾶξις. Τὸ ista συμφωνεῖ μετὰ τὸ κατηγορ. vis. Arreptum q. arripio. Filii loco ἀντὶ τέκνου, ὡς τέκνον. Strictis pugionibus μετὰ τὰ ἐγγχειρίδια. Toga caput obvolvit ἐκάλυψε διὰ τῆς τηβέννου τὴν κεφαλὴν, ἀνέστυρεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὴν τηβέννον.

Ὁ Καίσαρ ἐδολοφονήθη εἰς ἡλικίαν 56 ἐτῶν ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων τῆς Συγκλήτου ἰδρυμένου ἀνδριάντος τοῦ Πομπηίου. Ὁ θάνατος τοῦ Καίσαρος ἐνέπνευσε ποιητὰς καὶ ζωγράφους. Οὕτως ὁ ἄγγλος Shakespeare (Σαίξπηρ) ἐποίησε δράμα ὁμώνυμον (1601) καθὼς καὶ ὁ Voltaire (1743), ὁ ζωγράφος G. Rochegrosse ἔγραψε πίνακα (La Curée, 1886), ἐπίσης καὶ ὁ Gérôme (La mort de César, 1859), ὧν ὁ μὲν παριστᾷ τὴν ἐπίθεσιν τῶν συνωμοτῶν, ὁ δὲ τὴν μετὰ τὴν δολοφονίαν πλήρη ταραχῆς φυγὴν αὐτῶν.

57. ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ

Statura . . . oculis . . . capite άφαιρ. ιδιότ. **Quod esset** ύποτ., διότι παριστᾶ τὴν σκέψιν τοῦ Καίσαρος = διότι κατ' αὐτὸν ἦτο . . . **Ius laureae perpetuo gestandae** (γερουνδ. ἔλξις) = **ius gestandi lauream** (ἐνν. coronam) **perpetuo** (διηγεκῶς). Αὕτη ἀπέκρυπτε τὴν φαλακρότητα τῆς κεφαλῆς. Διὰ στεφάνου δάφνης ἐστεφανοῦντο ἐκτός τῶν ἄλλων καὶ οἱ ἀξιωθέντες θριάμβου. **Decretis** ρ. **decerno**. **Vini** γεν. εἰς τὸ **parcissimum**. Ἡ νηφαλιότης αὐτῆ προεφύλαξε τὸν Καίσαρα ἀπὸ πολλοὺς ἐξευτελισμοὺς. **Cato** (τὸ πλῆρες **M. P. Cato**) ὁ νεότερος ἢ Ἰτυκαῖος καλούμενος, ὅστις ἦτο ἐκ τῶν ἀσπονδοτέρων ἐχθρῶν του. **Dicere solebat** ὡς καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ τὸ ρ. μεταφράζεται δι' ἐπιρροήμ. (**saere**) καὶ τὸ ἀπρμφ. διὰ ρήματος = συνήθως ἔλεγεν ὅτι. **Ad evertendam rem publicam** γερουνδ. ἔλξις = **ad evertendum r.p.** **Armorum** τῆς ὀπλομαχητικῆς, τῆς ὀπλομαχίας. **Sobrium** κατηγορ. **Equitandi** ἰσοδυναμεῖ πρὸς ὄνομα = **equitationis**. **Laboris** γεν. ἀντικ. εἰς τὸ **patiens** (καρτερικός). **Ultra fidem** πέρα τοῦ πιστευτοῦ, εἰς βαθμὸν ἀπίστευτον. **In agmine** = **in itinere** ἐν ταῖς πορείαις. **Anteibat** (ρ. **anteo**) προηγεῖτο (ἐπὶ ἡγαινε πρῶτος). **Equo . . . pedibus** ἔφιππος . . . πεζῇ. **Capite detecto** ἀσκεπής, μετὴν κεφαλὴν ἀκάλυπτον. **Ut . . . praevenerit** ὥστε ἦλθε πρὶν ἀπὸ τοὺς παρ' αὐτοῦ σταλέντας ἀγγελιαφόρους, προηγῆθη τῶν . . . (ιδεῖ ἀρ. 37 **ut attulerit**). **Nando** άφαιρ. γερουνδίου πρὸς δῆλωσιν τοῦ τρόπου. **Utribus** άφαιρ. (ἐξ ὀνομαστ. **uter** = ἀσχός) εἰς τὸ **innixus** (ρ. **innitor**) ἐπὶ ἀσχῶν.

Φράσεις : **Quod obtrectatorum iocis obnoxia** esset διότι ἔδιδεν ὕλην εἰς τὰ σκόμματα τῶν ἐχθρῶν του. **Armorum et equitandi peritissimus** λίαν ἐπιδέξιος εἰς τὴν ὀπλομαχητικὴν καὶ εἰς τὴν ἵππασίαν.

58. ΑΔΕΛΦΙΚΗ ΑΓΑΠΗ ΚΑΤΩΝΟΣ ΤΟΥ ΙΤΥΚΑΙΟΥ

Omnium maxime πάντων μάλιστα, ὑπὲρ πάντα ἄλλον. **Quem . . . diligeret** ποῖον ἡγάπα. Ἐτέθη ὑποτακτ., διότι εἶναι πλαγία ἐρώτησις. **Fratrem** ἐνν. **diligo omnium maxime**. **Secundum** κατηγορ. **Iterum** πάλιν, τὸ δευτέρον. **Tertio** ἐκ τρίτου, τὸ τρίτον (ἐνν. **quem diligeret**). **Donec . . . desisteret** ἕως νὰ ἀποστῇ, νὰ παραιτηθῇ. **A per-**

contando ἀπὸ τοῦ ἐρωτῶν (δ. percontor). Crevit ο. cresco. In=erga. Annos natus viginti εἰς ἡλικίαν 20 ἐτῶν. Iter πορείαν, ταξίδιον. Profectus esset ἀπῆλθε (ο. proficiscor). Ne... desereret ἵνα μή... Diversum (κυρίως ἐστραμμένον εἰς δύο ἀντιθέτους πλευράς) ἀντίθετος, διάφορος. Ingenium χαρακτήρ.

59. ΑΝΤΙΘΕΣΙΣ ΚΑΤΩΝΟΣ ΤΟΥ ΙΤΥΚΑΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΑΙΣΑΡΑ

Cum... tulisset προτείνας. Consul ὑπάτος (ὄν). Rei publicae δοτ. Ceteris exterritis ἀφαιρ. ἀπόλ. Obstitit ο. obsisto. Curia ἀφαιρ. εἰς τὸ extrahi. In vincula = in carcerem. Extrahi... rapi παθ. ἀπαρμφ., διότι τὸ ὑποκείμ. εἶναι ἀόριστον. Nihil remisit de libertate linguae = οὐδὲν ἠλάττωσεν, ἔμετρίασεν ἐκ τῆς ἐλευθερίας τῆς γλώσσης. Nondum misso senatu οὐπω τῆς Συγκλήτου λυθείσης, ἐνῶ ἡ συνεδρία τῆς Συγκλήτου δὲν εἶχεν ἀκόμη λυθῆ. Quod... discederet διότι ἀπεχώρει (ἐτέθη ὑποτακτ., διότι δηλοῦται ἡ σκέψις τοῦ Καίσαρος). Exspectabat dum μεθ' ὑποτακτ. = περιέμενεν ἕως ὅτου... Precibus ἀφαιρ. εἰς τὸ uteretur. Quod = sed id. Ubi... intellexit ὡς ἐνόησεν. Pudore victus ἐξ αἰδοῦς. Qui... emitteret (ἀναφορ. τελικὴ πρότασις) = ut is... emitteret.

60. ΣΠΟΥΔΑΙ ΚΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΕΠΙΤΥΧΙΑΙ ΤΗΣ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑΣ ΤΟΥ ΚΙΚΕΡΩΝΟΣ

Equestri genere... natus est (ἀφαιρ. καταγωγῆς) ἐγεννήθη ἐξ ἱπαικοῦ γένους (τάξεως), ἐκ τῆς ἱππάδος τάξεως, ἐξ ἱππέων. Ἡ τάξις αὕτη (ordo equester) μέση οὖσα μεταξὺ τῆς τάξεως τῶν συγκλητικῶν καὶ τοῦ δήμου συνέστη ἀπὸ τοῦ 122 π.Χ. διὰ νόμου τοῦ Γ. Γράγχου ἔχουσα ἴδιον τίμημα (400.000 σηστερίων). Ἡ τάξις αὕτη ἀπετέλει τὴν ἀριστοκρατίαν τοῦ χρόματος. Arpini ἐν Ἀρπίνῳ (πόλει τοῦ Λατίου). A patre. Ὁ πατήρ τοῦ Κικέρωνος ἔζη ἐν ἀνέσει, χωρὶς νὰ ἀσκήσῃ ἐπάγγελμά τι. Eas artes... didicit. Aetas puerilis = pueritia ἡ παιδικὴ ἡλικία (μέχρι τοῦ 17ου ἔτους). Solet informari. Τὸ ρῆμα, ὡς καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ, δύναται νὰ μεταφράζεται δι' ἐπιρροήματος καὶ τὸ ἀπαρέμφ. διὰ ρήματος. Saepe informatur συχνάκις, συνήθως μορφώνεται. Ad humanitatem πρὸς τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, τὴν ἐγκύκλιον παιδείαν (γράμματα καὶ ἠθικὴν). Tanta... admiratione... ut μετὰ τοσούτου... θαυμασμοῦ... ὥστε. Cum... tum

καί . . . καί, τόσον . . . ὅσον. *Medium* συμφωνεῖ μὲ τὸ νοούμενον *eum*. *Domum* οἴκαδε, εἰς τὸν οἶκόν του. *Adulescens* νέος ὢν (παράθεσις εἰς τὸ *Cicero*). Τῷ 80 π.Χ. εἶχεν ἡλικίαν 26 ἐτῶν (*adulescens* = νέος ἀπὸ 17—30 ἐτῶν). *Eloquentiam*. Ὁ Κικέρων ἐμορφώμετο ὄχι μόνον ἐπιδιδόμενος ἐπιμελῶς καὶ μετὰ ζήλου εἰς τὴν ρητορικὴν, τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὸ δίκαιον, ἀλλὰ καὶ ἀκούων ἐν τῷ *forum* τοὺς διασημοὺς τῶν χρόνων ἐκείνων ρήτορας. *Libertatem* ἐλευθερον πνεῦμα, ἀνεξαρτησίαν. *Adversus Sullanos* ἐναντίον τῶν φίλων τοῦ κόμματος τοῦ Σύλλα. Διὰ τοῦτο καὶ προσέβαλεν ὁ Κικέρων, εἰς κρισίμους μάλιστα καιροὺς τῶν προγραφῶν, ἄνδρας τοῦ κόμματός του, οἷος ἦτο ὁ Χρυσόγονος ἀπελεύθερος (*libertus*) καὶ ἐκ τῶν κυριωτέρων ὀργάνων αὐτοῦ. *Parricidii accusatum*. Μετὰ τῶν ρημάτων, ἅτινα δηλοῦσι κατηγορεῖν, τίθεται τὸ ὄνομα δι' ὃ τις κατηγορεῖται κατὰ γενικὴν τῆς αἰτίας (*parricidii*). Ὁ Χρυσόγονος κατηγορήσθη τὸν Ρώσκιον ὡς πατροκτόνον, ἀλλὰ ἠθρώθη διὰ τῆς δεξιᾶς ὑπερασπίσεως τοῦ Κικέρωνος, ὅστις ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἀπέκτησε δόξαν μεγάλου ρήτορος. *Acriter* ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ *pro Sex. Roscio Amerino*. *Quod invadebat*. Μετὰ τοῦ *quod* ἐτέθη ὀριστικὴ, διότι δηλοῖ ὄχι γνώμην ἄλλου, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ. *Potentia* ἀφαιρ. ὄργαν. εἰς τὸ *fretus*. *In bona . . . invadebat* κατεπάτει (ἐσφατερίζετο) τὰς περιουσίας. *Qua ex re* (= *ex quo, ex eo facto*) ἔνεκα τούτου. *Athenas*. Τῷ 79 π.Χ. Αἰ. Ἐπὶ Ἀθῆναι καὶ μετὰ τὴν κατάκτησιν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων διετήρουν ἐπὶ πολὺ ἔτι τὴν φήμην ὡς τὸ κέντρον φιλολογικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν σπουδῶν. *Ubi* ἐνθα. *Antiochum* τὸν ἐξ Ἀσκάλωνος Πλατωνικὸν φιλόσοφον. *Eloquentiae gratia* πρὸς τελειοποίησίν του ἐν τῇ ρητορικῇ. *Molonem* ἐξ Ἀλαβάνδων τῆς Καρίας. *Magistrum* κατηγ. ὡς . . . *Cum . . . audisset* ἀκούσας. *Dicentem* (μτχ. κατηγορημ.) ἀγορεύοντα. Τὰ ρητορικὰ αὐτὰ γυμνάσματα ἐλέγοντο *declamationes*. Ὁ Κικέρων ἐν Ρόδῳ ἐγυμνάζετο ἑλληνοσί. *Quod praevideret* ὑποτακ., διότι ἐκφράζεται ἡ γνώμη ἄλλου. *Per hunc* ἐξ αἰτίας τούτου (χάρις εἰς αὐτόν). *Superatum* ἰρι θὰ ὑπερβληθῶσι. *Quaestor* κατηγός. *Gratior* ἐγένετο δεκτὴ μετὰ μείζονος εὐνοίας. *Inde* = ἐ *Sicilia*. Αὕτη ἦτο ὁ σιτοβολῶν τῆς Ρώμης, ἐξ ἧς οἱ ἀρχοντες ἐξεζήτουν ἐν ὄρῳ ἀνάγκης σῖτον καὶ δημητριακοὺς καρπούς. *Initio* (ὄλωσ διόλου) εἰς τὰς ἀρχάς, διότι ἐφοβήθησαν μὴ πεινάσωσι καὶ αὐτοί. *Diligentiam iustitiam et comitatem* αἱ τρεῖς θεμελιώδεις ἀρεταὶ τοῦ

χρηστοῦ διοικητοῦ. Ubi... experti sunt (εὐθύς) ὡς, ἀμα... ἔδοκίμασαν, ἔλαβον πείραν (q. experior). Detulerunt q. defero. In causis agendis=in agendo ἢ in dicendo causas.

61. ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΙΚΕΡΩΝΟΣ

Inita... societate ἀφαιρ. ἀπόλ., ἀφου... Iamdiu inimicum ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐχθρὸν του (προσωπικόν). Sibi dot. = Antonio. Proscripsit. Ἡ δευτέρα αὕτη τριανδρία (κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Καίσαρος, Πομπηίου, Κράσσου) ἀπετελέσθη τῇ 27 Νοεμβρίου 43 π.Χ. ἐκ τοῦ Ὀκταβίου, Ἀντωνίου καὶ Λεπίδου. Ἐκαστος τούτων πρὸς σύμπηξιν τῆς τριανδρίας ἔκαμεν ἀμοιβαίας ὑποχωρήσεις. Οὕτω ὁ μὲν Ὀκτάβιος ἐθυσίασεν, οὐχὶ ἄνευ ἀντιστάσεως, τὸν Κικέρωνα εἰς τὸν Ἀντώνιον, ὁ Λέπιδος αὐτὸν τοῦτον τὸν ἀδελφόν του Παύλον, καὶ ὁ Ἀντώνιος τὸν ἐκ μητρὸς θεῖόν του Λεύκιον Καίσαρα. Qua re audita (ἀφ. ἀπόλ.) ἐπὶ τῇ εἰδήσει ταύτῃ, μαθὼν τοῦτο (κατὰ λ. τοῦτου τοῦ πράγματος ἀκουσθέντος). Τὴν εἶδησιν ὁ Κ. ἔλαβεν εἰς τὸ Τοῦσκλον, ἔνθα εὗρίσκετο μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Κοίντου. Transversis itineribus (ἀφαιρ. τοῦ τρόπου) = μὲ λοξὰς διαδρομάς (πορείας), λοξοδρομῶν. Ἐφέρετο ἐντὸς φορείου. In villam εἰς τὴν ἐν Φορμίαις (σημ. Mola di Gaeta) ἐξοχικὴν οἰκίαν του, πλησίον τῆς Καίτης πρὸς τὰ ΒΔ. τῆς Νεαπόλεως. Fugit πρkm. In Macedoniam διεπεραιώθη πρὸς συνάντησιν τοῦ Βρούτου, ὅστις συνήθροιζεν ἐκεῖ στρατόν. In altum ἐνν. mare = εἰς τὰ ἀνοικτὰ τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης (ἀρκετὰ μακρὰν τῆς παραλίας). Provectum. Παράθεσις εἰς τὸ ἐνν. eum. Servata ἐνν. a me (ποιητ. αἴτ.), μετοχὴ ἐνδοτικὴ=quamvis servata, καίπερ ... εἰ καλ). Quietos παράθεσις εἰς τὸ eos. Ἡ μτχ. δύναται νὰ μεταφρασθῇ μὲ ἐπίρρ. = ἐν ἡσυχίᾳ (νὰ ὑπομείνωσι=pati). Quod... cogeret ἀντικ. τοῦ pati. Τὸ quod ἀπαιτεῖ ὑποτακτικὴν τοῦ πλαγίου λόγου, διότι εἰσάγει τοὺς λόγους τοῦ Κικέρωνος. Prominenti... praebenti παράθεσις εἰς τὸ ὑπονοούμε. εἰ (δηλ. Ciceroni dot. ἀντιπεριποιητ.). Praecisum est (q. praecido) τῇ 7 Δεκεμβρ. τοῦ 43 π.Χ. Ὁ Κικέρων ἦτο τότε 63 ἐτῶν. Abscissae q. abscindo. Relatum est (q. refero). Οἱ δολοφόνου ἠμείβοντο. Λέγεται ὅτι ὁ Ἐρέννιος ἔλαβε στέφανον χρυσοῦν καὶ σημαντικώτατον χρηματικὸν ποσόν. In rostris. Ἀκριβῶς ἐκεῖ ἔνθα ἄλλοτε ἢ εὐγλωττία αὐτοῦ εἶχε κατακη-

λήσει τὰ ὄτα τῶν Ρωμαίων. Fulvia. Ἡ χήρα τοῦ Κλωδίου Φουλβία εἶχε λάβει σύζυγον τῷ 44 π.Χ. τὸν Ἀντώνιον. Manibus πλεονασμός. Manibus... acu ἀφαιρ. ὄργαν.

Φ ρ ά σ ε ι ς : Villa a mari proxime aberat ἡ ἐξοχικὴ οἰκία ἦτο ὄλως διόλου πλησίον τῆς θαλάσσης. Extractam linguam acu traiecit ἐξήγαγε τὴν γλῶσσαν καὶ διὰ βελόνης κατεκέντησε.

62. Ο ΟΚΤΑΒΙΟΣ ΓΕΝΟΜΕΝΟΣ ΚΥΡΙΟΣ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ ΕΠΟΝΟΜΑΖΕΤΑΙ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Octavius. Ἡ σειρά: Octavius nepos Iuliae sororis Caesaris. Ὁ Γ. Ὀκτάβιος γεννηθεὶς ἐν Βελίτρῃ (Velitrae) (τῇ 23 Σεπτ. τοῦ 66 π.Χ.) ἦτο υἱὸς τοῦ C. Octavius καὶ τῆς Atia, ἀνεψιᾶς τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος (ἐκ τῆς μητρός της Ἰουλίας, ἀδελφῆς τοῦ Καίσαρος). Υἱοθετήθη δεκαοκταετῆς ὑπὸ τοῦ Γ. Ἰουλίου Καίσαρος, μεγάλου θεοῦ του (maior avunculus) καὶ ὤρισθη κληρονόμος αὐτοῦ λαβὼν τὸ ὄνομα Γ. Ἰούλιος Καῖσαρ Ὀκταβιανός. Ἐνίκησε τὸν Ἀντώνιον (τῷ 31 π.Χ.), ἔγινεν αὐτοκράτωρ (imperator τῷ 30 π.Χ.) καὶ ἐπωνομάσθη Αὐγούστος (τὴν 17 Ἰαν. τοῦ 27 π.Χ.). Οὕτω τὸ πλήρες ὄνομα αὐτοῦ ἦτο: Imperator Caesar Augustus divi Iuli filius. Ἀπέθανε τῇ 19 Αὐγούστου τοῦ 14 μ.Χ. Profectum. Τῷ 46 π.Χ. κατὰ τοῦ Γναίου καὶ τοῦ Σέξτου, υἱῶν τοῦ Πομπηίου, οἵτινες διαφυγόντες ἐκ Θάψου διεπεραιώθησαν εἰς τὴν Ἰσπανίαν (κατὰ τὸ τέλος τοῦ 46 π.Χ.). Apolloniam εἰς τὴν Ἀπολλωνίαν, πόλιν ἀκμάζουσαν τῆς Ἰλλυρίας διὰ τὰ σχολεῖα αὐτῆς (τῷ 45 π.Χ.), ἵνα ἀφ' ἐνὸς μὲν μάθῃ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἵνα μορφωθῇ στρατιωτικῶς ἐν μέσῳ τῶν λεγεώνων. Liberalibus studiis (πρώς. δοτικῆς.) περὶ τὰ ἐλευθέρια μαθήματα διατρέψῃ. (Περὶ τοῦ liberalia studia ἰδ. ἀρ. 49). Rediit εἰδοποιηθεὶς παρὰ τῆς μητρός του ἦλθε νὰ ἀπατήσῃ τὴν κληρονομίαν τοῦ Καίσαρος. Ἡ Σύγκλητος, τῇ παρορμῇ τοῦ Κικέρωνος, ἐστηρίχθη ἐπὶ τοῦ Ὀκταβιανοῦ διὰ τὴν κατάπάλαισιν τοῦ Ἀντωνίου. Collecto... exercitu. ἠθροίσεν ἐν Καμπανίᾳ περὶ τοὺς δεκακισχιλίους παλαιμάχους, οὓς ἔπειτα ἤρξατο δι' ἄλλων ἐκ Τυρρηνίας. Decimo Bruto τῷ Δεκάμῳ Ἰουνίῳ Βρούτῳ, ὅστις καὶ μὲν ἦτο ἐκ τῶν φονέων καὶ αὐτὸς τοῦ Καίσαρος, ἀλλ' ὅμως ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου, θανάσιμου ἐχθροῦ τότε τοῦ Ὀκταβιανοῦ, ἐπο-

λορχεῖτο (τὸν Μάρτιον - Ἀπρίλιον τοῦ 43 π.Χ.) ἐν Μουτίνῃ. Ἐπειδὴ ἐσκόπει νὰ στερήσῃ αὐτὸν τῆς ἐντὸς τῶν Ἑλλεσπονησιακῶν ἐπαρχίας. Mutinae (γεν. τοπ.) ἐν Μουτίνῃ (νῦν Modena). Ὁ Αὐγουστος γενόμενος ὕπατος μόλις εἰς ἡλικίαν εἴκοσι ἐτῶν ἐπέδειξε πρὸς τοὺς ἐχθρούς του ὁμότητα πολὺ μεγαλυτέραν τῆς τοῦ Σύλλα. Εἶτα συνδιαλλαχθεὶς πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἐπετέθη κατὰ τοῦ Βρούτου. Τέλος ἀποξενώσας ἑαυτὸν δι' οἰκογενειακοὺς λόγους ἀπὸ τοῦ Ἀντωνίου, κατεναυμάχησε τοῦτον παρὰ τὸ Ἄζκιον (31 π.Χ.) καὶ κατεδίωξε φεύγοντα μετὰ τῆς Κλεοπάτρας μέγροι τῆς Ἀλεξανδρείας.

Tandem τέλος (μετὰ τὴν νίκην καὶ τὸ οἰκτρὸν τέλος τοῦ Ἀντωνίου καὶ τῆς Κλεοπάτρας). Imperio ἀφαίρ. εἰς τὸ potitus. Ἡ ἐλευθερία πολιτεία (res publica) ἔπεσε καὶ ἀρχίζει ἀπὸ τοῦδε (30 π.Χ.) τὸ νέον κράτος, δηλ. ἡ ἐλευθεριάζουσα μονοκρατορία. Reversus. Μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Αἰγύπτου μετέβη εἰς Ἀσίαν διαμείνας ἐκεῖ τὸν χειμῶνα καὶ ἐκεῖθεν ἐπέστρεψεν εἰς Ρώμην τὴν ἀνοιξιν τοῦ 29 π.Χ. Triumphans τὴν 13ην, 14ην καὶ 15ην Αὐγούστου. Ianī. Ὁ Ἰανὸς (ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου) ἦτο μετὰ τῆς Vesta θεοτῆς τῆς Ρώμης ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων. Παριστάνετο μετὰ δύο προσώπων (ἐξ οὗ καὶ anceps διπρόσωπος, biceps δικέφαλος, bifrons διμέτωπος), ὧν τὸ μὲν ἔβλεπε πρὸς τὰ ἔξω, τὸ δὲ πρὸς τὰ ἔσω, ὅθεν geminus (=διπλοῦς) ἐκαλεῖτο. Bis tantum antea δις μόνον πρότερον. Sua manu (ἀφαίρ. ὄργαν.) ἰδιοχείρως. Clausae fuerant εἶχον κλεισθῆ (τότε, ἀλλὰ ἠνοίχθησαν πάλιν εἰς ἄλλην περίστασιν). Clementem κατηγορ. Multis δοτ. εἰς τὸ ignovit (ο. ignosco). Praetitorum malorum (γεν. ἀντικειμ.) τῶν παρελθόντων δεινῶν. Delati sunt (ο. defero). Maximi honores ἀπενεμήθησαν μικρὸν κατὰ μικρὸν αἱ μεγαλυτέραι τιμαί· π.χ. Καῖσαρ (imperator), ἀρχηγὸς τῶν πολιτῶν (princeps civium τῇ 13 Ἰαν. 27 π.Χ.), ἐπιμελητὴς τῶν ἡθῶν (praefectis morum) τ.ἔ. τιμητῆς, ἰσόβιος ὕπατος, δῆμαρχος (tribunus plebis) καὶ βραδύτερον μέγας ποντίφιξ (pontifex Maximus). Ὁ Ὀκτάβιος διὰ λόγους προνοίας ἀπέφυγεν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, καίτερο προσενεχέντα (τῷ 22 π.Χ.) τὸν τίτλον τοῦ δικτάτωρος ἢ τὸν τοῦ μονάρχου (dominus). Augustus (κατηγορ.). Ἡ λέξις εἶναι τῆς θρησκευτικῆς γλώσσης καὶ σημαίνει: ἱερός, ἀπαραβίαστος, σεβαστός καὶ ἀπενέμετο ἕως τότε μόνον εἰς θεοὺς. Mensis Sextilis τὸ ρωμαϊκὸν ἔτος ἤρχιζεν ἀπὸ τῆς 1ης Μαρτίου, ὃ ἕκτος ἄρα μὴν ἐκλήθη πρὸς τιμὴν

του *Αύγουστος*. Ἡ αὐτὴ ὀνομασία τῶν μηνῶν παρέμεινε καὶ ὅτε τῷ 153 π.Χ. ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔτους ἀπὸ 1ης Μαρτίου μετετέθη εἰς τὴν 1ην Ἰανουαρίου. *Bellis* δοτ. εἰς τὸ *finis impositus esset. Mense* ἄφαιρ. χρον. *Quod... esset impositus* ὑποτακτ., διότι εἰσάγεται γνώμη τρίτου. *Senatus populusque Romanus* τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος. *Universus* ὁμοθυμῶς, μὴ γνώμη, μὴ ψυχῆ= *maximo consensu* (τῷ 2 μ. Χ.). *Gaudio* (ἀφαιρ. τῆς αἰτίας) ἐκ = (ἐνεκα, ὑπὸ) χαρᾶς. *Votorum* γεν. ἀντικειμ. εἰς τὸ ἐπίθ. *compos. Neque aliud quam* ἔνν. *hoc. Ut... possim.* Ἡ διὰ τοῦ *ut* εἰσαγομένη πρότασις εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ νοουμένου *hoc*=οὐδὲν ἄλλο ἢ τοῦτο, δηλ. νὰ δυνηθῶ νὰ ἴδω... *Hunc consensum vestrum* τὴν παροῦσαν σύμπνοιαν (ἀρκονίαν αἰσθημάτων) ὁμῶν (*vestrum*=ὑμετέραν).

Φ ρ ὀ σ ε ι ς : *Romam triumphans ingressus est* εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ρώμην ὡς θριαμβευτής. *Omnes praeteritorum malorum oblivio cepit* ὅλος ὁ κόσμος ἐλησιμόνησε τὰ δεινὰ τοῦ παρελθόντος. *Compos factus sum votorum meorum* ἐπραγματοποίησα τοὺς πόθους μου (τὰ ὄνειρά μου). *Neque aliud mihi optandum est quam ut... possim* καὶ δὲν ἔχω τίποτε ἄλλο νὰ εὐχῶμαι εἰμὴ νὰ δυνηθῶ.

63. Αἱ ἀσχολίαι τοῦ Αὐγουστοῦ

In aedibus modicis ἐν οἰκίᾳ ἀπλῇ (μετρία). Κατόκησε κατ' ἀρχὰς εἰς οἰκίαν πλεσιόν τοῦ *Forum*, ἣτις ἀνήκεν εἰς τὸν ρήτορα Κάλβον, ἔπειτα ἠγόρασε τὴν ἐπὶ τοῦ Παλατίνου λόφου οἰκίαν τοῦ ρήτορος Ὀρθησίου, ἧς τὴν ἔκτασιν ἠῤῥῆσε δι' ἀγορᾶς τῶν παρακειμένων οἰκιῶν. Ἐπὶ τοῦ χώρου τούτου ἔκτισε τὰ ἀνάκτορα. *Per.* Ἡ πρόθεσις δηλοῦ τὴν διάρκειαν. *Amplius* ἔνν. *quam* = πλεόν ἢ. Ἐν τῇ λατινικῇ τὰ συγκο. ἐπιρροήμ. *plus, amplius* (πλέον), *minus* (ἥττον) μετὰ τοῦ *quam* ἢ συνηθέστερον ἄνευ αὐτοῦ, εὐρισκόμενα πρὸ ἀριθμ. ἐπιθέτου δὲν ἐπηρεάζουσι τὴν πῶσιν τοῦ ἀριθμητικοῦ. *Mansit et maneo. Vix privatae elegantiae erat* (γεν. ἰδιότητος κατηγορηματικῆ εἰς τὸ *erat*) = ἦτο μόλις ἀξία τῆς κομψότητος ἐνὸς ἀπλοῦ ἰδιώτου. Ἐχοιμάτο ἐπὶ κλίνης μικρᾶς, χαμηλῆς μετὰ ἐπιστροφάτων ἀπλῶν. *Veste* (ἀντικ. τοῦ *usus est*). Πρόκειται περὶ ἐσωτερικῶν ἐνδυμάτων *Ab uxore* (ποιητ. αἵτ. εἰς τὸ *confecta*). Σῶζυγος αὐτοῦ ἐκ δευτέρου.

γάμου ἀπὸ τοῦ 38 π.Χ. ἦτο ἡ Λιβία (56 — 29 π. Χ.). (A) sorore. Ἐδελφὴ αὐτοῦ ἦτο ἡ Ὀκταβία, χήρα τοῦ Μαρκέλλου καὶ εἶτα σύζυγος τοῦ Ἀντωνίου (41 π.Χ.). (A) filia. Θυγάτηρ αὐτοῦ ἦτο ἡ λίαν περιβόητος Ἰουλία, σύζυγος κατὰ σειρὰν τοῦ νεαροῦ Μαρκέλλου, τοῦ Ἀγρίππα καὶ τοῦ Τιβερίου, ὅστις διὰ τὴν κακὴν διαγωγὴν τῆς διεξέχθη αὐτὴν. (A) nepibus. Αἱ θυγατέρες τῆς Ἰουλίας ἦσαν ἡ Ἀγριππίνα, ἣτις συνεξέχθη τὸν Γερμανικόν, καὶ ἡ Ἰουλία, ἣτις ἐξ αἰτίας τῆς σκανδαλώδους διαγωγῆς τῆς ἐξωρίσθη, ὡς καὶ ἡ μήτηρ αὐτῆς, ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου. Quo = ut eo (τὸ quo ἀντὶ τοῦ ut eo τίθεται πρὸ συγκριτ.). Quam erat τοῦ ὄντος, τοῦ πραγματικοῦ. Ἦτο δηλ. κοντὸς ἀλλὰ πολὺ σύμμετρος. Cibi id. ἀνωτ. elegantiae. Idem tamen ὁ αὐτὸς ὅμως, καὶ ὅμως ὁ αὐτός. Pro ἐν συγκρίσει, ἐν ἀναλογίᾳ πρὸς... Excoluit. Ὑπῆρξε μέγας φιλοκοδόμος. Ὑπ' αὐτοῦ ἐκτίσθησαν ναοί, ἀνάκτορα, θέατρα, ὑδραγωγεῖα, θέρμαι κ.τ.τ. Se ὑποκ. τοῦ relinquere ἐνν. eam=urbem Romam ἀντικειμ.). Marmoream=ex marmore. Quam... accepisset ἦν εἶχε παραλάβει (ὑποτακτ. πλαγίου λόγου ὡς σκέψις τοῦ Αὐγούστου). Amplius id. ἀνωτ. Donec... resumeret ὑποτακτ., διότι ἐνυπάρχει σκοπὸς (ἕως οὗ καὶ διὰ νά...). Oppressum (μτχ. ἐνδοτ.) καίπερ βεβαρημένον ὑπὸ χρεῶν (= aere alieno). Arte (= arcte βαθῶς Arte dormire solitum ἐνν. esse ὅτι συνήθιζε νὰ κοιμᾶται ὑπνον βαθύν, ὅτι συνήθως ἐκοιμᾶτο ὑπνον βαθύν. Magno pretio (ἀφαιρ. ἀξίας) ἀντὶ μεγάλης τιμῆς.

Φράσεις: Cibi minimi erat atque vulgaris ἔτρωγε πολὺ ὀλίγον καὶ φαγητὰ κοινὰ (συνηθισμένα).

64. ΑΙ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ. ΘΑΝΑΤΟΣ ΑΥΤΟΥ

Campestres δηλ. τοῦ campus Martius ἢ Martis = τὰς ἐν τῷ πεδίῳ (τοῦ Ἄρεως). Hamo... talis nucibusque ἀφαιρ. ὄργαν. Τῶν καρῶν τὸ παίγνιον συνίστατο εἰς τὸ νὰ ἐκσφενδονίζωνται αὐτὰ ἐντὸς τοῦ στενοῦ λαμποῦ ἀμφορέως ἢ εἰς τὸ παίξιν «μονά-ζυγά». Minutis νεαροῶν, νέων. Alea (ἀφαιρ.). Τούτων τὸ παίγνιον διεξήγετο διὰ τριῶν κύβων (tesserae, ζάρια), ὁμοίων τὸ σχῆμα πρὸς τοὺς σημερινούς. Vitio δοτ. κατηγορ. = ὡς ἐλάττωμα. Afflicta valetudine (ἀφαιρ.

ἀπόλ.) = κλονισθείσης (ἀπὸ τοῦ 14 μ.Χ.) τῆς ὑγείας (του). Ἡ λέξις valetudo ὅταν εἶναι μόνη τῆς, δηλοῖ κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν mala valetudo = κακὴ ὑγεία. In Campaniam διὰ μέσου Καπρωῶν (νῦν Capri) καὶ Νεαπόλεως συνοδεύων τὸν Τιβέριον μέχρι Βενεβέντου, μέλλοντα νὰ ἀποπλευσῇ ἐκ Βρενδησίου δι' Ἰλλυρίαν. Remisso ... animo (ἀφαιρ. ἀπόλ.) Genere. Ἐν Νεαπόλει παρέστη εἰς γυμνικοὺς ἀγῶνας πρὸς τιμὴν αὐτοῦ τελεσθέντας. Supremo=ultimo. Speculo. Τὰ κάτοπτρα ἦσαν ἐστιβωμένα μέταλλα (χαλκὸς ἢ ἄργυρος). Num... egisset εἰς εἶχε παίξει. Mimum τὸν μῖμον, τὴν κωμῳδίαν τῆς ζωῆς. Solitam clausulam τὴν συνήθη κατακλιδα. Ἐν τοῖς θεάτροις, δηλ. εἰς τὸ τέλος τῆς λατιν. κωμῳδίας, εἰς τῶν ὑποκριτῶν προεκάλει συνήθως τὴν ἐπιδοκιμασίαν τῶν θεατῶν καλῶν αὐτοὺς νὰ χειροκροτήσουν. Nolae (γεν. τοπ.) = ἐν Νόλῳ, ἧς λιμὴν ἦτο ἡ Πομπηία. Ἡ σορὸς τοῦ Αὐγούστου μετεκομίσθη παρευθὺς εἰς Ρώμην καὶ ἐτάφη ἐν τῷ Πεδίῳ τοῦ Ἄρεως ἐντὸς οἰκογενειακοῦ Μανσωλείου. Ἡ σύγκλητος ἐπήφισε τὴν ἀποθέωσιν αὐτοῦ μετὰ ναοῦ καὶ θεῶν τιμῶν.

Φ ρ ᾶ σ ε ι ς : Animi laxandi causa πρὸς ψυχαγωγίαν. Remisso ad otium animo nullo hilaritatis genere abstinuit παραιτηθεὶς τῶν ἀσχολιῶν του ἐπεδόθη εἰς πᾶν εἶδος διασκεδάσεως.

ΤΑ ΚΥΡΙΩΤΕΡΑ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

- Σελ. 14 στ. 10 κάτ. ἀντι devoveret. Armatus γρ. devoveret. Inclinate sua parte Decius armatus.
- σ. 37 στ. 6 ἄν. ἀντι revetretetur γρ. reverteret
- σ. 37 στ. 15 ἄν. ἀντι Arcere γρ. arcere
- σ. 38 στ. 5 ἄν. ἀντι vulto γρ. vultu
- σ. 38 στ. 9 ἄν. ἀντι Matri Rheae γρ. Matri = Rheae
- σ. 39 στ. 9 ἄν. ἀντι Adductus γρ. adductus
- σ. 40 στ. 3 ἄν. ἀντι Aperustis γρ. Aperuistis
- σ. 44 στ. 10 κάτ. ἀντι ξίφος γρ. ξίφος
- σ. 52 στ. 7 ἄν. ἀντι μνησθῆνα γρ. μνησθῆναι
- σ. 70 στ. 3 κάτ. ἀντι illi ἢ il γρ. illi ἢ ii
- σ. 75 στ. 10 κάτ. ἀντι Γρανικῶ γρ. Γρανίκω
- σ. 78 στ. 3 ἄν. ἀντι intulerit γρ. attulerit
- σ. 78 στ. 6 ἄν. ἀντι κανῶν γρ. κανῶν (ιδ. ἀρ. 37).
- σ. 78 στ. 10 ἄν. ἀντι intulerit γρ. attulerit

340
£10

534

16⁰⁵